

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

**PRAKTINIS PRIIMTINUMO
KRITERIJŲ VADOVAS**

Leidėjus ar organizacijas, besidominčius šio vadovo ar jo vertimo spausdinimu arba skelbimu internete, prašome susisiekti el. paštu publishing@echr.coe.int dėl tolesnių nurodymų.

© Europos Taryba / Europos Žmogaus Teisių Teismas, 2011 m.

Šį vadovą parengė Teismo kanceliarijos Tyrimų skyrius. Vadovas nėra privalomas Europos Žmogaus Teisių Teismui. Pirmą kartą jis publikuotas 2010 m. gruodžio mėn. oficialiomis Teismo kalbomis – anglų ir prancūzų. Papildytas antrasis leidimas, kurį galima rasti adresu www.echr.coe.int (Case-Law – Case-Law Information – Admissibility Guide), buvo publikuotas 2011 m. gruodžio mėn.

Šis vertimas publikuojamas suderinus su Europos Taryba ir Europos Žmogaus Teisių Teismu. Už jį atsakinga Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

Tekste gali būti daromi redakcinio pobūdžio pakeitimai.

TURINYS

ĮVADAS	8
A. Individuali peticija	9
1. <i>Nuostatos paskirtis</i>	9
2. <i>Peticijos statusas</i>	9
3. <i>Laisvė pasinaudoti peticijos teise</i>	10
4. <i>Valstybės atsakovės įsipareigojimai</i>	11
a) Teismo reglamento 39 taisyklė	11
b) Faktų nustatymas	12
c) Tyrimai	12
B. Aukos statusas	12
1. <i>Aukos sąvoka</i>	12
2. <i>Tiesioginė auka</i>	13
3. <i>Netiesioginė auka</i>	13
4. <i>Aukos mirtis</i>	14
5. <i>Aukos statuso praradimas</i>	14
I. PROCESINIAI NEPRIIMTINUMO PAGRINDAI	15
A. Vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimas	15
1. <i>Taisyklės paskirtis</i>	16
2. <i>Taisyklės taikymas</i>	16
a) Lankstumas	16
b) Valstybės vidaus taisyklių ir apribojimų laikymasis	16
c) Kelios teisinės gynybos priemonės	17
d) Skundas, pateiktas iš esmės	17
e) Egzistavimas ir tinkamumas	17
f) Prieinamumas ir veiksmingumas	18
3. <i>Taisyklės taikymo apribojimai</i>	18
4. <i>Įrodinėjimo pareigos paskirstymas</i>	18
5. <i>Procesiniai aspektai</i>	20
6. <i>Naujų teisinės gynybos priemonių sukūrimas</i>	20
B. Šešių mėnesių termino nesilaikymas	21
1. <i>Taisyklės paskirtis</i>	21

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

2.	<i>Šešių mėnesių termino pradžia</i>	22
a)	Galutinis sprendimas	22
b)	Skaičiavimo pradžios momentas	22
c)	Sprendimo įteikimas	22
d)	Sprendimo neįteikimas	23
e)	Teisinės gynybos priemonių nebuvimas	23
f)	Šešių mėnesių termino skaičiavimas	23
g)	Besitęsianti situacija	23
3.	<i>Peticijos pateikimo data</i>	23
a)	Pirmasis raštas	23
b)	Skirtumas tarp parašymo ir išsiuntimo datų	24
c)	Išsiuntimas faksu	24
d)	Pertrauka po pirmojo kreipimosi	24
e)	Skundo apibūdinimas	24
f)	Vėlesni skundai	24
4.	<i>Pavyzdžiai</i>	24
a)	Laiko apribojimų taikymas procesinei pareigai pagal Konvencijos 2 straipsnį	24
b)	Šešių mėnesių taisyklės taikymo sąlygos daugkartinio kalinimo atveju pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį	25
C.	Anoniminė peticija	25
1.	<i>Anoniminė peticija</i>	25
2.	<i>Neanoniminė peticija</i>	25
D.	Pakartotinė peticija	26
1.	<i>Identiški pareiškėjai</i>	26
2.	<i>Identiški skundai</i>	26
3.	<i>Identiški faktai</i>	27
E.	Peticija, kuri jau yra pateikta kitai tarptautinei institucijai	27
1.	<i>Institucijos sąvoka</i>	28
a)	Institucija turi būti vieša	28
b)	Institucija turi būti tarptautinė	28
c)	Institucija turi būti nepriklausoma	28
d)	Institucija turi būti teisminė	28
2.	<i>Procesinės garantijos</i>	28

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

a) Rungimosi principas.....	28
b) Teisminei institucijai taikomi reikalavimai	28
3. <i>Institucijos vaidmuo</i>	28
a) Institucija turi nustatyti atsakomybę	29
b) Institucija turi siekti nutraukti pažeidimą	29
c) Institucijos veiksmingumas.....	29
F. Piktnaudžiavimas peticijos teise	30
1. <i>Bendrasis apibrėžimas</i>	30
2. <i>Teismo klaidinimas</i>	30
3. <i>Įžeidžiama kalba</i>	30
4. <i>Taikaus susitarimo konfidencialumo principo pažeidimas</i>	31
5. <i>Aiškiai nepagrįsta arba realaus tikslo neturinti peticija</i>	31
6. <i>Kiti atvejai</i>	32
7. <i>Pozicija, kurios turėtų laikytis vyriausybė atsakovė</i>	32
I. NEPRIIMTINUMO PAGRINDAI, SUSIJĘ SU TEISMO JURISDIKCIJA	32
A. Ratione personae nesuderinamumas	32
1. <i>Principai</i>	32
2. <i>Jurisdikcija</i>	33
3. <i>Atsakomybė ir priskyrimas</i>	33
4. <i>Klausimai dėl galimos valstybių, Konvencijos narių, atsakomybės už veiksmus arba neveikimą, susijusius su jų naryste tarptautinėje organizacijoje</i>	34
B. Ratione loci nesuderinamumas	36
1. <i>Principai</i>	36
2. <i>Konkretūs atvejai</i>	37
C. Ratione temporis nesuderinamumas	37
1. <i>Bendrieji principai</i>	37
2. <i>Šių principų taikymas</i>	38
a) Konvencijos ratifikavimui arba Konvencijos institucijų jurisdikcijos pripažinimui lemiamą data .38	
b) Momentiniai faktai, įvykę prieš įsigaliojimą ar pranešimą arba po jo	38
3. <i>Konkrečios situacijos</i>	39
a) Tėstiniai pažeidimai	39
b) Besitęsianti procesinė pareiga ištirti iki lemiamos datos įvykusius dingimus	40

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

c) Procesinė pareiga pagal 2 straipsnį ištirti mirtį: procesas, susijęs su faktais, kurie nepriklauso Teismo jurisdikcijai laiko atžvilgiu	40
d) Atsižvelgimas į ankstesnius faktus	41
e) Nesibaigęs procesas arba kalinimas	41
f) Teisė į kompensaciją už neteisingą nuteisimą	41
D. Ratione materiae nesuderinamumas	41
1. <i>Civilinio pobūdžio teisių ir pareigų sąvoka</i>	<i>42</i>
a) Bendrieji 6 straipsnio 1 dalies taikymo reikalavimai	42
b) Terminas „ginčas“	42
c) Ginčijamos teisės egzistavimas vidaus teisėje	43
d) Civilinis teisės pobūdis	44
e) Privatus teisės pobūdis: turtinis aspektas	45
f) Išplėstinis taikymas kitoms ginčų rūšims	45
g) Klausimai, kuriems netaikoma 6 straipsnio 1 dalis	46
h) 6 straipsnio taikymas nepagrindiniam procesui	47
2. <i>Baudžiamojo kaltinimo sąvoka</i>	<i>48</i>
a) Bendrieji principai	48
b) Bendrųjų principų taikymas	49
c) Ryšys su kitais Konvencijos arba jos protokolų straipsniais	52
3. <i>Privataus gyvenimo ir šeimos gyvenimo sąvokos</i>	<i>53</i>
a) 8 straipsnio taikymo sritis	53
b) Privataus gyvenimo sritis	53
c) Šeimos gyvenimo sritis	56
4. <i>Būsto ir susirašinėjimo sąvokos</i>	<i>58</i>
a) 8 straipsnio taikymo sritis	58
b) Būsto sąvokos apimtis	58
c) Pažeidimų pavyzdžiai	59
d) Susirašinėjimo sąvokos apimtis	59
5. <i>Nuosavybės sąvoka</i>	<i>60</i>
a) Saugoma nuosavybė	60
b) Savarankiška reikšmė	60
c) Egzistuojanti nuosavybė	61
d) Reikalavimai ir skolos	61

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

e) Nuosavybės gražinimas	61
f) Būsimos pajamos	62
g) Profesinė klientūra	62
h) Verslo licencijos	62
i) Infliacija	62
j) Intelektinė nuosavybė	62
k) Įmonių akcijos	62
l) Socialinio draudimo išmokos	62
III. NEPRIIMTINUMAS DĖL BYLOS ESMĖS	63
A. Aiškiai nepagrįsta peticija	63
1. <i>Bendrasis įvadas</i>	63
2. <i>„Ketvirtoji instancija“</i>	64
3. <i>Aiškus arba akivaizdus pažeidimo nebuvimas</i>	65
a) <i>Nėra savavališkumo arba neteisingumo</i>	65
b) <i>Išlaikytas tikslų ir priemonių proporcingumas</i>	66
c) <i>Kiti palyginti paprasti materialiniai klausimai</i>	67
4. <i>Nepagrįsti skundai: įrodymų trūkumas</i>	67
5. <i>Painūs arba nerealiūs skundai</i>	68
B. Didelės žalos nebuvimas	68
1. <i>Naujojo kriterijaus nustatymo prielaidos</i>	68
2. <i>Taikymo sritis</i>	69
3. <i>Nustatymas, ar pareiškėjas patyrė didelę žalą</i>	69
4. <i>Dvi apsaugos išlygos</i>	70
a) <i>Nustatymas, ar iš pagarbos žmogaus teisėms bylą reikia nagrinėti iš esmės</i>	70
b) <i>Nustatymas, ar bylą tinkamai išnagrinėjo valstybės vidaus teismas</i>	70
SPRENDIMŲ IR NUTARIMŲ RODYKLĖ	71

IVADAS

1. Europos žmogaus teisių konvencijoje (toliau – Konvencija) nustatyta pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos sistema yra pagrįsta subsidiarumo principu. Užtikrinti jos taikymą pirmiausia privalo valstybės, Konvencijos narės; Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – Teismas) turėtų įsikišti tik tuo atveju, kai valstybės nevykdo savo įsipareigojimų.

Strasbūro priežiūra daugiausia vykdoma remiantis individualiomis peticijomis, kurias Teismui gali pateikti bet koks valstybės, Konvencijos narės, jurisdikcijai priklausantis fizinis arba juridinis asmuo. Taigi potencialių pareiškėjų grupė yra didžiulė: be aštuonių šimtų milijonų platesnės Europos gyventojų ir joje gyvenančių arba per ją tranzitu keliaujančių trečiųjų šalių piliečių, yra aibė asociacijų, fondų, politinių partijų, bendrovių ir t. t., taip pat asmenų, kurie dėl valstybių, Konvencijos narių, eksteritorialių veiksmų, atliktų už savo atitinkamų teritorijų ribų, patenka į jų jurisdikciją.

Jau keletą metų dėl įvairiausių veiksnių Teismas tvindomas individualių peticijų (2010 m. rugpjūčio 31 d. nagrinėjimo laukė daugiau kaip 130 000 peticijų). Vis dėlto dauguma peticijų (daugiau kaip 95 proc.) atmetamos nenagrinėjant jų iš esmės, nes jos neatitinka vieno iš Konvencijoje nustatytų priimtino kriterijų. Ši situacija kelia nusivylimą dviem atžvilgiais. Pirmia, kadangi Teismas privalo atsakyti į kiekvieną peticiją, jam užkertamas kelias per pagrįstą terminą išspręsti bylas, kurias reikia nagrinėti iš esmės, todėl visuomenė negauna jokios realios naudos. Antra, dešimčių tūkstančių pareiškėjų skundai neišvengiamai yra atmetami, dažnai pralaukus daugelį metų.

2. Valstybės, Konvencijos narės, ir Teismas bei jo kanceliarija nuolat ieškojo būdų šiai problemai išspręsti ir veiksmingam teisingumo vykdymui užtikrinti. Viena akivaizdžiausių priemonių – Konvencijos Protokolo Nr. 14 priėmimas. Be kita ko, jame numatyta, kad peticijas, kurios yra aiškiai nepriimtinos, ateityje nagrinės ne trijų teisėjų komitetas, o vienas teisėjas, kuriam padės du pranešėjai – ne teisėjai. 2010 m. birželio 1 d. įsigaliojusiam Protokole Nr. 14 taip pat numatytas naujas priimtino kriterijus, susijęs su pareiškėjo patirtos žalos mastu, kuriuo siekiama neskatinti didelės žalos nepatyrusių asmenų teikti peticijas.

2010 m. vasario 19 d. keturiasdešimt septynių Europos Tarybos valstybių narių, kurioms ši Konvencija yra privaloma, atstovai susitiko Interlakene, Šveicarijoje, aptarti Teismo ateities ir, pirmiausia, neišnagrinėtų bylų, susikaupusių dėl didelio nepriimtinių peticijų skaičiaus. Iškilmingoje deklaracijoje jie dar kartą patvirtino svarbiausią Teismo vaidmenį Europos pagrindinių teisių ir laisvių apsaugos sistemoje ir įsipareigojo padidinti jo veiksmingumą, kartu išsaugant individualios peticijos principą.

3. Išsamios ir objektyvios informacijos apie peticijų pateikimo tvarką ir priimtino kriterijus teikimo potencialiems pareiškėjams tikslas yra aiškiai suformuluotas Interlakeno deklaracijos C-6 punkto a ir b papunkčiuose. Tuo pačiu atžvilgiu reikėtų vertinti ir šį praktinį individualių peticijų priimtino sąlygų vadovą. Jis parengtas taip, kad priimtino sąlygos būtų apibūdintos kuo aiškiau ir detaliau, siekiant, pirmia, kiek įmanoma sumažinti peticijų, kurių nagrinėjimas neturi perspektyvų baigtis sprendimu dėl esmės, skaičių ir, antra, užtikrinti, kad peticijos, kurias reikia nagrinėti iš esmės, atitiktų priimtino reikalavimus. Šiuo metu daugumos minėtų reikalavimus atitinkančių bylų priimtumas ir esmė nagrinėjami kartu, todėl procesas tampa paprastesnis ir spartesnis.

Šis išsamus dokumentas skirtas daugiausia teisės praktikams, ypač teisininkams, kuriems gali tekti atstovauti pareiškėjams Teisme. Antrasis, lengviau suprantamas ir ne tokia technine kalba parašytas dokumentas bus naudojamas kaip mokymo priemonė platesnei ir ne taip gerai informuotai skaitytojų auditorijai.

Visi priimtino kriterijai, išdėstyti Konvencijos 34 straipsnyje (Individualios peticijos) ir 35 straipsnyje (Priimtino sąlygos), buvo išnagrinėti atsižvelgiant į Teismo praktiką. Žinoma, kai kurias sąvokas, pavyzdžiui, šešių mėnesių laikotarpį ir vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimą (tam tikra apimtimi), apibrėžti lengviau negu kitas, pavyzdžiui, sąvoką „aiškiai

nepagrįsta [peticija]“, kurią galima gvildinti beveik *ad infinitum*, arba Teismo jurisdikciją *ratione materiae* ar *ratione personae*. Be to, pareiškėjai vienais straipsniais remiasi kur kas dažniau negu kitais, kai kurios valstybės nėra ratifikavusios visų papildomų Konvencijos protokolų, o kitos yra padariusios išlygas dėl tam tikrų nuostatų taikymo srities. Į retus tarpvalstybinių peticijų atvejus nebuvo atsižvelgta, nes juos reikia traktuoti visiškai skirtingai. Kalbant apie naująjį priimtino kriterijų, atsižvelgiant į tai, kad Protokolas Nr. 14 įsigaliojo visai neseniai, dar per anksti pateikti tikslų Teismo praktikos vaizdą šiuo atžvilgiu. Taigi šis vadovas nėra išsamus, jame aptariami dažniausiai pasitaikantys atvejai.

4. Šį vadovą parengė Teismo Juridinis skyrius, jo pateiktas priimtino kriterijų aiškinimas nėra privalomas Teismui. Vadovas bus nuolat atnaujinamas. Dokumentas parengtas prancūzų ir anglų kalbomis ir bus išverstas į keletą kitų kalbų, pirmenybę teikiant šalių, kurioms tenka didelis bylų skaičius, oficialioms kalboms.

5. Apibrėžus sąvokas „individuali peticija“ ir „aukos statusas“, šiame vadove nagrinėjami procesiniai nepriimtino pagrindai (I), pagrindai, susiję su Teismo jurisdikcija (II) ir bylos esmė (III).

A. Individuali peticija

34 straipsnis. Individualios peticijos

Kiekvienas fizinis asmuo, nevyriausybinė organizacija ar asmenų grupė, teigiantys, kad jie yra vienos iš Aukštųjų Susitariančių Šalių padaryto Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintų teisių pažeidimo auka, Teismui gali pateikti individualią peticiją. Aukštosios Susitariančios Šalys įsipareigoja niekaip netrukdyti veiksmingai pasinaudoti šia teise.

1. Nuostatų paskirtis

6. Individualios peticijos teisę užtikrinančiu 34 straipsniu asmenims suteikiama reali teisė imtis teisinių veiksmų tarptautiniu lygmeniu. Taip pat tai yra viena pagrindinių Konvencijos sistemos veiksmingumo garantijų – viena svarbiausių žmogaus teisių apsaugai skirtų „mechanizmo sudedamųjų dalių“ ([Loizidou v. Turkey](#) (preliminarūs prieštaravimai), § 70, ir [Mamatkulov and Askarov v. Turkey](#) [GC], §§ 100 ir 122).

7. Kadangi Konvencija yra „gyvas“ dokumentas, ji turi būti aiškinama atsižvelgiant į šių dienų sąlygas. Taigi nusistovėjusi Teismo praktika taikoma ir procesinėms nuostatomis, tokioms kaip 34 straipsnis ([Loizidou v. Turkey](#) (preliminarūs prieštaravimai), § 71).

2. Peticijos statusas

8. **Taikymo sritis:** pagal Konvencijos 1 straipsnį kiekvienas privatus asmuo gali remtis Konvencijos apsauga prieš valstybę, Konvencijos narę, jei tariamas pažeidimas buvo padarytas tos valstybės jurisdikcijoje ([Van der Tang v. Spain](#), § 53). Auka neprivalo nurodyti, koks straipsnis buvo pažeistas ([Guzzardi v. Italy](#), § 61).

9. **Teisę turintys asmenys:** kiekvienas *fizinis arba juridinis asmuo* gali pasinaudoti individualios peticijos teise, kad ir kokia būtų jo tautybė, gyvenamoji vieta, šeiminė padėtis, užimamos pareigos ar veiksnumas. Dėl motinos, iš kurios buvo atimta motinos valdžia, žr. [Scozzari and Giunta v. Italy](#) [GC], § 138; dėl nepilnamečio žr. [A. v. the United Kingdom](#); dėl neveiksniaus asmens be globėjo sutikimo žr. [Zehentner v. Austria](#), §§ 39 et seq.

Kiekviena *nevyriausybinė organizacija* plačiąja prasme, išskyrus organizacijas, turinčias valdžios įgaliojimus, gali pasinaudoti peticijos teise. Dėl viešųjų juridinių asmenų, neturinčių

valdžios įgaliojimų, žr. [Holy Monasteries v. Greece](#), § 49, ir [Radio France and Others v. France](#) (dec.), §§ 24–26; dėl teisiškai ir finansiškai priklausančių nuo valstybės organizacijų žr. [Islamic Republic of Iran Shipping Lines v. Turkey](#), §§ 80–81, ir [Unédic v. France](#)¹, §§ 48–59.

Kita vertus, savivaldybė ([Ayuntamiento de Mula v. Spain](#) (dec.)) arba savivaldybės dalis, dalyvaujanti įgyvendinant viešąją valdžią ([Municipal Section of Antilly v. France](#) (dec.)), neturi teisės pateikti peticiją, remdamasi 34 straipsniu (taip pat žr. [Döşemealti Belediyesi v. Turkey](#)^{*} (dec.)).

Kiekviena asmenų grupė: neformalūs, paprastai laikini kelių asmenų susivienijimai (byla *Belgian linguistic*). Tačiau vietos savivaldos institucijos arba bet kurios kitos valdžios institucijos negali per savo steigėjus ar atstovus (fizinis asmenis) teikti peticijų dėl valstybėje, su kuria jie susiję ir kurios vardu įgyvendina viešąją valdžią, baudžiamų veikų ([Demirbaş and Others v. Turkey](#)^{*} (dec.)).

10. Pagal 34 straipsnį negalima teikti skundų dėl Konvencijos pažeidimo *in abstracto*. Pareiškėjai negali skųstis dėl vidaus teisės nuostatos vien todėl, kad atrodo, jog ji prieštarauja Konvencijai ([Monnat v. Switzerland](#), §§ 31–32); Konvencijoje nenumatytas ir *actio popularis* institutas ([Klass and Others v. Germany](#), § 33; [The Georgian Labour Party v. Georgia](#) (dec.) ir [Burden v. the United Kingdom](#)

11. **Peticijos, pateiktos per atstovą**: jeigu pareiškėjai nusprendžia būti atstovaujami, o ne patys pateikia peticiją, pagal Teismo reglamento 45 taisyklės 3 dalį reikalaujama, kad jie pateiktų *tinkamai pasirašytą rašytinį įgaliojimą*. Labai svarbu, kad atstovai įrodytų, jog jie gavo konkrečius ir aiškius tariamos aukos pagal 34 straipsnį, kurios vardu jie ketina veikti Teisme, nurodymus ([Post v. the Netherlands](#) (dec.)). Dėl įgaliojimo atstovauti žr. [Aliiev v. Georgi](#)^{a*}, §§ 44–49. Dėl peticijos autentiškumo žr. [Velikova v. Bulgaria](#), §§ 48–52.

12. **Piktnaudžiavimas individualios peticijos teise**: dėl peticijos teisės paskirčiai prieštaraujančio pareiškėjo elgesio žr. **piktnaudžiavimo individualios peticijos teise** sąvoką, kaip ji apibrėžta Konvencijos 35 straipsnio 3 dalyje ([Mirolobovs and Others v. Latvia](#)^{*}, §§ 62 et seq.).

3. *Laisvė pasinaudoti peticijos teise*

13. Teisė kreiptis į Teismą yra absoliuti ir negalima trukdyti ją įgyvendinti. Šis principas reiškia laisvę bendrauti su Konvencijos institucijomis (dėl kalinamųjų susirašinėjimo žr. [Peers v. Greece](#), § 84, ir [Kornakovs v. Latvia](#)^{*}, §§ 157 et seq.). Taip pat šiuo atžvilgiu žr. 1996 m. Europos susitarimą dėl asmenų, dalyvaujančių Europos Žmogaus Teisių Teismo procese (CETS 161).

14. Vidaus institucijos privalo susilaikyti nuo bet kokio spaudimo pareiškėjams atsiimti ar pakeisti savo skundus. Anot Teismo, toks spaudimas gali pasireikšti tiesiogine prievarta ir akivaizdžiu pareiškėjų, potencialių pareiškėjų, jų šeimos narių ar teisėtų atstovų bauginimu ir netinkamais netiesioginiais veiksmais ar kontaktais ([Mamatkulov and Askarov v. Turkey](#) [GC], § 102).

Teismas nagrinėja atgrasomąjį poveikį individualios peticijos teisės įgyvendinimui ([Colibaba v. Moldova](#), § 68).

Reikia atsižvelgti į pareiškėjo pažeidžiamumą ir riziką, kad valdžios institucijos gali daryti jam įtaką ([Iambor v. Romania](#) (Nr. 1)^{*}, § 212). Ypač pažeidžiami pareiškėjai gali būti, kai jie laikomi suimti ir ribojamas jų bendravimas su šeima arba išoriniu pasauliu ([Cotlet v. Romania](#)^{*}, § 71).

15. Keletas pavyzdžių:

- dėl valdžios institucijų apklausos, susijusios su peticija: [Akdivar and Others v. Turkey](#) [GC], § 105, ir [Tanrikulu v. Turkey](#) [GC], § 131;
- grasinimai baudžiamuoju procesu pareiškėjo advokatui ([Kurt v. Turkey](#), §§ 159–165); valdžios institucijų skundas dėl advokato vidaus procese: [McShane v. The United Kingdom](#), § 151;

¹ Teismas sprendimus ir nutarimus priima anglų ir (ar) prancūzų kalbomis, t. y. dviem oficialiomis savo kalbomis. Žvaigždute (*) pažymėtų sprendimų ir nutarimų tekstus galima rasti tik prancūzų kalba.

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

- policijos atlikta pareiškėjo advokato ir vertėjo apklausa, susijusi su teisingo žalos atlyginimo reikalavimu: [Fedotova v. Russia](#), §§ 49–51; dėl vyriausybės atstovo nurodymu atliktos apklausos: [Ryabov v. Russia](#), §§ 53–65;
- pareiškėjo advokato ir gydytojo negalėjimas susitikti: [Boicenco v. Moldova](#), §§ 158–159;
- konfidencialumo nepaisymas advokato ir pareiškėjo pasitarimų susitikimų patalpoje: [Oferta Plus SRL v. Moldova](#), § 156;
- kalėjimo administracijos grasinimai: [Petra v. Romania](#), § 44;
- kalėjimo administracijos atsisakymas perduoti peticiją Teismui remiantis tuo, kad nebuvo panaudotos visos vidaus teisinės gynybos priemonės: [Nurmagomedov v. Russia](#), § 61;
- spaudimas liudininkui Teisme nagrinėjamoje byloje dėl kalinimo sąlygų: [Novinskiy v. Russia](#), §§ 119 et seq.;
- kalėjimo administracijos atgrasančios pastabos bei nepagrįstas neveikimas ir delsimas aprūpinti kalinį rašymo priemonėmis susirašinėti ir dokumentais, reikalingais teikiant peticiją Teismui: [Gagiu v. Romania](#)^{*}, §§ 94 et seq.
- institucijų atsisakymas padaryti kalinamam pareiškėjui dokumentų, reikalingų teikiant peticiją Teismui, kopijas: [Naydyon v. Ukraine](#), § 68;
- institucijų gąsdinimas ir spaudimas pareiškėjui dėl Teisme nagrinėjamos bylos: [Lopata v. Russia](#), §§ 154–160.

16. Dėl bylos aplinkybių tariamas trukdymas pasinaudoti individualios peticijos teise gali būti ne toks sunkus ([Sisojeva and Others v. Latvia](#) [GC], §§ 118 et seq.). Taip pat žr. bylą [Holland v. Sweden](#) (dec.), kurioje Teismas nustatė, kad teismo posėdžio įrašo juostų sunaikinimas pagal Švedijos teisę prieš pasibaigiant peticijos pateikimo Teismui šešių mėnesių terminui nesukliudė pareiškėjui tinkamai pasinaudoti peticijos teise; taip pat žr. bylą [Farcaș v. Romania](#)^{*} (dec.), kurioje Teismas laikėsi nuomonės, kad tariamas fiziškai neįgalaus pareiškėjo negalėjimas panaudoti visų vidaus teisinės gynybos priemonių dėl specialios įrangos, suteikiančios prieigą prie viešųjų paslaugų, trūkumo nesukliudė jam veiksmingai pasinaudoti peticijos teise.

4. Valstybės atsakovės įsipareigojimai

a) Teismo reglamento 39 taisyklė

17. Pagal Teismo reglamento 39 taisyklę Teismas gali reikalauti taikyti **laikinasias apsaugos priemones** ([Mamatkulov and Askarov v. Turkey](#) [GC], §§ 99–129). 34 straipsnis pažeidžiamas, jeigu susitariančiosios šalies institucijos nesiima visų priemonių, kurių pagrįstai buvo galima imtis tam, kad būtų laikomasi Teismo reikalaujamos priemonės ([Paladi v. Moldova](#) [GC], §§ 87–92).

18. Keletas naujausių pavyzdžių:

- nesugebėjimas laiku užtikrinti kalinamo prieglobsčio prašytojo susitikimo su advokatu, nepaisant šiuo atžvilgiu pagal 39 taisyklę paskirtos laikinosios apsaugos priemonės: [D.B. v. Turkey](#), § 67;
- sulaikytųjų perdavimas Irako valdžios institucijoms pažeidžiant laikinąją apsaugos priemonę: [Al-Saadoon and Mufdhi v. the United Kingdom](#), §§ 162–65;
- pirmojo pareiškėjo išsiuntimas pažeidžiant laikinąją apsaugos priemonę: [Kamaliyevy v. Russia](#), §§ 75–79.

19. Ar laikomasi laikinosios apsaugos priemonės, tikrina Teismas, o valstybė, mananti, kad turi medžiagos, galinčios įtikinti Teismą panaikinti laikinąją priemonę, turėtų atitinkamai informuoti Teismą ([Paladi v. Moldova](#) [GC], §§ 90–92; [Olaechea Cahuas v. Spain](#), § 70; ir [Grori v. Albania](#), §§ 181 et seq.).

Vien to, kad buvo pateiktas prašymas taikyti 39 taisyklę, nepakanka, norint įpareigoti valstybę atidėti ekstradicijos sprendimo vykdymą ([Al-Moayad v. Germany](#) (dec.), §§ 122 et seq.; taip pat žr. valstybės atsakovės įsipareigojimą sąžiningai bendradarbiauti su Teismu).

b) Faktų nustatymas

20. Nors už faktų nustatymą yra atsakingas Teismas, šalys turi aktyviai teikti pagalbą, pateikdamos jam visą reikšmingą informaciją. Į jų elgesį gali būti atsižvelgiama ieškant įrodymų (*Ireland v. The United Kingdom*, § 161).

Atsižvelgiant į individualios peticijos sistemą svarbu, kad valstybės teiktų visą pagalbą, reikalingą peticijai veiksmingai išnagrinėti. Jeigu vyriausybė nepateikia turimos informacijos be tinkamo paaiškinimo, galima daryti išvadas ne tik dėl teiginių pagrįstumo (*Maslova and Nalbandov v. Russia*, §§ 120–121), bet ir dėl Konvencijos 38 straipsnio (galimybės susipažinti su policijos arešto įrašais neturėjimas: *Timurtaş v. Turkey*, § 66; galimybės gauti tyrimo medžiagos kopijas neturėjimas: *Imakayeva v. Russia*, § 201). Dėl įslaptinto dokumento nepateikimo Teismui žr. *Nolan and K. v. Russia*, §§ 56 et seq.

Neleidimas advokatui susipažinti su kliento medicinine byla, nors atitinkamos peticijos atveju tai buvo būtina, buvo pripažintas trukdymu pasinaudoti individualios peticijos teise pagal 34 straipsnį (*Boicenco v. Moldova*, § 158). Dėl advokato ir priverstinai psichiatrijos ligoninėje laikomo pareiškėjo susitikimų žr. *Shtukaturov v. Russia*, §§ 138 et seq. Palyginkite su vyriausybės delsimu pateikti tam tikrą papildomą informaciją, dėl kurio buvo „apgailiestaujama“, tačiau jis vis dėlto nebuvo prilygintas trukdymui pasinaudoti individualios peticijos teise pagal 34 straipsnį (*Öcalan v. Turkey* [GC], § 201).

Dėl 34 ir 38 straipsnių santykio žr. *Bazorkina v. Russia*, §§ 170 et seq. ir § 175. 34 straipsnis, skirtas veiksmingam naudojimuisi individualios peticijos teise užtikrinti, yra tam tikras *lex generalis*, o 38 straipsnyje valstybės aiškiai įpareigojamos bendradarbiauti su Teismu.

Teismas gali konstatuoti 38 straipsnio pažeidimą, net jeigu nėra atskiro nutarimo dėl peticijos priimtinumą (29 straipsnio 3 dalis): žr. *Enukidze and Girgvliani v. Georgia*, § 295.

c) Tyrimai

21. Iš valstybės atsakovės taip pat tikimasi, kad ji padės atlikti **tyrimus** (38 straipsnis), nes valstybė privalo sudaryti visas reikiamas sąlygas peticijoms veiksmingai nagrinėti (*Çakici v. Turkey* [GC], § 76). Trukdymas faktų nustatymo vizitui yra 38 straipsnio pažeidimas (*Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, § 504).

B. Aukos statusas

34 straipsnis. Individualios peticijos

Kiekvienas fizinis asmuo, nevyriausybinė organizacija ar asmenų grupė, teigiantys, kad jie yra vienos iš Aukštųjų Susitariančių Šalių padaryto Konvencijoje ir jos protokoluose įtvirtintų teisių pažeidimo auka, Teismui gali pateikti individualią peticiją.

22. Pagal 34 straipsnį tik pareiškėjai, laikantys save Konvencijos pažeidimo aukomis, gali skųstis Teismui. Atitaisyti tariamą Konvencijos pažeidimą pirmiausia privalo nacionalinės valdžios institucijos. Taigi klausimas, ar pareiškėjas gali teigti esąs tariamo pažeidimo auka, yra aktualus visose bylos nagrinėjimo Teisme stadijose (*Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], § 179).

1. Aukos sąvoka

23. Aukos sąvoka aiškinama **savarankiškai** ir nepriklausomai nuo vidaus taisyklių, susijusių su, pavyzdžiui, suinteresuotumu ar galėjimu imtis veiksmų (*Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, § 35). Tai nereiškia, kad egzistuoja **išankstinis nusistatymas** (*Brumarescu v. Romania* [GC] § 50), ir gali pakakti veikos, kurios teisinis poveikis laikinas (*Monnat v. Switzerland*, § 33).

24. Termino „auka“ aiškinimas gali būti **išplėtotas atsižvelgiant į sąlygas šiuolaikinėje visuomenėje** ir turi būti taikomas **be perdėto formalizmo** (*Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, § 38; *Monnat v. Switzerland*, §§ 30–33; *Stukus and Others v. Poland*^{*}, § 35 ir *Zietal v. Poland*^{*}, §§ 54–59). Teismas yra nusprendęs, kad aukos statuso klausimas gali būti susijęs su bylos esme (*Siliadin v. France*, § 63).

2. Tiesioginė auka

25. Skundžiamas veikimas arba neveikimas privalo **turėti tiesioginį poveikį** pareiškėjui (*Amuur v. France*, § 36), tačiau šio kriterijaus negalima taikyti mechaniškai ir nelanksčiai (*Karner v. Austria*, § 25).

26. Tam tikrais atvejais Teismas priėmė peticijas, paduotas „potencialių“ aukų, t. y. asmenų, kurie negalėjo apskųsti tiesioginio pažeidimo.

27. *Keletas pavyzdžių*: sprendimas dėl pokalbių telefonu pasiklausymo Vokietijoje (*Klass and Others v. Germany*, § 34); dėl ekstradicijos bylos žr. *Soering v. the United Kingdom*; dėl priemonių, ribojančių informacijos apie abortus platinimą vaisingo amžiaus moterims, žr. *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*; § 44.

28. Tačiau **įtarimo arba numanymo** nepakanka aukos statusui nustatyti. Dėl oficialaus išsiuntimo įsakymo nebuvimo žr. *Vijayanathan and Pusparajah v. France*, § 46; dėl tariamų parlamento ataskaitos padarinių žr. *The Christian Federation of Jehovah's Witnesses in France v. France* (dec.) ; dėl galimos skirtinos bendrovei pareiškėjai baudos žr. *Senator Lines v. EU States* [GC] (dec.); dėl tariamų teismo sprendimo dėl komoje esančios trečiosios šalies padarinių žr. *Rossi and Others v. Italy*^{*} (dec.). Pareiškėjas negali teigti esąs auka, jeigu jis pats iš dalies atsakingas už tariamą pažeidimą (*Paşa and Erkan Erol v. Turkey*^{*}).

29. Remdamiesi **vidaus teisės aktais** asmenys gali tvirtinti, kad įstatymu pažeidžiamos jų teisės, kai nėra individualios įgyvendinimo priemonės, jeigu jie tuo įstatymu įpareigojami pakeisti savo elgesį arba būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn (*Norris v. Ireland*; *Bowman v. the United Kingdom*) arba jeigu jie yra asmenų grupės, kuriai kyla pavojus būti tiesiogiai paveikta įstatymų, nariai (*Burden v. the United Kingdom* [GC], § 34; *Johnston and Others v. Ireland*). Dėl bylos, susijusios su šalies **konstitucija**, žr. *Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina* [GC], § 29.

3. Netiesioginė auka

30. Teismas gali priimti individualią peticiją iš asmens, laikomo **netiesiogine auka**, jeigu tarp tiesioginės aukos ir pareiškėjo yra asmeninis ir ypatingas ryšys.

31. *Pavyzdžiai*: peticija pagal 2 straipsnį, kurią pateikė aukos žmona (*McCann and Others v. the United Kingdom* [GC]) ir mirusio vyro sūnėnas (*Yaşa v. Turkey*, § 66). Peticija pagal 3 straipsnį, kurią pateikė vyro, dingusio jį kalinant, motina (*Kurt v. Turkey*); tačiau dingusio vyro brolis nebuvo pripažintas auka (*Çakici v. Turkey* [GC], §§ 98–99). Byla pagal 5 straipsnio 5 dalį dėl pareiškėjos vyro, priverstinai gydomo psichiatrijos ligoninėje (*Houtman and Meeus v. Belgium*^{*}, § 30). Pagal 6 straipsnio 1 dalį (teisingas bylos nagrinėjimas) žr. *Grădinar v. Moldova* (teismų nešališkumas); *Brudnicka and Others v. Poland*, §§ 26 et seq. (teisė apginti mirusio sutuoktinio reputaciją) ir *Marie-Louise Loyen and Bruneel v. France*^{*} (bylos nagrinėjimo trukmė ir teisingumas). Pagal 6 straipsnio 2 dalį žr. bylą dėl kaltinamojo, kuris buvo teisės būti laikomam nekaltu pažeidimo auka, našlės (*Nölkenbockhoff v. Germany*, § 33). Pagal 10 straipsnį žr. *Dalban v. Romania* [GC], § 39 (dėl pareiškėjo našlės interesų). Tačiau bendrovės akcininkai negali tvirtinti esantys bendrovės teisių, numatytų Protokolo Nr. 1 1 straipsnyje, pažeidimo aukomis (*Agrotexim and Others v. Greece*, §§ 62 ir 64), nebent išskirtinėmis aplinkybėmis (*Camberrow MM5 AD v. Bulgaria* (dec.)).

4. Aukos mirtis

32. Peticijas gali pateikti tik gyvi asmenys arba jos gali būti pateiktos jų vardu. Miręs asmuo negali pateikti peticijos net per atstovą (*Kaya and Polat v. Turkey** (dec.)). Tačiau aukos mirtis savaime nereiškia, kad byla bus išbraukta iš Teismo sąrašo.

33. Kalbant apskritai, pirminio pareiškėjo šeima gali palaikyti peticiją, jeigu jie tuo suinteresuoti, **kai pirminis pareiškėjas miršta po** peticijos pateikimo Teismui. Dėl bylų, susijusių su paveldėtojais arba artimais giminaičiais, pavyzdžiui, našle ir vaikais, žr. *Raimondo v. Italy*, § 2, ir *Stojkovic v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, § 25; dėl tėvų žr. *X v. France*, § 26; dėl kitų atvejų žr. *Malhous v. the Czech Republic* [GC] (dec.); taip pat žr. priešingą Teismo sprendimą byloje *Scherer v. Switzerland*, §§ 31–32; dėl bylos, susijusios su vieninteliu paveldėtoju, kuris nėra mirusiojo asmens giminaitis, žr. *Thévenon v. France* (dec.); taip pat žr. *Léger v. France* [GC] (išbraukimas), §§ 50–51.

34. Tačiau situacija yra kitokia, kai **tiesioginė auka miršta iki** peticijos pateikimo Teismui (*Fairfield v. the United Kingdom* (dec.)).

Dėl peticijos, susijusios su **skundais dėl artimo giminaičio mirties**, žr. *Velikova v. Bulgaria* (dec.); dėl artimo giminaičio **dingimo** žr. *Varnava and Others v. Turkey* [GC], § 112.

Dėl skundų pagal 6 straipsnį žr. *Micallef v. Malta* [GC], §§ 48 et seq. ir jame pateikiamas nuorodas.

Dėl artimų giminaičių, pateikusių skundus pagal 8–11 straipsnius ir Protokolo Nr. 1 3 straipsnį dėl su mirusiuoju susijusios bylos nagrinėjimo ir faktų žr. *Gakiyev and Gakiyeva v. Russia*, §§ 164–168 ir jame pateikiamas nuorodas. Dėl **perleidžiamų skundų** žr. *Sanles Sanles v. Spain* (dec.).

35. Be to, Teismas turi įgaliojimus vertinti, ar reikia tęsti nagrinėjimą **dėl žmogaus teisių apsaugos** (*Karner v. Austria*, §§ 25 et seq.). Šie įgaliojimai priklauso nuo to, ar kyla bendrojo intereso klausimas (ibid, § 27, ir *Marie-Louise Loyen and Bruneel v. France**, § 29). Konkrečiai jis gali kilti tais atvejais, kai peticija yra susijusi su valstybės atsakovės įstatymais, teisės sistema ar praktika (žr. *mutatis mutandis*, *Karner v. Austria*, §§ 26 ir 28, taip pat žr. *Léger v. France* [GC] (išbraukimas), § 51).

5. Aukos statuso praradimas

36. Pareiškėjas turi gebėti pagrįsti savo aukos statusą viso bylos nagrinėjimo metu (*Burdov v. Russia*, § 30).

37. Vis dėlto pareiškėjas gali prarasti aukos statusą vidaus valdžios institucijoms **sušvelninus bausmę arba priėmus pareiškėjui palankią priemonę** tik tuo atveju, kai pažeidimas buvo aiškiai arba bent iš esmės pripažintas ir vėliau kompensuotas (*Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], §§ 178 et seq. ir § 193). Be kita ko, tai priklausys nuo tariamai pažeistos teisės pobūdžio, sprendimo priešasčių (*Jensen v. Denmark* (dec.)) ir susijusiam asmeniui nepalankių padarinių, besitęsiančių po to sprendimo (*Freimanis and Lidums v. Latvia**, § 68).

38. Pavyzdžiai: *Dalban v. Romania* [GC], § 44 (10 straipsnis); *Brumarescu v. Romania* [GC], § 50 (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis ir 6 straipsnis). Dėl skundų pagal 6 straipsnį dėl bylos nagrinėjimo, kuris galiausiai buvo anuliuotas arba baigėsi išteisinimu, žr. *Oleksy v. Poland* (dec.) (ir palyginkite su skundu dėl šio bylos nagrinėjimo trukmės); palyginkite su *Arat v. Turkey*, § 47, ir *Bouglame v. Belgium** (dec.); dėl kitų konkrečių situacijų žr. *Constantinescu v. Romania*, §§ 40–44; *Guisset v. France*, §§ 66–70; *Chevol v. France*, §§ 30 et seq.; *Moskovets v. Russia*, § 50 (kalinimas); *Moon v. France**, §§ 29 et seq. (bauda); *D.J. and A.-K. R. v. Romania** (dec.), §§ 77 et seq. (Protokolo Nr. 4 2 straipsnis), ir *Sergey Zolotukhin v. Russia* [GC], § 115 (Protokolo Nr. 7 4 straipsnis).

39. Paskirtas **žalos atlyginimas** turi būti tinkamas ir pakankamas. Tai priklausys nuo visų bylos aplinkybių, ypač nuo nagrinėjamo Konvencijos pažeidimo pobūdžio (*Gäfgen v. Germany* [GC], § 116).

40. Tai, ar asmuo turi aukos statusą, taip pat gali priklausyti nuo vidaus teismų priteistos kompensacijos dydžio ir teisinės gynybos priemonės, kuria priteisiamas žalos atlyginimas, veiksmingumo (įskaitant spartumą) (*Normann v. Denmark* (dec.) ir *Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], § 202; taip pat žr. *Jensen and Rasmussen v. Denmark* (dec.) ir *Gäfgen v. Germany* [GC], §§ 118 ir 119).

41. *Precedentai:*

Dėl vidaus valdžios institucijų priemonių, kurių buvo imtasi atsižvelgiant į Konvencijos 2 straipsnį, tinkamumo žr. *Nikolova and Velichkova v. Bulgaria* §§ 49–64.

Dėl Konvencijos 3 straipsnio žr. *Gäfgen v. Germany* [GC], §§ 115–129, ir *Kopylov v. Russia*, § 150. Dėl tvirtinimų, kad 3 straipsnis buvo pažeistas dėl kalinimo sąlygų, žr. *Shilbergs v. Russia*, §§ 66–79. Taip pat žr. sprendimą *Ciorap v. Moldova (no. 2)*, §§ 23–25, kuriame Teismas nustatė, kad pareiškėjas vis dar buvo auka pagal Konvencijos 34 straipsnį, nes vidaus teismo priteista kompensacija buvo mažesnė nei minimali suma, paprastai Strasbūro Teismo priteisiama bylose, kuriose nustatomas Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas.

Pagal 6 straipsnio 1 dalį (bylos nagrinėjimo trukmė) žr. *Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], §§ 182–207; *Cocchiarella v. Italy* [GC], §§ 84–107; ir *Delle Cave and Corrado v. Italy*, §§ 26 et seq.; dėl galutinio teismo sprendimo įvykdymo vilkinimo žr. *Kudic v. Bosnia and Herzegovina*, §§ 7–18, ir *Burdov v. Russia (no. 2)*.

42. Byla gali būti **išbraukta iš sąrašo**, jeigu pareiškėjas praranda aukos statusą / *locus standi*. Dėl bylos išsprendimo vidaus teismuose po sprendimo dėl priimtumo žr. *Ohlen v. Denmark* (išbraukimas); dėl teisių, kurios buvo Teismo nagrinėjamos peticijos dalykas, perdavimo sutarties žr. *Dimitrescu v. Romania*^{*}, §§ 33–34.

43. Teismas taip pat nagrinėja, ar byla turėtų būti išbraukta iš jo sąrašo remiantis vienu arba daugiau Konvencijos 37 straipsnyje numatytų pagrindų, atsižvelgiant į įvykius, įvykusius pateikus peticiją, nepaisant to, kad pareiškėjas vis dar gali tvirtinti esąs auka (*Pisano v. Italy* [GC] (išbraukimas), § 39), arba netgi neatsižvelgiant į tai, ar jis gali toliau reikalauti pripažinti jam aukos statusą. Dėl aplinkybių pasikeitimo priėmus sprendimą perduoti bylą nagrinėti Didžiajai kolegijai žr. *El Majjaoui and Stichting Touba Moskee v. the Netherlands* [GC] (išbraukimas), §§ 28–35; po to, kai peticija buvo pripažinta priimtina, žr. *Shevanova v. Latvia* [GC] (išbraukimas), §§ 44 et seq.; ir po Kolegijos sprendimo žr. *Sisojeva and Others v. Latvia* [GC], § 96.

I. PROCESINIAI NEPRIIMTINUMO PAGRINDAI

A. Vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimas

35 straipsnio 1 dalis. Priimtumo sąlygos

1. Teismas gali priimti bylą nagrinėti tik po to, kai pagal visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus buvo panaudotos visos valstybės vidaus teisinės gynybos priemonės, ir ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo tos dienos, kai buvo priimtas galutinis sprendimas.

44. Kaip nurodyta pačiame 35 straipsnio tekste, šis reikalavimas yra pagrįstas visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais. Pareiga pasinaudoti visomis valstybės vidaus teisinės gynybos priemonėmis yra tarptautinės paprotinės teisės dalis, pripažįstama Tarptautinio teisingumo teismo praktikoje (pavyzdžiui, žr. *Interhandel* bylą (*Switzerland v. the United States*), 1959 m. kovo 21 d. sprendimas). Jį taip pat galima rasti kitose tarptautinėse žmogaus teisių sutartyse: Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (41 straipsnio 1 dalies c punktas) ir jo fakultatyviame protokole (2 straipsnis ir 5 straipsnio 2 dalies b punktas), Amerikos žmogaus teisių konvencijoje (46 straipsnis), Afrikos žmogaus ir tautų teisių chartijoje (50 straipsnis ir 56 straipsnio

5 dalis). Kaip Teismas pastebėjo byloje [De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium](#), valstybė gali atsisakyti taikyti vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklę, jeigu šiuo klausimu yra nusistovėjusi tarptautinė praktika (§ 55).

45. Europos Žmogaus Teisių Teismas turėtų būti papildoma sistema nacionalinių žmogaus teisių apsaugos sistemų atžvilgiu; galimybę spręsti vidaus teisės atitikties Konvencijai klausimus pirmiausia turėtų turėti nacionaliniai teismai ([A, B and C v. Ireland](#) [GC], § 142). Jeigu vėliau peticija vis tiek teikiama Strasbūriui, Teismas turėtų pasinaudoti nacionalinių teismų požiūriu, kadangi jie palaiko tiesioginį ir nuolatinį ryšį su svarbiausiomis jėgomis savo šalyse ([Burden v. the United Kingdom](#) [GC], § 42).

46. Buvo kilęs klausimas, ar konkreti teisinės gynybos priemonė yra vidaus, ar tarptautinė. Jeigu ji yra vidaus, tai paprastai ja turi būti pasinaudota iki peticijos pateikimo Teismui. Jeigu ji yra tarptautinė, peticija gali būti atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies b punktą (žr. I. E. punktą). Ar konkreti institucija yra nacionalinio, ar tarptautinio pobūdžio, sprendžia Teismas, atsižvelgdamas į visus reikšmingus veiksnius, įskaitant jos teisinį pobūdį, steigimo dokumentus, kompetenciją, padėtį (jeigu tokia yra) egzistuojančioje teisinėje sistemoje ir finansavimą ([Jeličić v. Bosnia and Herzegovina](#) (dec.); [Peraldi v. France](#)* (dec.) (žr. I. E. punktą)).

1. Taisyklės paskirtis

47. Pagrindinis vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklės tisas – suteikti nacionalinėms valdžios institucijoms, pirmiausia teismams, galimybę išvengti tariamų Konvencijos pažeidimų arba juos ištaisyti. Ji grindžiama iš 13 straipsnio išplaukiančia prielaida, kad valstybės vidaus teisės sistemoje bus numatyta veiksminga teisinės gynybos priemonė Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimams. Tai yra svarbus Konvencijos mechanizmo subsidiaraus pobūdžio aspektas: [Selmouni v. France](#) [GC], § 74; [Kudła v. Poland](#) [GC], § 152; [Andrášik and Others v. Slovakia](#)* (dec.). Jis taikomas nepaisant to, ar Konvencijos nuostatos įtrauktos į nacionalinę teisę ([Eberhard and M. v. Slovenia](#)). Teismas neseniai pakartojo, kad teisiųjų gynybos priemonių panaudojimo taisyklė yra privaloma Konvencijos apsaugos sistemos funkcionavimo dalis ir tai yra pagrindinis principas ([Demopoulos and Others v. Turkey](#) (dec.) [GC], §§ 69 ir 97).

2. Taisyklės taikymas

a) Lankstumas

48. Vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklę galima apibūdinti kaip „auksinę“, o ne kaip „iškaltą akmenyje“. Komisija ir Teismas dažnai akcentuodavo, kad minėta taisyklė turi būti taikoma su tam tikru lankstumu ir be perdėto formalizmo, atsižvelgiant į žmogaus teisių apsaugos kontekstą ([Ringeisen v. Austria](#), § 89; [Lehtinen v. Finland](#) (dec.)). Vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo taisyklė nėra nei absoliuti, nei taikytina automatiškai ([Kozacioglu v. Turkey](#) [GC], § 40). Pavyzdžiui, Teismas nusprendė, kad būtų pernelyg formalu reikalauti, kad pareiškėjai pasinaudotų teisinės gynybos priemone, kuria neįpareigojo pasinaudoti net jų šalies aukščiausiasis teismas ([D.H. and Others v. the Czech Republic](#) [GC], §§ 116–18). Vienoje byloje Teismas atsižvelgė į trumpus terminus pareiškėjų atsakymui pateikti, pabrėždamas skubotumą, su kuriuo jie turėjo pateikti savo poziciją (žr. [Financial Times Ltd and Others v. the United Kingdom](#), §§ 43–44). Tačiau prieinamų teisinės gynybos priemonių panaudojimas pagal vidaus procesą ir vidaus teisėje įtvirtintų formalumų laikymasis yra ypač svarbūs, kai kyla klausimas dėl teisinio aiškumo ir tikrumo ([Saghinadze and Others v. Georgia](#), §§ 83–84).

b) Valstybės vidaus taisyklių ir apribojimų laikymasis

49. Pareiškėjai vis dėlto privalo laikytis galiojančių valstybės vidaus teisės taisyklių ir procedūrų, kurių nesilaikant jų peticija gali pažeisti 35 straipsnyje numatytą sąlygą ([Ben Salah Adraqui and Dhaima v. Spain](#) (dec.); [Merger and Cros v. France](#) (dec.); [MPP Golub v. Ukraine](#)

(dec.); [Agbovi v. Germany](#)* (dec.)). 35 straipsnio 1 dalies nesilaikoma, kai apeliacinis skundas nepriimamas nagrinėti dėl pareiškėjo procesinės klaidos ([Gäfgen v. Germany](#) [GC], § 143).

Tačiau pažymėtina, kad tais atvejais, kai apeliacinis teismas išnagrinėja skundą iš esmės, net jeigu pripažįsta jį nepriimtiniu, 35 straipsnio 1 dalis nebus pažeista ([Voggenreiter v. Germany](#)). Tai taikoma ir pareiškėjams, kurie nesilaiko valstybės vidaus teisėje nustatytos tvarkos, jeigu į tai neatsižvelgdama kompetentinga institucija išnagrinėja skundo esmę ([Vladimir Romanov v. Russia](#), § 52), taip pat – labai neišsamiai suformuluotiems skundams, vos atitinkantiems teisinius reikalavimus, jeigu teismas sprendime nors trumpai pasisako dėl bylos esmės: [Verein gegen Tierfabriken Schweiz \(VgT\) v. Switzerland \(no. 2\)](#) [GC], §§ 43–45.

c) Kelios teisinės gynybos priemonės

50. Jeigu yra daugiau kaip viena potencialiai veiksminga teisinės gynybos priemonė, pareiškėjas privalo panaudoti tik vieną iš jų ([Moreira Barbosa v. Portugal](#) (dec.); [Jeličić v. Bosnia and Herzegovina](#) (dec.); [Karakó v. Hungary](#), § 14; [Aquilina v. Malta](#) [GC], § 39). Žinoma, jeigu bandoma pasinaudoti viena teisinės gynybos priemone, nereikalaujama pasinaudoti kita teisinės gynybos priemone, kurios paskirtis iš esmės tokia pati ([Riad and Idiab v. Belgium](#)*, § 84; [Kozacioglu v. Turkey](#) [GC], §§ 40 et seq.; [Micallef v. Malta](#) [GC], § 58). Tinkamiausią teisinės gynybos priemonę savo byloje renkami pareiškėjas. Taigi, jeigu skirtingose vidaus teisės srityse numatytos kelios analogiškos priemonės, pareiškėjas, siekęs žalos atlyginimo dėl tariamo Konvencijos pažeidimo panaudodamas vieną tų priemonių, nebūtinai privalo panaudoti kitas, kurių tikslas iš esmės toks pat ([Jasinskis v. Latvia](#), §§ 50 ir 53–54).

d) Skundas, pateiktas iš esmės

51. Konvencijos teisės klausimas nebūtinai turi būti aiškiai iškeltas vidaus procese, jeigu skundas pateiktas *bent iš esmės* ([Castells v. Spain](#), § 32; [Ahmet Sadik v. Greece](#), § 33; [Fressoz and Roire v. France](#), § 38; [Azinas v. Cyprus](#) [GC], §§ 40–41). Tai reiškia, kad, jeigu pareiškėjas nesirėmė Konvencijos nuostatomis, jis turėjo kelti tokio paties ar panašaus pobūdžio argumentus pagal vidaus teisę, kad pirmiausia galimybę atlyginti žalą dėl tariamo pažeidimo būtų turėję vidaus teismai ([Gäfgen v. Germany](#) [GC], §§ 142, 144 ir 146; [Karapanagiotou and Others v. Greece](#)*, § 29; ir dėl skundo, kuris net ir netiesiogiai nebuvo pateiktas paskutinėje instancijoje, žr. [Association Les témoins de Jéhovah v. France](#)* (dec.)).

e) Egzistavimas ir tinkamumas

52. Pareiškėjai privalo panaudoti tik tas vidaus teisinės gynybos priemones, kuriomis teoriškai ir praktiškai įmanoma pasinaudoti atitinkamu laiku ir kurias jie gali tiesiogiai panaudoti patys, t. y. teisinės gynybos priemones, kurios yra prieinamos, suteikia galimybę gauti žalos atlyginimą pagal jų skundus ir pagrįstai gali būti sėkmingos ([Sejdović v. Italy](#) [GC], § 46; [Paksas v. Lithuania](#) [GC], § 75).

53. Nereikia naudoti diskrecinių arba ypatingų teisinės gynybos priemonių, pavyzdžiui, prašyti teismo peržiūrėti savo sprendimą ([Çinar v. Turkey](#)* (dec.); [Prystavka v. Ukraine](#) (dec.)) arba prašyti atnaujinti procesą, išskyrus atvejus ypatingomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, kai pagal vidaus teisę toks prašymas laikomas veiksminga teisinės gynybos priemone ([K.S. and K.S. AG v. Switzerland](#) (dec.)), arba kai įsiteisėjusio teismo sprendimo panaikinimas yra vienintelė priemonė, kuria valstybė gali išspręsti klausimus savo teisinėje sistemoje ([Kiiskinen v. Finland](#) (dec.); [Nikula v. Finland](#) (dec.)). Panašiai ir aukštesnei institucijai pateiktas apeliacinis skundas nėra veiksminga teisinės gynybos priemonė ([Horvat v. Croatia](#), § 47; [Hartman v. the Czech Republic](#), § 66); tokia nėra ir priemonė, kuri pareiškėjui neprieinama tiesiogiai, o priklauso nuo tarpininko nuožiūros ([Tănase v. Moldova](#) [GC], § 122). Dėl skundo, kuris iš esmės neturi būti naudojamas (ombudsmenui), veiksmingumo nagrinėjamoje byloje žr. sprendimo [Egmez v. Cyprus](#) motyvuojamąją dalį, §§ 66–73. Galiausiai vidaus teisinės gynybos priemonė, kuriai netaikomi jokie aiškūs terminai, todėl sukuriamas netikrumas, negali būti laikoma veiksminga ([Williams v. the United Kingdom](#) (dec.) ir jame pateikiamos nuorodos).

Jeigu pareiškėjas bandė panaudoti teisinės gynybos priemonę, kurią Teismas laiko netinkama, tam panaudotas laikas nesustabdo šešių mėnesių laikotarpio eigos ir tai gali lemti peticijos atmetimą dėl jos nepateikimo laiku (*Rezgui v. France* (dec.) ir *Prystavka v. Ukraine* (dec.)).

f) Prieinamumas ir veiksmingumas

54. Teisinės gynybos priemonių egzistavimas turi būti pakankamai aiškus ne tik teoriškai, bet ir praktiškai. Nustatant, ar tam tikra teisinės gynybos priemonė atitinka prieinamumo ir veiksmingumo kriterijus, reikia atsižvelgti į konkrečias tam tikros bylos aplinkybes (žr. 4 punktą toliau). Vidaus teismų požiūris turi būti tinkamai įtvirtintas nacionalinėje teisės sistemoje. Taigi Teismas yra nusprendęs, kad kreipimasis į aukštesnės instancijos teismą nėra veiksmingas dėl nevienodos to teismo praktikos tol, kol tie praktikos skirtumai egzistuoja (*Ferreira Alves v. Portugal (no. 6)**, §§ 28–29).

Teismas privalo realiai vertinti ne tik valstybės vidaus teisės sistemoje numatytas formalias teisinės gynybos priemones, bet ir bendrą teisinę ir politinę situaciją, kurioje jos įgyvendinamos, taip pat į pareiškėjo asmenines aplinkybes (*Akdivar and Others v. Turkey* [GC], §§ 68–69; *Khashiyev and Akayeva v. Russia*, §§ 116–17). Teismas privalo išnagrinėti, ar, atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, pareiškėjas padarė viską, ko pagrįstai buvo galima iš jo tikėtis, kad būtų panaudotos visos valstybės vidaus teisinės gynybos priemonės (*D.H. and Others v. the Czech Republic* [GC], §§ 116–122).

Pažymėtina, kad faktinės ar teisinės valstybių sienos *per se* nėra kliūtis vidaus teisinės gynybos priemonėms panaudoti; paprastai už susitariančiosios šalies jurisdikcijos ribų gyvenantys pareiškėjai, nepaisant praktinių nepatogumų ar suprantamo asmeninio nenoro, neatleidžiami nuo vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo toje valstybėje (*Demopoulos and Others v. Turkey* (dec.) [GC], §§ 98 ir 101, dėl pareiškėjų, kurie savanoriškai nepakluso valstybės atsakovės jurisdikcijai).

3. Taisyklės taikymo apribojimai

55. Pagal *visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus* pareiškėjas gali būti atleistas nuo pareigos panaudoti visas įmanomas valstybės vidaus teisinės gynybos priemones dėl ypatingų aplinkybių (*Sejdović v. Italy* [GC], § 55) ir žr. 4 punktą toliau).

Taisyklė taip pat netaikoma tais atvejais, kai įrodoma, kad egzistuoja administracinė praktika, pasireiškianti kaip su Konvencija nesuderinamų veiksmų pasikartojimas ir oficialus valstybės valdžios institucijų tų veiksmų toleravimas, be to, ji yra tokio pobūdžio, kad procesas būtų beprasmiškas arba neveiksmingas (*Aksoy v. Turkey*, § 52).

Tais atvejais, kai reikalavimas, kad pareiškėjas panaudotų konkrečią priemonę, būtų praktiškai nepagrįstas ir taptų neproporcinga kliūtimi veiksmingai pasinaudoti individualios peticijos teise pagal Konvencijos 34 straipsnį, Teismas nusprendžia, kad pareiškėjas atleidžiamas nuo tokio reikalavimo (*Veriter v. France**, § 27; *Gaglione and Others v. Italy**, § 22).

Kai remiantis apeliacinio skundo, kuriuo nebuvo skundžiamasi dėl piktnaudžiavimo procesu, rezultatu paskiriama bauda, tai nėra viena iš privalomų panaudoti teisinės gynybos priemonių (*Prencipe v. Monaco**, §§ 95–97).

4. Įrodinėjimo pareigos paskirstymas

56. Jeigu vyriausybė tvirtina, kad nebuvo panaudotos visos valstybės vidaus teisinės gynybos priemonės, jai tenka pareiga įrodyti, kad pareiškėjas nepanaudojo veiksmingos ir prieinamos teisinės gynybos priemonės (*Dalia v. France*, § 38; *McFarlane v. Ireland* [GC], § 107). Tokios teisinės gynybos priemonės prieinamumas turi būti pakankamai aiškus ir teisėje, ir praktikoje (*Vernillo v. France*). Taigi teisinės gynybos priemonės pagrindas valstybės vidaus teisėje turi būti aiškus (*Scavuzzo-Hager and Others v. Switzerland** (dec.); *Norbert Sikorski v. Poland**, § 117; *Sürmeli v. Germany* [GC], §§ 110–112). Priemonė turi suteikti galimybę gauti žalos

atlyginimą pagal pareiškėjo skundus ir būti pagrįstai sėkminga (*Scoppola v. Italy (no. 2)* [GC], § 71). Tariamai egzistuojančios vidaus teisinės gynybos priemonės sukūrimas ir prieinamumas, įskaitant jos taikymo sritį ir būdą, turi būti aiškiai išdėstytas ir patvirtintas arba papildytas praktika ar teismų praktika (*Mikolajová v. Slovakia*, § 34). Tai taikoma netgi bendrosios teisės inspiruotai teisės sistemai, kurios rašytinėje konstitucijoje netiesiogiai įtvirtinta teisė, kuria remiasi pareiškėjas (*McFarlane v. Ireland* [GC], § 117, dėl priemonės, kuri teoriškai egzistavo beveik dvidešimt penkerius metus, tačiau niekada nebuvo panaudota).

Vyriausybės argumentai neabejotinai bus svaresni, jeigu bus pateikti nacionalinių teismų praktikos pavyzdžiai (*Doran v. Ireland*; *Andrášik and Others v. Slovakia* (dec.); *Di Sante v. Italy** (dec.); *Giummara and Others v. France** (dec.); *Paulino Tomás v. Portugal* (dec.); *Johtti Sappmelaccat Ry and Others v. Finland* (dec.)), kurie pasirodys esą reikšmingi (*Sakhnovskiy v. Russia* [GC], §§ 43–44).

57. Jeigu vyriausybė tvirtina, kad pareiškėjas galėjo tiesiogiai remtis Konvencija nacionaliniuose teismuose, tokios teisinės gynybos priemonės tikrumas turi būti įrodytas konkrečiais pavyzdžiais (*Slavgorodski v. Estonia* (dec.)).

58. Teismas labiau linkęs atsižvelgti į šiuos argumentus, jeigu nacionaliniuose teisės aktuose numatyta specifinė teisinės gynybos priemonė, skirta pernelyg ilgoms teismo procesų trukmės problemai spręsti (*Brusco v. Italy* (dec.); *Slavicek v. Croatia* (dec.)). Taip pat žr. *Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], §§ 136–148. Priešingai žr. *Merit v. Ukraine*, § 65.

59. Kai vyriausybė įvykdo savo pareigą įrodyti, kad pareiškėjui buvo prieinama tinkama ir veiksminga teisinės gynybos priemonė, pastarasis turi įrodyti, kad:

- ši teisinės gynybos priemonė buvo iš tikrųjų panaudota (*Grässer v. Germany* (dec.)); arba
- dėl kokios nors priežasties ji buvo netinkama ir neveiksminga konkrečiomis bylos aplinkybėmis (*Selmouni v. France* [GC], § 76, pavyzdžiui, kai pernelyg vilkintas apklausos atlikimas, – *Radio France and Others v. France* (dec.), § 34; arba kai teisinės gynybos priemonė, pavyzdžiui, apeliacinis ar kasacinis skundas, paprastai yra prieinama, tačiau, atsižvelgiant į panašiose bylose taikytą požiūrį, bylos aplinkybėmis buvo neveiksminga: *Scordino v. Italy* (dec.); *Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium*, §§ 26 ir 27), net jeigu atitinkami sprendimai buvo neseniai priimti (*Gas and Dubois v. France* (dec.)). Taip pat yra tais atvejais, kai pareiškėjas negalėjo tiesiogiai kreiptis į atitinkamą teismą (*Tănase v. Moldova* [GC], § 122). Tam tikromis konkrečiomis aplinkybėmis pareiškėjai gali atsidurti panašiose situacijose, dalis jų gali būti nesikreipę į vyriausybės nurodytą teismą, tačiau atleisti nuo tokios pareigos, nes kitų pareiškėjų panaudota vidaus teisinės gynybos priemonė pasirodė esanti praktiškai neveiksminga ir tokia būtų ir jų atveju (*Vasilkoski and Others v. “the former Yugoslav Republic of Macedonia”*, §§ 45–46; *Laska and Lika v. Albania*, §§ 45–48). Tačiau tai taikoma tik labai specifinėse bylose (plg. *Saghinadze and Others v. Georgia*, §§ 81–83); arba
- buvo ypatingos aplinkybės, dėl kurių pareiškėjas neprivalėjo vykdyti šios pareigos (*Akdivar and Others v. Turkey* [GC], §§ 68–75; *Sejdović v. Italy* [GC], §55 ir *Veriter v. France**, § 60).

60. Toks veiksnys gali būti visiškas nacionalinių valdžios institucijų pasyvumas esant rimtų įtarimų dėl valstybės pareigūnų netinkamo elgesio ar padarytos žalos, pavyzdžiui, jeigu jie neatliko tyrimo ar nesuteikė pagalbos. Tokiomis aplinkybėmis galima teigti, kad įrodinėjimo pareiga ir vėl perkeliama, taigi vyriausybei atsakovei tenka pareiga įrodyti, ką ji padarė reaguodama į skundžiamų klausimų mastą ir rimtumą (*Demopoulos and Others v. Turkey* (dec.) [GC], § 70).

61. Vien tik pareiškėjo abejonių dėl konkrečios teisinės gynybos priemonės veiksmingumo nepakanka, kad jis būtų atleistas nuo pareigos ją išbandyti (*Epözdemir v. Turkey** (dec.); *Milosević v. the Netherlands* (dec.); *Pellegriti v. Italy** (dec.); *MPP Golub v. Ukraine* (dec.)). Priešingai, kreiptis į tinkamą teismą, kad šis turėtų galimybę išaiškinti esamas teises pagal savo diskreciją, yra pareiškėjo interesas (*Ciupercescu v. Romania**, § 169). Teisės sistemoje, kurioje numatyta konstitucinė pagrindinių teisių apsauga, reikalaujama, kad nukentėjusysis patikrintų tos apsaugos apimtį, o bendrosios teisės sistemoje – leistų vidaus teismams išplėtoti tas teises jas

išaiškinant (*A, B and C v. Ireland* [GC], § 142). Tačiau jeigu iš tiesų nėra tikimybės, kad pasiūlyta teisinės gynybos priemonė bus sėkminga, pavyzdžiui, atsižvelgiant į nusistovėjusią vidaus teismų praktiką, tai, kad pareiškėjas jos nepanaudojo, nėra kliūtis priimti peticiją (*Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium*, § 27; *Carson and Others v. the United Kingdom* [GC], § 58).

5. Procesiniai aspektai

62. Reikalavimas pareiškėjui panaudoti vidaus teisinės gynybos priemones paprastai nustatomas atsižvelgiant į peticijos pateikimo Teismui datą (*Baumann v. France*^{*}, § 47), taikant išimtis, kurios gali būti pagrįstos konkrečiomis bylos aplinkybėmis (žr. 6 punktą toliau). Neatsižvelgdamas į tai, Teismas sutinka, kad paskutinis tokių priemonių etapas gali būti pasiektas netrukus po peticijos pateikimo, bet iki jam nusprendžiant dėl priimtimumo (*Karoussiotis v. Portugal*^{*}, § 57).

63. Kai vyriausybė ketina pateikti pareiškimą dėl priemonių nepanaudojimo, ji privalo šį pareiškimą pateikti, kiek tai įmanoma pagal aplinkybes ir pareiškimo pobūdį, savo pastabose iki sprendimo dėl peticijos priimtimumo priėmimo, nors dėl išimtinių aplinkybių ji gali būti atleista nuo šios pareigos (žr. *Mooren v. Germany* [GC], § 57 ir jame pateikiamas nuorodas, §§ 58–59).

Neretai prieštaravimas dėl priemonių nepanaudojimo prijungiamas prie bylos esmės, ypač bylose dėl procesinių pareigų ar garantijų, pavyzdžiui, peticijose, susijusiose su procesiniais 2 straipsnio (*Dink v. Turkey*^{*}, §§ 56–58) arba 3 straipsnio aspektais, 6 straipsniu (*Scoppola v. Italy (no. 2)* [GC], § 126), 8 straipsniu (*A, B and C v. Ireland* [GC], § 155) ir 13 straipsniu (*Sürmeli v. Germany* [GC], § 78, ir *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC], § 336).

6. Naujų teisinės gynybos priemonių sukūrimas

64. Ar buvo panaudotos valstybės vidaus teisinės gynybos priemonės, paprastai vertinama atsižvelgiant į bylos nagrinėjimo stadiją peticijos pateikimo Teismui dieną. Tačiau šiai taisyklei taikomos išimtys, jeigu sukuriamos naujos teisinės gynybos priemonės (žr. *Içyer v. Turkey* (dec.), §§ 72 et seq.). Teismas nesilaikė šios taisyklės, pavyzdžiui, bylose dėl proceso trukmės (*Predil Anstalt v. Italy*^{*} (dec.); *Bottaro v. Italy*^{*} (dec.); *Andrašik and Others v. Slovakia* *Nogolica v. Croatia* (dec.); *Brusco v. Italy* (dec.); *Korenjak v. Slovenia* (dec.), §§ 66–71) arba dėl naujos kompensacinės teisinės gynybos priemonės nuosavybės teisių apribojimams (*Charzyński v. Poland* (dec.) ir *Michalak v. Poland* (dec.); *Demopoulos and Others v. Turkey* (dec.) [GC]), arba dėl vidaus teismų sprendimų nevykdymo (*Nagovitsyn and Nalgiyev v. Russia* (dec.), §§ 36–40), arba dėl įkalinimo įstaigų perpildymo (*Latak v. Poland* (dec.)).

Teismas atsižvelgia į vėliau atsiradusių teisinių gynybos priemonių veiksmingumą ir prieinamumą (*Demopoulos and Others v. Turkey* (dec.) [GC], § 88).

Dėl bylos, kurioje nagrinėjama atveju nauja teisinės gynybos priemonė nėra veiksminga, žr. *Parizov v. “the former Yugoslav Republic of Macedonia”*, §§ 41–47. Dėl bylos, kurioje nauja konstitucinė teisinės gynybos priemonė yra veiksminga, žr. *Cvetković v. Serbia*, § 41.

Dėl datos, nuo kurios teisinga reikalauti, kad pareiškėjas panaudotų teisinės gynybos priemonę, sukurtą naujai valstybės teisės sistemoje, pasikeitus teismų praktikai, žr. *Depauw v. Belgium*^{*} (dec.), bendresne prasme – *McFarlane v. Ireland* [GC], § 117; dėl teisinės gynybos priemonės, sukurtos po bandomojo sprendimo, žr. *Fakhretdinov and Others v. Russia* (dec.), §§ 36–44; o dėl nukrypimo nuo vidaus teismų praktikos žr. *Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], § 147.

Bylose *Scordino v. Italy (no. 1)* [GC] ir *Cocchiarella v. Italy* [GC] Teismas pateikė nuorodas dėl požymių, kuriuos turėtų turėti vidaus teisinės gynybos priemonės, kad būtų veiksmingos bylose dėl proceso trukmės (taip pat žr. naujesnį Teismo sprendimą byloje *Vassilios Athanasiou and Others v. Greece*^{*}, §§ 54–56). Paprastai teisinės gynybos priemonės, neturinčios prevencinio ar kompensacinio poveikio proceso trukmei, nereikia panaudoti (*Puchstein v. Austria*, § 31). Teisinės gynybos priemonė dėl proceso trukmės pirmiausia privalo veikti be uždelsimų ir suteikti tinkamą žalos atlyginimą (*Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], §§ 195 ir 204–207).

65. Nustatęs struktūrinius arba bendrojo pobūdžio trūkumus valstybės vidaus teisėje ar praktikoje Teismas gali paprašyti valstybės išnagrinėti situaciją ir prireikus imtis veiksmingų priemonių, kad būtų išvengta tokio paties pobūdžio bylų iškėlimo Teisme (*Lukenda v. Slovenia*, § 98). Teismas gali nuspręsti, kad valstybė turėtų arba pakeisti galiojančių teisinės gynybos priemonių veikimo ribas, arba pridėti naujų, kad būtų užtikrintas tikrai veiksmingas žalos atlyginimas dėl Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimų (žr., pavyzdžiui, bandomuosius sprendimus byloje *Xenides-Arestis v. Turkey*, § 40, ir *Burdov v. Russia* (no. 2), §§ 42, 129 et seq. ir 140). Ypatinę dėmesį reikia skirti būtinumui užtikrinti veiksmingas vidaus teisinės gynybos priemones (žr. bandomąjį sprendimą byloje *Vassilios Athanasiou and Others v. Greece*^{*}, § 41).

Valstybei atsakovei sukūrus naują teisinės gynybos priemonę Teismas išnagrinėja, ar ji yra veiksminga (pavyzdžiui, *Robert Lesjak v. Slovenia*, §§ 34–55; *Demopoulos and Others v. Turkey* (dec.) [GC], § 87). Jeigu nustatoma, kad teisinės gynybos priemonė yra veiksminga, Teismas nusprendžia, kad kiti pareiškėjai panašiose bylose privalo panaudoti naująją priemonę, jeigu nesuję senaties terminai. Taigi tokios peticijos bus pripažintos nepriimtiniomis pagal 35 straipsnio 1 dalį, net jeigu jos buvo pateiktos iki naujos teisinės gynybos priemonės sukūrimo (*Grzinčič v. Slovenia*, §§ 102–110; *Icyer v. Turkey* (dec.), §§ 74 et seq.).

Tai pasakytina ir apie vidaus teisinės gynybos priemones, kurios tapo prieinamos pateikus peticijas. Vertinant, ar buvo išimtinių aplinkybių, dėl kurių pareiškėjai privalėjo pasinaudoti tokia priemone, bus ypač atsižvelgiama į naujų vidaus teisės nuostatų pobūdį ir jų sukūrimo aplinkybes (*Fakhretdinov and Others v. Russia* (dec.), § 30). Šioje naujoje byloje Teismas nusprendė, kad veiksminga teisinės gynybos priemonė, sukurta po bandomojo sprendimo, kuriame Teismas nurodė sukurti tokią priemonę, turėjo būti panaudota prieš pareiškėjams kreipiantis į Teismą.

Teismas taip pat patikslino 35 straipsnio 1 dalies taikymo sąlygas, atsižvelgdamas į peticijos pateikimo datą (ibid., §§ 31–33; taip pat žr. *Nagovitsyn and Nalgiyev v. Russia* (dec.), §§ 29 et seq., ir 42).

B. Šešių mėnesių termino nesilaikymas

35 straipsnio 1 dalis. Priimtimumo sąlygos

1. Teismas gali priimti bylą nagrinėti tik po to, kai pagal visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus buvo panaudotos visos valstybės vidaus teisinės gynybos priemonės, ir ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo tos dienos, kai buvo priimtas galutinis sprendimas.

66. Šešių mėnesių taisyklės paskirtis – skatinti įstatymų patikimumą, užtikrinti, kad bylos, kuriose keliami Konvencijos klausimai, būtų išnagrinėtos per pagrįstą laiką, ir apsaugoti valdžios institucijas ir kitus susijusius asmenis nuo ilgo buvimo nežinioje (*P.M. v. the United Kingdom* (dec.)).

67. Ši taisyklė taip pat suteikia potencialiam pareiškėjui pakankamai laiko apgalvoti, ar teikti peticiją, o jeigu apsisprendžiama ją teikti, – nuspręsti, kokius konkrečius skundus ir argumentus pateikti (*O'Loughlin and Others v. the United Kingdom* (dec.)), taip pat palengvina bylos faktų nustatymą, kai dėl praėjusio laiko tampa problematiška teisingai išnagrinėti iškeltus klausimus (*Nee v. Ireland* (dec.)).

68. Taisyklėje apibrėžtos Teismo vykdomos priežiūros laiko ribos ir terminas asmenims ir valstybės valdžios institucijoms, kuriam pasibaigus minėta priežiūra tampa nebeįmanoma (*Ipek v. Turkey* (dec.); *Di Giorgio and Others v. Italy*^{*} (dec.)).

69. Teismas negali savo nuožiūra netaikyti šešių mėnesių laikotarpio taisyklės (pavyzdžiui, kai vyriausybė nepateikia savo pastabų šiuo klausimu) (*Belaousof and Others v. Greece*^{*}, § 38).

70. Pagal šešių mėnesių taisyklę negali būti reikalaujama, kad pareiškėjas pateiktų Teismui skundą, kol jo padėtis dėl tam tikro klausimo nėra galutinai išspręsta nacionaliniu lygmeniu (*Varnava and Others v. Turkey* [GC], § 157).

2. Šešių mėnesių termino pradžia

a) Galutinis sprendimas

71. Šešių mėnesių terminas prasideda nuo galutinio sprendimo priėmimo panaudojant valstybės vidaus teisinės gynybos priemones (*Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom* (dec.)). Pareiškėjas paprastai turi būti panaudojęs valstybės vidaus teisinės gynybos priemones, kurios gali būti veiksmingos ir pakankamos (*Moreira Barbosa v. Portugal* (dec.)).

72. Atsižvelgti galima tik į įprastas ir veiksmingas teisinės gynybos priemones, nes pareiškėjas negali pratęsti griežto Konvencijoje nustatyto termino, siekdamas pateikti netinkamus ar klaidingus pareiškimus įstaigoms ar institucijoms, neturinčioms įgaliojimų arba kompetencijos suteikti pareiškėjui veiksmingą žalos atlyginimą dėl nagrinėjamo skundo pagal Konvenciją (*Fernie v. the United Kingdom* (dec.)).

73. Negali būti atsižvelgiama į teisinės gynybos priemones, kurių panaudojimas priklauso nuo valstybės pareigūnų diskrecijos ir kurios dėl to nėra tiesiogiai prieinamos pareiškėjui. Neaiškumą sukuria ir teisinės gynybos priemonės be tikslų terminų, todėl joms negalioja 35 straipsnio 1 dalyje numatyta šešių mėnesių taisyklė (*Williams v. the United Kingdom* (dec.)).

74. Paprastai pagal 35 straipsnio 1 dalį nereikalaujama, kad pareiškėjai kreiptųsi dėl proceso atnaujinimo arba naudotų panašias ypatingas teisinės gynybos priemones, ir šešių mėnesių terminas negali būti pratęstas dėl to, kad buvo panaudotos minėtos teisinės gynybos priemonės (*Berdzenishvili v. Russia* (dec.); *Tucka v. the United Kingdom (no.1)* (dec.)). Tačiau, jeigu ypatinga teisinės gynybos priemonė yra vienintelė pareiškėjui prieinama teisminės gynybos priemonė, šešių mėnesių laikotarpis gali būti skaičiuojamas nuo sprendimo dėl tos teisinės gynybos priemonės priėmimo dienos (*Ahtinen v. Finland* (dec.)).

Peticija, kurioje pareiškėjas pateikia skundus per šešis mėnesius nuo sprendimo, pagal kurį jo prašymas dėl proceso atnaujinimo buvo atmetas, priėmimo dienos, yra nepriimtina, nes toks sprendimas nėra *galutinis sprendimas* (*Sapeyan v. Armenia*, § 23).

Tais atvejais, kai atnaujinamas procesas arba peržiūrimas galutinis sprendimas, šešių mėnesių laikotarpio skaičiavimas pradinio proceso arba galutinio sprendimo atžvilgiu pertraukiamas tik dėl tų Konvencijos klausimų, kurie buvo minėto peržiūrėjimo arba atnaujinimo pagrindas ir kuriuos nagrinėjo specialioji apeliacijos institucija (*ibid*, § 24).

b) Skaičiavimo pradžios momentas

75. Šešių mėnesių terminas pradedamas skaičiuoti tą dieną, kai pareiškėjas ir (ar) jo atstovas gauna pakankamai informacijos apie galutinį vidaus institucijų sprendimą (*Koç and Tosun v. Turkey** (dec.)).

76. Valstybė, kuri tvirtina, kad šešių mėnesių termino nebuvo laikytasi, turi nustatyti dieną, kurią pareiškėjas sužinojo apie galutinį vidaus institucijų sprendimą (*Şahmo v. Turkey** (dec.)).

c) Sprendimo įteikimas

77. **Pareiškėjui:** jeigu pareiškėjas turi teisę automatiškai gauti galutinio vidaus institucijų sprendimo kopiją, Konvencijos 35 straipsnio 1 dalies tikslą labiausiai atitinka šešių mėnesių laikotarpio skaičiavimas nuo galutinio sprendimo kopijos įteikimo dienos (*Worm v. Austria*, § 33).

78. **Advokatui:** šešių mėnesių laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai pareiškėjo advokatas sužino apie sprendimą, kuriuo pasibaigė valstybės vidaus teisinės gynybos

priemonių panaudojimas, neatsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas apie sprendimą sužinojo vėliau ([Çelik v. Turkey](#) (dec.)).

d) Sprendimo neįteikimas

79. Jeigu valstybės vidaus įstatymuose nenumatytas sprendimo įteikimas, skaičiavimo pradžios momentu laikytina galutinio sprendimo priėmimo diena, t. y. diena, kai bylos šalys tikrai galėjo sužinoti sprendimo turinį ([Papachelas v. Greece](#) [GC], § 30).

80. Pareiškėjas arba jo advokatas privalo parodyti deramą atidumą ir iš teismo kanceliarijos gauti sprendimo kopiją ([Ölmez v. Turkey](#)* (dec.)).

e) Teisinės gynybos priemonių nebuvimas

81. Jeigu iš pat pradžių yra aišku, kad pareiškėjas neturi veiksmingos teisinės gynybos priemonės, šešių mėnesių laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo skundžiamos veikos įvykdymo dienos arba dienos, kurią pareiškėjas buvo tiesiogiai paveiktas tokios veikos arba sužinojo apie ją ar jos neigiamus padarinius ([Dennis and Others v. the United Kingdom](#) (dec.); [Varnava and Others v. Turkey](#) [GC], § 157).

82. Kai pareiškėjas pasinaudoja akivaizdžiai egzistuojančia teisinės gynybos priemone ir tik vėliau sužino apie aplinkybes, dėl kurių teisinės gynybos priemonė tapo neveiksminga, šešių mėnesių laikotarpis gali būti skaičiuojamas nuo dienos, kurią pareiškėjas pirmą kartą sužinojo ar turėjo sužinoti apie tokias aplinkybes ([Varnava and Others v. Turkey](#) [GC], § 158).

f) Šešių mėnesių termino skaičiavimas

83. Laikas pradedamas skaičiuoti dieną po galutinio sprendimo viešo paskelbimo dienos arba nuo dienos, kurią pareiškėjui ar jo atstovui buvo pranešta apie galutinį sprendimą, ir baigiasi praėjus šešioms kalendoriniams mėnesiams, neatsižvelgiant į faktinę tų kalendorinių mėnesių trukmę ([Otto v. Germany](#) (dec.)). Šešių mėnesių termino laikymasis nustatomas pagal konkrečius kriterijus, apibrėžtus Konvencijoje, o ne kiekvienos valstybės atsakovės vidaus teisėje ([Benet Praha, spol. s r.o., v. the Czech Republic](#) (dec.); [Büyükdere and Others v. Turkey](#)*, § 10).

84. Teismas gali nustatyti kitą šešių mėnesių laikotarpio pabaigos datą, negu nurodo valstybė atsakovė ([İpek v. Turkey](#) (dec.)).

g) Besitęsianti situacija

85. *Besitęsianti situacija* reiškia tokią padėtį, kai dėl nuolatinės valstybės ar jos institucijų vykdomos veiklos pareiškėjai tampa aukomis. Tai, kad įvykis laikui bėgant sukelia rimtų padarinių, nereiškia, kad dėl šio įvykio atsirado *besitęsianti situacija* ([Iordache v. Romania](#)*, § 49).

86. Jeigu tariamas pažeidimas yra besitęsianti situacija, dėl kurios nėra valstybės vidaus teisinės gynybos priemonių, šešių mėnesių laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo besitęsiančios situacijos pabaigos ([Ülke v. Turkey](#) (dec.)). Kol tokia situacija tęsiasi, šešių mėnesių taisyklė netaikoma ([Iordache v. Romania](#)*, § 50). Taip pat žr. [Varnava and Others v. Turkey](#) [GC], §§ 161 et seq.

3. Peticijos pateikimo data²

a) Pirmasis raštas

87. Pagal nusistovėjusią Konvencijos institucijų praktiką ir Teismo reglamento 47 taisyklės 5 dalį peticijos pateikimo data paprastai laikoma pirmojo pareiškėjo kreipimosi, kuriame iš esmės išdėstytas peticijos tikslas, pateikimo diena su sąlyga, kad tinkamai užpildytas peticijos formuliaras buvo pateiktas per Teismo nustatytą terminą ([Kemevuako v. the Netherlands](#) (dec.)).

² Žr. Teismo reglamentą ir Praktines rekomendacijas dėl bylos iškėlimo.

88. Pateikimo data laikoma pašto antspaudo data, žyminti peticijos išsiuntimo, o ne jos gavimo dieną, žr. [Kipritci v. Turkey](#)^{*}, § 18. Dėl ypatingų aplinkybių, kuriomis galima pagrįsti kitokį požiūrį, žr. [Bulinwar OOD and Hrusanov v. Bulgaria](#)^{*}, §§ 30 et seq.

b) Skirtumas tarp parašymo ir išsiuntimo datų

89. Jeigu nėra jokio paaiškinimo dėl daugiau kaip vienos dienos skirtumo tarp rašto parašymo ir jo išsiuntimo dienos, peticijos pateikimo data laikytina pastaroji ([Arslan v. Turkey](#) (dec.); [Růžičková v. the Czech Republic](#)^{*} (dec.)).

Ši taisyklė taip pat taikoma sprendžiant, ar peticijos formuliaro originalas buvo išsiųstas per nustatytą aštuonių savaičių laikotarpį, žr. [Kemevuako v. the Netherlands](#) (dec.), § 24; dėl išsiuntimo faksu žr. [Otto v. Germany](#) (dec.).

c) Išsiuntimas faksu

90. Nepakanka išsiųsti peticijos formuliarą vien tik faksu, per nustatytą laikotarpį nepateikiant Teismui originalo, žr. [Kemevuako v. the Netherlands](#) (dec.), § 22 et seq.

d) Pertrauka po pirmojo kreipimosi

91. Šešių mėnesių taisyklės esmei ir tikslui prieštarautų situacija, jeigu po pirmojo kreipimosi remiantis peticija būtų iškelta byla pagal Konvenciją, o vėliau ji nepaaiškinama ir neribotą laikotarpį būtų sustabdyta. Taigi po pirminio kontakto pareiškėjai privalo pakankamai operatyviai palaikyti savo peticijas ([P.M. v. the United Kingdom](#) (dec.)). Dėl aštuonių savaičių termino nesilaikymo (žr. Teismo reglamento 47 taisyklės 5 dalį ir Praktinių rekomendacijų dėl bylos iškėlimo 4 punktą) Teismas gali nuspręsti, kad pateikimo data yra užpildyto peticijos formuliaro pateikimo diena, žr. [Kemevuako v. the Netherlands](#) (dec.), §§ 22–24.

e) Skundo apibūdinimas

92. Skundą apibūdina jame pateikti faktai, o ne vien tik teisiniai pagrindai ar argumentai, kuriais remiamasi ([Scoppola v. Italy \(no. 2\)](#) [GC], § 54).

f) Vėlesni skundai

93. Skundams, kurie nėra įtraukti į pradinę peticiją, šešių mėnesių terminas nepetraukiamai skaičiuojamas iki skundo pateikimo Konvencijos institucijai pirmą kartą ([Allan v. the United Kingdom](#) (dec.)).

94. Skundai, pateikti pasibaigus šešių mėnesių terminui, gali būti nagrinėjami tik tokiu atveju, jeigu jie yra per nustatytą terminą pateiktų pradinių skundų tam tikri aspektai ([Sâmbăta Bihor Greco-Catholic Parish v. Romania](#)^{*} (dec.)).

95. Vien to, kad pareiškėjas savo peticijoje rėmėsi 6 straipsniu, nepakanka, kad visi vėlesni skundai būtų laikomi pateiktais pagal tą nuostatą, jeigu iš pradžių nebuvo nurodytas skundo faktinis pagrindas ir tariamo pažeidimo pobūdis ([Allan v. the United Kingdom](#) (dec.); [Adam and Others v. Germany](#) (dec.)).

96. Nepakanka pateikti vidaus proceso dokumentų, kad visi vėlesni tuo procesu grindžiami skundai būtų laikomi pateiktais. Tam, kad būtų pateiktas skundas ir sustabdytas šešių mėnesių termino skaičiavimas, būtina apytikriai ir bent jau apibendrintai nurodyti tariamo Konvencijos pažeidimo pobūdį ([Božinovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia](#) (dec.)).

4. Pavyzdžiai

a) Laiko apribojimų taikymas procesinei pareigai pagal Konvencijos 2 straipsnį

97. **Mirties** atveju pareiškėjo giminaičiai turėtų imtis priemonių sekti tyrimo eigą arba jo neatlikimą ir pakankamai greitai pateikti peticijas, kai tik sužino arba turi sužinoti apie veiksmingo tyrimo baudžiamojoje byloje neatlikimą ([Varnava and Others v. Turkey](#) [GC], §§ 158 ir 162).

98. **Dingimo** atvejais dingusio asmens giminaičiai privalo pernelyg nedelsti pateikti Teismui skundą dėl tokio tyrimo neveiksmingumo arba neatlikimo. Kai tai yra susiję su dingimu, pareiškėjai negali laukti neribotą laiką prieš kreipdamiesi į Strasbūrą. Jie privalo parodyti tam tikrą uolumą ir iniciatyvą ir pateikti savo skundus nedelsdami pernelyg ilgai ([Varnava and Others v. Turkey](#) [GC], § 165, dėl delsimo žr. §§ 162–66).

b) Šešių mėnesių taisyklės taikymo sąlygos daugkartinio kalinimo atveju pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį

99. Keletas vienas po kito einančių kalinimo laikotarpių turėtų būti laikomi viena visuma, o šešių mėnesių laikotarpis pradedamas skaičiuoti tik nuo paskutinio kalinimo laikotarpio pabaigos ([Solmaz v. Turkey](#), § 36).

C. Anoniminė peticija

35 straipsnio 2 dalies a punktas. Priimtimumo sąlygos

2. Teismas nepriima nagrinėti pagal 34 straipsnį pateiktos peticijos, jei ši yra:

a) anoniminė <...>³

1. Anoniminė peticija

100. Peticija Europos Žmogaus Teisių Teismui **laikoma anonimine**, jeigu byloje nėra jokio požymio, pagal kurį Teismas galėtų nustatyti pareiškėjo tapatybę: [„Blondje“ v. the Netherlands](#) (dec.). Jeigu nė viename iš pateiktų formuliarių ar dokumentų nenurodytas vardas ir pavardė, tik užuominos ir slapyvardžiai, o atstovo įgaliojimas pasirašytas „X“, pareiškėjo tapatybė neatskleista.

101. Peticija, kurią pateikė **asociacija nenustatytų asmenų vardu**, jeigu pati asociacija netvirtina esanti auka, bet skundžiasi dėl teisės į privataus gyvenimo gerbimą pažeidimo nenustatytų asmenų, taip tapusių pareiškėjais, kuriems jie teigia atstovaujantys, vardu, pripažįstama anonimine: [Federation of French Medical Trade Unions and the National Federation of Nurses v. France](#) (dec.).

2. Neanoniminė peticija

102. **Nepasirašytas peticijos formuliaras**, kuriame nurodyti visi asmens duomenys, pakankami bet kokioms abejonėms dėl pareiškėjo tapatybės išsklaidyti, ir kurią pateikus atsiunčiama tinkamai pareiškėjo atstovo pasirašyta korespondencija, nėra anoniminis: [Kuznetsova v. Russia](#) (dec.).

103. **Netikru vardu pateikta peticija:** asmenys, vartojantys pseudonimus ir Teismui nurodantys, kad jie yra priversti neatskleisti savo tikrojo vardo dėl ginkluoto konflikto, nes siekia apsaugoti savo šeimos narius ir draugus. Konstatuodamas, kad „už taktikos, slepiančios jų tikruosius vardus dėl suprantamų priežasčių, yra realūs žmonės, kuriuos galima identifikuoti pagal daugelį požymių, ne tik jų vardus“ ir „tarp pareiškėjų ir nagrinėjamų įvykių yra pakankamai glaudžios sąsajos“, Teismas nelaikė peticijos anonimine: [Shamayev and Others v. Georgia and Russia](#) (dec.). Taip pat žr. [Shamayev and Others v. Georgia and Russia](#), § 275.

³ Anoniminę peticiją pagal Konvencijos 35 straipsnio 2 dalies a punktą reikia skirti nuo pareiškėjo tapatybės neatskleidimo klausimo, kai nukrypstama nuo įprastinės viešosios prieigos prie informacijos nagrinėjant bylą Teisme taisyklės, ir nuo konfidencialumo Teisme klausimo (žr. Teismo reglamento 33 taisyklę ir 47 taisyklės 3 dalį bei prie jo pridėdamas praktines rekomendacijas).

104. Peticija, pateikta **bažnytinės institucijos arba religinių ir filosofinių tikslų siekiančios asociacijos**, kurios narių tapatybė neatskleidžiama, neatmetama kaip anoniminė (Konvencijos 9, 10 ir 11 straipsniai): [Omkarananda and the Divine Light Zentrum v. Switzerland](#)* (dec.).

D. Pakartotinė peticija

35 straipsnio 2 dalies b punktas. Priimtimumo sąlygos

2. Teismas nepriima nagrinėti pagal 34 straipsnį pateiktos peticijos, jei ši yra:

<...>

b) pagal savo esmę tokia pat, kokią Teismas jau svarstė <...>⁴

105. Peticija laikoma *pagal savo esmę tokia pat*, jeigu šalys, skundai ir faktai yra identiški: [Pauger v. Austria](#) (dec.); [Verein gegen Tierfabriken Schweiz \(VgT\) v. Switzerland \(no. 2\)](#) [GC], § 63.

Jeigu tai nustatoma, peticija paskelbiama nepriimtina.

1. Identiški pareiškėjai

106. Peticijos dėl to paties dalyko, tačiau pateiktos grupės asmenų ir asociacijos, kuri kreipėsi į Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetą, negali būti laikomos pateiktomis tų pačių pareiškėjų: [Folgerø and Others v. Norway](#) (dec.), taip pat jeigu į Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biurą kreipiasi ne pareiškėjai, o nevyriausybinė organizacija: [Celniku v. Greece](#)*, §§ 36–41. Ta pati nuostata taikoma nevyriausybines organizacijos pateiktam prašymui Savavališko įkalinimo darbo grupei ir pareiškėjų pateiktam prašymui: [Illiu and Others v. Belgium](#)* (dec.).

107. Dėl vyriausybės pateiktos tarpvalstybinės peticijos iš individualių pareiškėjų neatimama galimybė pateikti ar palaikyti savo reikalavimus: [Varnava and Others v. Turkey](#) [GC], § 118.

2. Identiški skundai

108. Skundo sąvoka apibrėžiama kaip reikalavimo tikslas arba teisinis pagrindas.

Jį apibūdina pateikti faktai, o ne vien tik teisiniai pagrindai ar argumentai, kuriais remiamasi: [Guerra and Others v. Italy](#), § 44, [Scoppola v. Italy \(no. 2\)](#) [GC], § 54; [Previti v. Italy](#)* (dec.), § 293.

109. Teismas nagrinėja kiekvieną skundą. Tik skundai, kurie iš esmės yra tokie pat, kaip nagrinėtieji pagal kitą peticiją, atmetami pagal 35 straipsnio 2 dalį: [Dinç v. Turkey](#) (dec.).

110. Jeigu pareiškėjas pakartoja skundus, kuriuos jis jau buvo pateikęs ankstesnėje peticijoje, peticija paskelbiama nepriimtina: [X v. Federal Republic of Germany](#) (dec.); [Duclos v. France](#)* (dec.); [Clinique Mozart Sarl v. France](#)* (dec.); [Rupa v. Romania](#)* (dec.), § 52; [Coscodar v. Romania](#)* (dec.), § 27).

111. Nors skundo dalykas buvo susijęs su kitu butu ir kitu nuomininku tame pačiame daugiabutyje, to paties pareiškėjo pateikta nauja peticija, kurioje buvo keliami iš esmės tie patys klausimai kaip ankstesnėje nepriimtina pripažintoje byloje ir kurioje buvo pakartoti tie patys skundai nepateikiant naujų įrodymų, iš esmės buvo tokia pat, kaip ir pirminė peticija, todėl nepriimtina: [X v. Federal Republic of Germany](#)* (dec.).

112. Toliau pateikiami peticijų, kurios nėra iš esmės tokios pat, pavyzdžiai:

⁴ Anksčiau ši nuostata buvo 27 straipsnyje.

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

- ginčas dėl pareiškėjo kalinimo policijos areštinėje sąlygų nėra toks pat, kaip ginčas dėl jo nuteisimo Nacionalinio saugumo teisme arba dėl parlamento nario pareigų netekimo panaikinus partiją, kurios nariais buvo pareiškėjai: [Sadak v. Turkey](#)^{*}, §§ 32–33;
- ginčas dėl pareiškėjo kalinimo policijos areštinėje sąlygų ir jo nuteisimo Nacionalinio saugumo teisme nėra toks pat, kaip ginčas dėl parlamento nario pareigų netekimo: [Yurttas v. Turkey](#)^{*}, §§ 36–37.

113. Teismas pats teisiškai apibūdina faktus ir nelaiko pareiškėjo ar vyriausybės pateikto apibūdinimo privalomu. Taigi peticija, pateikta siekiant faktų, kurie buvo kitos peticijos pagrindas, peržiūrėjimo pagal skirtingas Konvencijos nuostatas, yra susijusi su tuo pačiu skundu, todėl privalo būti atmesta kaip nepriimtina: [Previti v. Italy](#)^{*} (dec.), §§ 293–294.

3. *Identiški faktai*

114. Vien tai, kad skundas yra identiškas kitam skundui, netrukdo paskelbti peticiją priimtina, jeigu pateikiama nauja informacija.

115. Jeigu pareiškėjas pateikia naujos informacijos, peticija nėra iš esmės tokia pat, kaip ankstesnė peticija: [Chappex v. Switzerland](#)^{*} (dec.); [Patera v. the Czech Republic](#)^{*} (dec.) (skundai dėl faktų, pateiktų kitai tarptautinei institucijai, yra nepriimtini, tačiau nauja informacija dėl vėliau įvykusių faktų yra priimtina).

116. Priešingu atveju peticija paskelbiama nepriimtina: [Hokkanen v. Finland](#) (dec.); [Adesina v. France](#) (dec.); [Bernardet v. France](#)^{*} (dec.); [Gennari v. Italy](#)^{*} (dec.); [Manuel v. Portugal](#) (dec.).

E. Peticija, kuri jau yra pateikta kitai tarptautinei institucijai

35 straipsnio 2 dalies b punktas. Priimtimumo sąlygos

2. Teismas nepriima nagrinėti pagal 34 straipsnį pateiktos peticijos, jei ši yra:

<...>

b) pagal savo esmę tokia pat, kokią Teismas jau svarstė arba kokia jau buvo perduota kitai tarptautinei tyrimo ar ginčo sprendimo institucijai ir jeigu peticijoje nėra jokios bylai reikšmingos naujos informacijos.

117. Šios nuostatos tikslas – išvengti su tomis pačiomis bylomis susijusio pakartotinio tarptautinio nagrinėjimo.

118. Šiame punkte nustatytos priimtimumo sąlygos yra kumuliacinio pobūdžio:

- peticija pagal savo esmę negali būti tokia pat, kaip kita peticija, t. y. faktai, šalys ir skundai negali būti identiški (žr. **I. D.** punktą dėl pakartotinių peticijų), ir
- peticija negali būti perduota kitai tarptautinei tyrimo ar ginčo sprendimo institucijai.

119. Jeigu dėl to, kad Teismui nagrinėjant bylą jau yra priimtas sprendimas dėl esmės, Teismas nustato, kad įvykdytos 35 straipsnio 2 dalies b punkte nustatytos sąlygos, jis turi paskelbti kitos tarptautinės institucijos jau išnagrinėtą peticiją nepriimtina.

120. Kad nagrinėjama byla patektų į 35 straipsnio 2 dalies b punkto taikymo sritį, ji turi turėti požymius, dėl kurių galėtų būti laikoma individualia peticija pagal 34 straipsnį.

1. *Institucijos sąvoka*

a) Institucija turi būti vieša

121. Tarparlamentinės sąjungos Žmogaus teisių komitetas – privati asociacija – yra nevyriausybinė organizacija, o Konvencijos 27 straipsnyje (dabartinio 35 straipsnio 2 dalyje) nurodytos tarpyvyriausybės organizacijos ir institucijos ([Lukanov v. Bulgaria](#) (dec.)).

b) Institucija turi būti tarptautinė

122. Žmogaus teisių rūmai Bosnijoje ir Hercegovinoje nėra tarptautinė institucija nepaisant to, kad ji buvo įsteigta pagal tarptautinę sutartį ir kad kai kurie jos nariai yra iš įvairių valstybių ([Jeličić v. Bosnia and Herzegovina](#) (dec.)).

c) Institucija turi būti nepriklausoma

123. Taip yra Jungtinių Tautų Savavališko įkalinimo darbo grupės atveju, nes šią grupę sudaro nepriklausomi ekspertai, kurie yra autoritetingi asmenys ir kurių specializacija – žmogaus teisės ([Peraldi v. France](#)* (dec.)).

124. Tačiau Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto vadinamoji 1503 procedūra iš esmės yra tarpyvyriausybė institucija, kurią sudaro įvairių valstybių atstovai. Tai nėra *kita tarptautinė tyrimo institucija* ([Mikolenko v. Estonia](#) (dec.)).

d) Institucija turi būti teisminė

125. Peticija turi būti pateikta teisminei arba kvaziteisminei institucijai ([Zagaria v. Italy](#)* (dec.)).

126. Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (angl. trump. CPT), kurio vaidmuo yra prevencinis, nėra tokia institucija. Šio komiteto surinkta informacija yra konfidencialaus pobūdžio. Asmenys neturi teisės dalyvauti procese arba būti informuoti apie komiteto priimtas rekomendacijas, nebent jos paskelbiamos viešai ([Zagaria v. Italy](#)* (dec.); [Annunziata v. Italy](#)* (dec.); [Genovese v. Italy](#)* (dec.); [Stolder v. Italy](#)*, §§ 16–19).

2. *Procesinės garantijos*

a) Rungimosi principas

127. Asmenys, besikreipiantys į Jungtinių Tautų Vyriausiąjį žmogaus teisių komisarą pagal vadinamąją 1503 procedūrą, negali dalyvauti procese, kuris yra slaptas. Jie neinformuojami apie priemones, kurių gali imtis Jungtinės Tautos, nebent apie jas būtų paskelbta viešai. Taigi šio proceso kitoje institucijoje negalima laikyti individualia peticija pagal 34 straipsnį ([Celniku v. Greece](#)*, §§ 39–41).

b) Teisminei institucijai taikomi reikalavimai

128. Atitinkamos institucijos sprendimai turi būti motyvuoti, įteikti šalims ir paskelbti ([Peraldi v. France](#)* (dec.)).

3. *Institucijos vaidmuo*

129. Prevencinį vaidmenį atliekanti institucija negali būti laikoma tarptautine ([Zagaria v. Italy](#)* (dec.); [De Pace v. Italy](#)* (dec.); arba [Gallo v. Italy](#)* (dec.) (dėl Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą)). Be to, tokios institucijos surinkta informacija yra konfidenciali; asmenys neturi teisės dalyvauti procese arba būti informuoti apie šios institucijos rekomendacijas, išskyrus atvejus, kai jos paskelbiamos viešai.

130. Tas pats pasakytina apie instituciją, nagrinėjančią bendrą situaciją ([Mikolenko v. Estonia](#) (dec.)), arba apie specialųjį pranešėją, paskirtą ataskaitai apie kalinamųjų žmogaus teises parengti ([Yagmurdereli v. Turkey](#)* (dec.)).

Asmens skundo dėl valstybei narei priskirtinų teisės aktų ar praktikos pateikimas Europos Komisijai nėra tarptautinio tyrimo ar ginčo sprendimo procesas. Toks skundas suteikia Komisijai galimybę pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą arba ikiteisminę procedūrą, kurių vienintelis tikslas yra užtikrinti, kad valstybė narė savanoriškai laikytųsi Europos Sąjungos teisės reikalavimų, arba pareikšti ieškinį dėl Bendrijos teisės pažeidimo, ir kurių rezultatas nėra individualios situacijos išsprendimas. Tokio pobūdžio skundas negali būti laikomas tokiu pat, kaip individualus kreipimasis pagal Konvencijos 34 straipsnį nei procesiniu, nei galimo poveikio atžvilgiu. Taigi Komisijos procedūros negalima apibūdinti kaip „tarptautinio tyrimo ar ginčo sprendimo“ ([Karoussiotis v. Portugal](#)*, §§ 62–77).

a) Institucija turi nustatyti atsakomybę

131. Taip nėra šiais atvejais:

- Komiteto dėl Kipre dingusių asmenų, nes Turkija nėra proceso šiame Komitete šalis, ir pastarasis negali taikyti atsakomybės už dingusių asmenų mirtis ([Varnava and Others v. Turkey](#) (dec.));
- Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komisijos darbo grupės dėl priverstinio ar netyčinio dingimo be žinios, nes ji negali taikyti atsakomybės už dingusių asmenų mirtis arba daryti išvadas dėl jų priežasties ([Malsagova and Others v. Russia](#) (dec.)).

132. Tačiau Savavališko įkalinimo darbo grupė, galinti teikti rekomendacijas, pagal kurias valstybei gali būti taikoma atsakomybė savavališko įkalinimo atvejais, gali būti laikoma tarptautine tyrimo institucija ([Peraldi v. France](#)* (dec.)).

b) Institucija turi siekti nutraukti pažeidimą

133. Vyriausybėms siunčiamų Savavališko įkalinimo darbo grupės rekomendacijų tikslas – nutraukti situacijas, dėl kurių skundžiamasi ([Peraldi v. France](#)* (dec.); [Illiu and Others v. Belgium](#)* (dec.)).

134. Pažeidimo aukos turi turėti galimybę gauti žalos atlyginimą. Taip nėra Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komisijos ([Mikolenko v. Estonia](#) (dec.)) arba Darbo grupės dėl priverstinio ar netyčinio dingimo be žinios atvejais ([Malsagova and Others v. Russia](#) (dec.)).

c) Institucijos veiksmingumas

135. Sprendimas turi būti paskelbtas: Europos komitete prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą asmenys neturi teisės būti informuoti apie priimtas rekomendacijas, išskyrus atvejus, kai jos paskelbiamos viešai ([Zagaria v. Italy](#)* (dec.) ir [De Pace v. Italy](#)*).

136. Pagal Jungtinių Tautų Savavališko įkalinimo darbo grupės taikomą procedūrą atitinkamai vyriausybei siunčiamos išvados ir rekomendacijos gali būti pridėamos prie Žmogaus teisių komisijai teikiamos metinės ataskaitos, o ši komisija tada gali pateikti rekomendacijas Jungtinių Tautų Generalinei Asamblėjai; dėl savo galimo poveikio ši procedūra gali būti laikoma individualia peticija ([Peraldi v. France](#)* (dec.)).

137. Toliau nurodytos institucijos laikomos kitomis tarptautinėmis institucijomis:

- Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas ([Calcerrada Fornieles et Cabeza Mato v. Spain](#) (dec.), [Pauger v. Austria](#) (dec.), [C.W. v. Finland](#) (dec.));
- Tarptautinės darbo organizacijos Asociacijų laisvės komitetas ([Cereceda Martín and Others v. Spain](#) (dec.));
- Jungtinių Tautų Savavališko įkalinimo darbo grupė ([Peraldi v. France](#)* (dec.)).

F. Piknaudžiavimas peticijos teise

35 straipsnio 3 dalies a punktas. Priimtimumo sąlygos

3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją, jeigu mano, kad:

a) peticija nesuderinama su Konvencijos ir jos protokolų nuostatomis, yra aiškiai nepagrįsta arba pateikta piknaudžiaujant individualios peticijos teise <...>.

1. Bendrasis apibrėžimas

138. Sąvoka „piknaudžiavimas“ pagal 35 straipsnio 3 dalies a punktą turi būti suprantama įprastai, remiantis bendrąja teisės teorija, t. y. kaip žalingas teisės naudojimas ne tiems tikslams, kuriems ji skirta. Atitinkamai **bet koks pareiškėjo elgesys, kuris aiškiai prieštarauja Konvencijoje numatytai individualios peticijos teisės paskirčiai ir apsunkena tinkamą Teismo funkcionavimą arba tinkamą bylos nagrinėjimą jame, yra piknaudžiavimas peticijos teise** (*Mirolubovs and Others v. Latvia**, §§ 62 ir 65).

139. Vertinant techniniu požiūriu, iš 35 straipsnio 3 dalies a punkto formuluotės aišku, kad peticija, pateikta piknaudžiaujant peticijos teise, turi būti paskelbta nepriimtina, o ne išbraukta iš bylų sąrašo. Teismas iš tiesų yra pabrėžęs, kad peticijos atmetimas dėl piknaudžiavimo peticijos teise yra išimtinė priemonė (*Mirolubovs and Others v. Latvia**). Atvejus, kuriais Teismas nustatė piknaudžiavimą peticijos teise, galima suskirstyti į penkias tipiškas kategorijas: klaidinanti informacija, įžeidžiamos kalbos vartojimas, įpareigojimo laikytis konfidencialumo dėl taikaus susitarimo proceso pažeidimas, aiškiai nepagrįsta arba realaus tikslo neturinti peticija ir visi kiti atvejai, kurių baigtinio sąrašo neįmanoma pateikti.

2. Teismo klaidinimas

140. Peticija yra pateikta piknaudžiaujant peticijos teise, jeigu ji sąmoningai grindžiama neteisingais faktais siekiant suklaidinti Teismą (*Varbanov v. Bulgaria*, § 36). Sunkiausi ir akivaizdžiausi piknaudžiavimo pavyzdžiai yra, pirma, peticijos pateikimas svetimu vardu (*Drijfhout v. the Netherlands* (dec.), §§ 27–29), antra, Teismui siunčiamų dokumentų klastojimas (*Jian v. Romania** (dec.); *Bagheri and Maliki v. the Netherlands* (dec.) ir *Poznanski and Others v. Germany* (dec.)). Toks piknaudžiavimas taip pat gali pasireikšti neveikimu, kai pareiškėjas iš pradžių neinformuoja Teismo apie aplinkybes, kurios yra esminės nagrinėjant bylą (*Al-Nashif v. Bulgaria*, § 89, ir *Kerechashvili v. Georgia* (dec.)). Taip pat, jeigu Teismui nagrinėjant bylą įvyksta naujų svarbių pokyčių, ir, nepaisydamas aiškaus Reglamente nustatyto įpareigojimo, pareiškėjas neatskleidžia Teismui tokios informacijos, sukliudydamas jam priimti byloje sprendimą žinant visus faktus, jo peticija gali būti atmesta kaip pateikta piknaudžiaujant peticijos teise (*Hadrabová and Others v. the Czech Republic* (dec.) ir *Predescu v. Romania**, §§ 25–27).

141. Siekis suklaidinti Teismą visada turi būti pakankamai aiškiai nustatytas (*Melnik v. Ukraine*, §§ 58–60; *Nold v. Germany*, § 87, *Miszczynski v. Poland* (dec.)).

3. Įžeidžiama kalba

142. Peticijos teise piknaudžiaujama tada, kai susirašinėdamas su Teismu pareiškėjas vartoja itin nemalonią, įžeidžiamą, grasinamą ar provokuojamą kalbą, – nesvarbu, ar tai būtų nukreipta prieš vyriausybę atsakovę, jos atstovą, valstybės atsakovės valdžios institucijas, patį

Teismą, jo teisėjus, kanceliariją ar jos darbuotojus (*Řehák v. the Czech Republic* (dec.); *Duringer and Grunge v. France* (dec.) ir *Stamoulakatos v. the United Kingdom* (dec.)).

143. Kad pareiškėjo kalba būtų laikoma užgaulia, nepakanka, kad ji būtų tik kandi, polemiska ar sarkastiška; ji turi viršyti įprastos, pilietinės ir pagrįstos kritikos ribas (*Di Salvo v. Italy** (dec.); dėl priešingo pavyzdžio žr. *Aleksanyan v. Russia*, §§ 116–18). Jeigu nagrinėjant bylą po oficialaus Teismo išpėjimo pareiškėjas nebeteikia įžeidžiamų pastabų, aiškiai jas atsiima arba, dar geriau, atsiprašo, peticija nebeatmetama dėl piktnaudžiavimo peticijos teise (*Chernitsyn v. Russia*, §§ 25–28).

4. Taikaus susitarimo konfidencialumo principo pažeidimas

144. Pareiškėjo tyčinis pareigos laikytis derybų dėl taikaus susitarimo konfidencialumo, numatytos Konvencijos 39 straipsnio 2 dalyje ir Teismo reglamento 62 taisyklės 2 dalyje, pažeidimas gali būti laikomas piktnaudžiavimu peticijos teise ir dėl to peticija gali būti atmesta (*Mirolubovs and Others v. Latvia**, § 66; *Hadrabová and Others v. the Czech Republic* (dec.) ir *Popov v. Moldova*, § 48).

145. Siekiant nustatyti, ar pareiškėjas pažeidė konfidencialumo pareigą, pirmiausia reikia apibrėžti tos pareigos ribas. Ji visada turi būti aiškinama atsižvelgiant į jos bendrąjį tikslą, t. y. palengvinti taikaus susitarimo sudarymą apsaugant šalis ir Teismą nuo galimo spaudimo. Atitinkamai, nors informacijos apie su taikiu susitarimu susijusių dokumentų turinį perdavimas trečiajai šaliai teoriškai gali prilygti piktnaudžiavimui peticijos teise pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalį, tai nereiškia absoliutaus ir besąlygiško draudimo rodyti tokius dokumentus trečiajai šaliai arba apie juos su ja kalbėtis. Dėl tokio plataus ir griežto aiškinimo kiltų pavojus, kad pareiškėjo teisėtų interesų apsaugai bus pakenkta, pavyzdžiui, tais atvejais, kai jis nori gauti vienkartinę kompetentingą konsultaciją byloje, kurioje yra įgaliotas pats sau atstovauti Teisme. Be to, Teismui būtų pernelyg sudėtinga arba netgi neįmanoma kontroliuoti, kaip laikomasi tokio draudimo. Pagal Konvencijos 38 straipsnio 2 dalį ir Teismo reglamento 62 taisyklės 2 dalį šalims draudžiama skelbti konkrečią informaciją, pavyzdžiui, žiniasklaidoje, korespondencijoje, kurią gali perskaityti daug žmonių, arba bet kuriuo kitu būdu (*Mirolubovs and Others v. Latvia**, § 68). Taigi piktnaudžiavimas peticijos teise yra toks elgesys, kuriam būdingas tam tikras pavojingumas.

146. Piktnaudžiavimu peticija laikomas tik tyčinis konfidencialios informacijos atskleidimas. Pareiškėjo tiesioginė atsakomybė už konfidencialios informacijos atskleidimą visada turi būti nustatyta pakankamai aiškiai, nepakanka vien tik įtarimo (*Mirolubovs and Others v. Latvia**, § 66 *in fine*). Dėl konkrečių šio principo taikymo pavyzdžių žr.: pavyzdys, kai peticija buvo atmesta, – *Hadrabová and Others v. the Czech Republic* (dec.), kurioje pareiškėjai, susirašinėdami su savo šalies Teisingumo ministerija, tiksliai citavo Teismo kanceliarijos suformuluotą pasiūlymą dėl taikaus susitarimo, todėl peticija buvo atmesta dėl piktnaudžiavimo peticija; pavyzdys, kai peticija buvo pripažinta priimtina, – *Mirolubovs and Others v. Latvia**, kurioje nebuvo tiksliai nustatyta, kad visi trys pareiškėjai buvo atsakingi už konfidencialios informacijos atskleidimą, todėl Teismas atmetė vyriausybės išankstinį prieštaravimą.

5. Aiškiai nepagrįsta arba realaus tikslo neturinti peticija

147. Pareiškėjas piktnaudžiauja peticijos teise, jeigu pakartotinai pateikia Teismui nemotyvuotas ir aiškiai nepagrįstas peticijas, panašias į anksčiau pirmiau pateiktą peticiją, kuri jau buvo paskelbta nepriimtina (*M. v. the United Kingdom* (dec.) ir *Philis v. Greece* (dec.)).

148. Teismas taip pat gali nustatyti piktnaudžiavimą peticijos teise, jeigu peticija aiškiai neturi realaus tikslo ir (arba) yra susijusi su nedidele pinigų suma. Byloje *Bock. v. Germany* (dec.) pareiškėjas skundėsi dėl civilinės bylos, jo iškeltos dėl gydytojo paskirto maisto papildų kainos, t. y. 7,99 eurų, kompensavimo, trukmės. Teismas pažymėjo, kad jam tenka didžiulis krūvis dėl daugybės dar neišnagrinėtų peticijų, kuriose keliami rimti žmogaus teisių klausimai, ir kad faktų nereikšmingumas neproporcingas Konvencijoje numatytos apsaugos sistemos naudojimui,

atsižvelgiant į reikalaujamos sumos mažareikšmiškumą (taip pat ir lyginant su pareiškėjo atlyginimu) ir į tai, kad procesas buvo susijęs ne su farmaciniu produktu, o su maisto papildu. Jis taip pat nurodė, kad dėl panašių bylų išauga vidaus teismų krūvis, taigi tai yra viena iš pernelyg ilgo bylos nagrinėjimo priežasčių. Dėl šios priežasties peticija buvo atmesta dėl piktnaudžiavimo peticijos teise. Nuo Protokolo Nr. 14 įsigaliojimo 2010 m. birželio 1 d. tokio pobūdžio peticijos yra nagrinėjamos paprasčiau pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies b punktą (didelės žalos nebuvimas).

6. Kiti atvejai

149. Kartais Teismo nutarimai ir sprendimai bei jame nagrinėjamos bylos susitariančiose šalyse nacionaliniu lygmeniu naudojamos politinėse kalbose. Peticija, kuria siekiama viešumo ar propagandos, yra piktnaudžiavimas peticijos teise ne tik dėl šios priežasties (*McFeeley and Others v. the United Kingdom* (dec.), taip pat *Khadzhaliyev and Others v. Russia*, §§ 66–67). Tačiau piktnaudžiavimas gali pasireikšti tuo atveju, kai pareiškėjas, skatinamas politinių interesų, spaudai arba televizijai duoda interviu, kuriuose išreiškia neatsakingą ir nerimtą požiūrį į Teisme nagrinėjamą bylą (*Georgian Labour Party v. Georgia*).

7. Pozicija, kurios turėtų laikytis vyriausybė atsakovė

150. Jeigu vyriausybė atsakovė mano, kad pareiškėjas piktnaudžiavo peticijos teise, ji privalo apie tai informuoti Teismą ir pateikti jo dėmesiui turimą reikšmingą informaciją, kad Teismas galėtų padaryti tinkamas išvadas. Kaip pareiškėjai laikosi Konvencijoje ir Teismo reglamente nustatytų procesinių pareigų, kontroliuoja Teismas, o ne vyriausybė atsakovė. Tačiau dėl vyriausybės ir jos įstaigų grasinimų iškelti pareiškėjui baudžiamąją ar drausmės bylą dėl tariamo jų procesinio įsipareigojimo Teismui pažeidimo gali kilti problema pagal Konvencijos 34 straipsnį *in fine*, pagal kurį draudžiama trukdyti veiksmingai pasinaudoti individualios peticijos teise (*Mirolubovs and Others v. Latvia**, § 70).

I. NEPRIIMTINUMO PAGRINDAI, SUSIJĘ SU TEISMO JURISDIKCIJA

A. Ratione personae nesuderinamumas

35 straipsnio 3 dalies a punktas. Priimtimumo sąlygos

3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją jeigu mano, kad:

a) peticija nesuderinama su Konvencijos ir jos protokolų nuostatomis <...>.

32 straipsnis. Teismo jurisdikcija

1. Teismo jurisdikcija apima visus šios Konvencijos ir jos protokolų aiškinimo bei taikymo klausimus, kurie jam pateikiami remiantis 33, 34, 46 ir 47 straipsniais.

2. Kilus ginčui dėl Teismo jurisdikcijos, jį išsprendžia Teismas.

1. Principai

151. Pagal *ratione personae* suderinamumą tariamas Konvencijos pažeidimas turi būti padarytas susitariančiosios šalies arba vienaip ar kitaip jai priskirtinas.

152. Net ir tais atvejais, kai valstybė atsakovė nepateikia prieštaravimų dėl Teismo jurisdikcijos *ratione personae*, ši klausimą Teismas privalo svarstyti savo iniciatyva ([Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina](#) [GC], § 27).

153. Tarptautinėmis su žmogaus teisėmis susijusiomis sutartimis ginamos pagrindinės teisės turėtų būti užtikrintos asmenims, gyvenantiems atitinkamos valstybės narės teritorijoje, neatsižvelgiant į jos vėlesnį žlugimą arba valdžios perėmimą ([Bijelić v. Montenegro and Serbia](#), § 69).

154. Valstybės įmonė turi turėti pakankamą institucinę ir veiklos nepriklausomybę nuo valstybės, kad pastaroji būtų atleista nuo atsakomybės pagal Konvenciją už savo veiksmus ir neveikimą ([Mykhaylenko and Others v. Ukraine](#), §§ 43–45; [Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei v. Moldova](#), § 19).

155. Peticijos paskelbiamos nesuderinamomis su Konvencija *ratione personae* šiais pagrindais:

- jeigu pareiškėjas **neturi teisės pateikti peticijos** pagal Konvencijos 34 straipsnį ([Municipal Section of Antilly v. France](#) (dec.) [Döşemealti Belediyesi v. Turkey](#)* (dec.); [Moretti and Benedetti v. Italy](#)*); jeigu pareiškėjas negali įrodyti, kad jis yra tariamo Konvencijos pažeidimo **auka**;
- jeigu peticija pateikiama prieš **asmenį** ([X v. the United Kingdom](#) (dec.); [Durini v. Italy](#) (dec.));
- jeigu peticija pateikiama prieš **valstybę, kuri nėra ratifikavusi** Konvencijos ([E.S. v. Federal Republic of Germany](#) (dec.)) arba tiesiogiai prieš tarptautinę organizaciją, kuri nėra prisijungusi prie Konvencijos ([Stephens v. Cyprus, Turkey and the United Nations](#) (dec.), paskutinė pastraipa);
- jeigu skundas yra susijęs su Konvencijos protokolu, kurio valstybė atsakovė nėra ratifikavusi ([Horsham v. the United Kingdom](#) (dec.); [De Saedeleer v. Belgium](#)*, § 68).

2. Jurisdikcija

156. Jurisdikcijos *ratione loci* pagrindu neturėjimo konstatavimas neatleidžia Teismo nuo nagrinėjimo, ar pareiškėjai patenka į vienos ar daugiau susitariančiųjų šalių jurisdikciją pagal Konvencijos 1 straipsnį ([Drozd and Janousek v. France and Spain](#), § 90). Taigi prieštaravimai, kad pareiškėjai nepatenka į valstybės atsakovės jurisdikciją, paprastai pateikiami kaip teiginiai, kad peticija yra nesuderinama su Konvencija *ratione personae* pagrindu (žr. vyriausybių atsakovių pateiktus argumentus byloje [Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States](#) [GC] (dec.), § 35; [Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia](#) [GC], § 300; [Weber and Saravia v. Germany](#) (dec.)).

157. Kad peticija būtų suderinama su Konvencija *ratione personae* pagrindu, tariamas pažeidimas turi būti priskirtinas susitariančiajai šaliai ([Gentilhomme, Schaff-Benhadj and Zerouki v. France](#)*, § 20). Tačiau naujausiose bylose priskirtinumo / atsakomybės klausimai buvo svarstomi aiškiai nenurodant suderinamumo *ratione personae* pagrindo ([Assanidze v. Georgia](#) [GC], §§ 144 et seq.; [Hussein v. Albania and 20 Other Contracting States](#) (dec.); [Isaak and Others v. Turkey](#) (dec.); [Stephens v. Malta \(no. 1\)](#)), § 45).

3. Atsakomybė ir priskyrimas

158. Valstybės gali būti laikomos atsakingomis už savo institucijų veiksmus, atliktus ir valstybės teritorijoje, ir už jos ribų, dėl kurių neigiami padariniai kyla ne valstybių teritorijoje (žr. [Drozd and Janousek v. France and Spain](#), § 91; [Soering v. the United Kingdom](#), §§ 86 ir 91; [Loizidou v. Turkey](#), § 62), tačiau taip būna tik išskirtiniais atvejais ([Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia](#) [GC]; [Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States](#) [GC] (dec.)), t. y. kai susitariančioji šalis veiksmingai kontroliuoja teritoriją arba bent jau turi joje lemiamą įtaką ([Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia](#) [GC], §§ 314, 382 ir 392, [Medvedyev and Others v.](#)

France [GC], §§ 63–64; dėl *visiškos kontrolės* sąvokos žr. *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], §§ 315–316; taip pat žr. *Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States* [GC] (dec.), §§ 67 et seq. ir §§ 79–82; *Cyprus v. Turkey* [GC], §§ 75–81; *Loizidou v. Turkey* (išankstiniai prieštaravimai), § 52; *Marković and Others v. Italy* [GC], § 54).

159. Valstybė gali būti laikoma atsakinga už asmenų, esančių kitos valstybės teritorijoje, tačiau ankstesnės valstybės valdžioje ir kontroliuojamų per jos agentus, teisėtai ar neteisėtai neteisėtai veikiančius pastarojoje valstybėje, teisių, nustatytų Konvencijoje, pažeidimus (*Issa and Others v. Turkey*, § 71; *Sánchez Ramirez v. France* (dec.); *Öcalan v. Turkey* [GC], § 91; *Medvedyev and Others v. France* [GC], §§ 66–67).

Dėl veiksmų Jungtinių Tautų buferinėje zonoje žr. *Isaak and Others v. Turkey* (dec.).

160. Tais atvejais, kai teritorijos teisiniu požiūriu patenka į susitariančiosios šalies jurisdikciją, tačiau jos nėra veiksmingai tos valstybės valdomos ar kontroliuojamos, peticijos gali būti laikomos nesuderinamomis su Konvencijos nuostatomis (*An and Others v. Cyprus* (dec.)), tačiau turi būti atsižvelgiama į valstybės pozityvias pareigas pagal Konvenciją (žr. *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], §§ 312–313, §§ 333 et seq.). Taip pat žr. *Stephens v. Cyprus, Turkey and the United Nations* (dec.).

161. Principas, kad dėl fizinio buvimo vienos iš susitariančiųjų šalių teritorijoje asmuo patenka į atitinkamos valstybės jurisdikciją, turi išimčių, pavyzdžiui, kai valstybėje yra įsteigta tarptautinės organizacijos, prieš kurią pateikti pareiškėjo skundai, būstinė. Vien tai, kad tarptautinis baudžiamasis teismas turi savo buveinę ir patalpas Nyderlanduose, nėra pakankamas pagrindas priskirti tai valstybei bet kokius tariamus tarptautinio teismo veiksmus ar neveikimą, susijusius su pareiškėjų nuteisimu (*Galić v. the Netherlands* (dec.), ir *Blagojević v. the Netherlands* (dec.)). Dėl peticijos prieš valstybę atsakovę kaip nuolatinės tarptautinės organizacijos buveinės vietą žr. *Lopez Cifuentes v. Spain** (dec.), §§ 25–26. Dėl tarptautinės civilinės administracijos pripažinimo valstybės atsakovės teritorijoje žr. *Berić and Others v. Bosnia and Herzegovina* (dec.), § 30.

162. Valstybės dalyvavimas byloje, jai iškeltoje kitoje valstybėje, pats savaime neprilygsta ekstrateritorinės jurisdikcijos įgyvendinimui (*McElhinney v. Ireland and the United Kingdom* [GC] (dec.); *Treska v. Albania and Italy* (dec.); *Manoilescu and Dobrescu v. Romania and Russia* (dec.), §§ 99–111).

163. Nors susitariančiųjų šalių atsakomybė už privačių asmenų veikas tradiciškai nagrinėjama pagal *ratione personae* suderinamumą, ji taip pat gali priklausyti nuo Konvencijoje nustatytų individualių teisių sąlygų ir su tomis teisėmis susijusių pozityviųjų pareigų apimties (žr., pavyzdžiui, *Siliadin v. France*, §§ 77–81; *Beganović v. Croatia*). Valstybei gali būti taikoma atsakomybė pagal Konvenciją dėl jos institucijų neprieštaravimo arba nuolaidžiavimo privačių asmenų veiksams, kuriais pažeidžiamos Konvencijoje nustatytos kitų jos jurisdikcijai priklausančių asmenų teisės (*Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], § 318).

164. Teismas taip pat yra nustatęs principus, pagal kuriuos reglamentuojama ekstrateritorinė atsakomybė už areštą ir kalinimą ekstradicijos proceso metu (*Stephens v. Malta (no. 1)*, § 52).

4. Klausimai dėl galimos valstybių, Konvencijos narių, atsakomybės už veiksmus arba neveikimą, susijusius su jų naryste tarptautinėje organizacijoje

165. Konvencija negali būti aiškinama taip, kad į Teismo nagrinėjimo sritį patektų susitariančiųjų šalių veiksmai ar neveikimas, kurie yra numatyti Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijose ir kurie įvyksta prieš Jungtinių Tautų misijas, skirtas tarptautinei taikai ir saugumui užtikrinti, arba jų metu. Toks aiškinimas trukdytų vykdyti pagrindinę Jungtinių Tautų misiją (*Behrami and Behrami v. France and Saramati v. France, Germany and Norway* [GC] (dec.), §§ 146–152).

166. Dėl tarptautinių teismų sprendimų Teismas papildomai yra nusprendęs, kad į jo jurisdikciją *ratione personae* nepatenka peticijos dėl procesų, vykstančių **Tarptautiniame baudžiamajame teime dėl buvusios Jugoslavijos**, įsteigtame pagal Jungtinių Tautų Saugumo

Tarybos rezoliuciją ([Galić v. the Netherlands](#) (dec.) ir [Blagojević v. the Netherlands](#) (dec.)). Dėl valstybės pareigūnų atleidimo Aukštojo atstovo Bosnijoje ir Hercegovinoje, kurio įgaliojimai kyla iš Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijų, sprendimu žr. [Berić and Others v. Bosnia and Herzegovina](#) (dec.), §§ 26 et seq.

167. Tariamasis Konvencijos pažeidimas negali būti priskiriamas susitariančiajai šaliai dėl tarptautinės organizacijos, kurios narė yra ta valstybė, institucijos sprendimo arba priemonės, kai nenustatoma ar net neteigiama, kad konkrečios tarptautinės organizacijos paprastai užtikrinama pagrindinių teisių apsauga nėra lygiavertė Konvencijos suteikiamai apsaugai, ir kai atitinkama valstybė nėra tiesiogiai ar netiesiogiai susijusi su ginčijamos veikos padarymu ([Gasparini v. Italy and Belgium](#) * (dec.)).

168. Taigi Teismas nusprendė, kad į jo jurisdikciją *ratione personae* nepatenka skundai dėl kompetentingos tarptautinės organizacijos institucijos priimtų individualių sprendimų, susijusių su darbo ginčais, kurie reguliuojami pagal tokios organizacijos, turinčios atskirą teisinį subjektiškumą nuo savo valstybių narių, vidaus teisinę tvarką, kai tos valstybės narės niekada tiesiogiai ar netiesiogiai nesikišo į ginčą, ir dėl jos veiksmų ar neveikimo nekyla atsakomybė pagal Konvenciją ([Boivin v. 34 Member States of the Council of Europe](#) (dec.) – individualus darbo ginčas su „Eurocontrol“; [Lopez Cifuentes v. Spain](#) * (dec.) – drausminis procesas Tarptautinėje alyvuogių taryboje, §§ 28–29; [Beygo v. 46 Member States of the Council of Europe](#) * (dec.) – drausminis procesas Europos Taryboje). Dėl tariamų Konvencijos pažeidimų, susijusių su Europos Komisijos pareigūno atleidimu ir apeliaciniu procesu Pirmosios instancijos teisme ir Europos Sąjungos Teisingumo Teisme žr. [Connolly v. 15 Member States of the European Union](#) * (dec.). Dėl proceso Europos patentų biure žr. [Rambus Inc. v. Germany](#) (dec.).

Verta palyginti šias išvadas su Teismo atliktu teiginių dėl tarptautinės organizacijos, kuriai susijusios valstybės narės perdavė dalį savo suverenių galių, vidaus mechanizmo struktūrinio trūkumo nagrinėjimu, kai buvo ginčijama, kad organizacijos pagrindinių teisių apsauga nebuvo lygiavertė Konvencijos užtikrinamai apsaugai: [Gasparini v. Italy and Belgium](#) * (dec.).

169. Teismas laikosi kitokio požiūrio byloje, susijusiose su tiesioginiu ar netiesioginiu valstybės atsakovės kišimusi į nagrinėjamą ginčą, kai jai dėl to kyla tarptautinė atsakomybė: žr. [Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland](#) [GC], § 153, ir palyginkite su [Behrami and Behrami v. France and Saramati v. France, Norway and Germany](#) [GC] (dec.), § 151. Taip pat žr. šiuos pavyzdžius:

- sprendimas neregistruoti pareiškėjo rinkėju remiantis Europos Bendrijų sudaryta sutartimi ([Matthews v. the United Kingdom](#) [GC]);
- Prancūzijos įstatymo, įgyvendinančio Bendrijos direktyvą, taikymas pareiškėjui ([Cantoni v. France](#) [GC]);
- galimybės kreiptis į Vokietijos teismus nesuteikimas ([Beer and Regan v. Germany](#) [GC] ir [Waite and Kennedy v. Germany](#) [GC]);
- ministro įsakymu valstybės atsakovės institucijų įvykdytas konfiskavimas jos teritorijoje laikantis jos teisinių įsipareigojimų pagal Bendrijos teisę ([Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland](#)) (Bendrijos reglamentas, priimtas vadovaujantis Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija, žr. §§ 153–154);
- nacionalinio teismo kreipimasis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą ([Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. v. the Netherlands](#) (dec.)).

170. Taigi, kalbant apie **Europos Sąjungą**, peticijos prieš atskiras valstybes nares, susijusios su Bendrijos teisės taikymu, nebūtinai bus nepriimtinos šiuo pagrindu ([Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland](#) [GC], § 137, ir [Matthews v. the United Kingdom](#) [GC], §§ 26–35).

171. Kai peticijos pateikiamos tiesiogiai prieš Europos Bendrijos, kuri nėra Konvencijos narė, institucijas, jas nepriimtinomis *ratione personae* pagrindu pripažįsta tam tikra aukštesnė valdžios institucija ([Confédération française démocratique du travail v. the European Communities](#) (dec.)), arba: jų valstybės narės a) kartu ir b) atskirai; ir kitos nuorodos, pateikiamos [Bosphorus](#)

[Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland](#), § 152; dėl neseniai įsteigos institucijos žr. [Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. v. the Netherlands](#) (dec.).

Tokios pat pozicijos laikomasi ir dėl **Europos patentų biuro** ([Lenzing AG v. Germany](#) (dec.)).

172. Dėl klausimo, ar valstybės atsakomybė gali kilti dėl jos Konstitucijos, kuri yra tarptautinės sutarties priedas, žr. [Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina](#) [GC], § 30.

B. *Ratione loci* nesuderinamumas

35 straipsnio 3 dalies a punktas. Priimtimumo sąlygos

3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją, jeigu mano, kad

a) peticija nesuderinama su Konvencijos ir jos protokolų nuostatomis <...>.

32 straipsnis. Teismo jurisdikcija

1. Teismo jurisdikcija apima visus šios Konvencijos ir jos protokolų aiškinimo bei taikymo klausimus, kurie jam pateikiami pagal 33, 34, 46 ir 47 straipsnius.

2. Kilus ginčui dėl Teismo jurisdikcijos, jį išsprendžia Teismas.

1. Principai

173. Pagal *ratione loci* suderinamumo kriterijų tariamas Konvencijos pažeidimas turi būti padarytas valstybės atsakovės jurisdikcijoje arba jos veiksmingai kontroliuojamojoje teritorijoje ([Cyprus v. Turkey](#) [GC], § 75–81; [Drozd and Janousek v. France and Spain](#), §§ 84–90).

174. Tais atvejais, kai peticijos yra grindžiamos įvykiais teritorijoje už susitariančiosios šalies ribų ir tarp šių įvykių ir kokios nors valdžios institucijos, priklausančios susitariančiosios šalies jurisdikcijai, nėra jokios sąsajos, jos atmetamos dėl nesuderinamumo su Konvencija *ratione loci* pagrindu.

175. Kai skundai yra susiję su **veiksmis, padarytais už susitariančiosios šalies teritorijos ribų**, vyriausybė gali pateikti išankstinį prieštaravimą, kad peticija yra nesuderinama su Konvencijos nuostatomis *ratione loci* pagrindu ([Loizidou v. Turkey](#) (išankstiniai prieštaravimai), § 55, [Rantsev v. Cyprus and Russia](#), § 203). Toks prieštaravimas bus nagrinėjamas pagal Konvencijos 1 straipsnį (dėl sąvokos „jurisdikcija“ taikymo srities pagal šį straipsnį žr. [Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States](#) [GC] (dec.), § 75).

176. Kartais vyriausybė atsakovė kelia prieštaravimus, kad peticija nepriimtina kaip nesuderinama *ratione loci* su Konvencijos nuostatomis tuo pagrindu, kad proceso metu pareiškėjas gyveno kitoje susitariančiojoje šalyje, tačiau pradėjo procesą valstybėje atsakovėje, nes teisinis reglamentavimas buvo palankesnis. Teismas tokias peticijas taip pat nagrinėja pagal 1 straipsnį ([Haas v. Switzerland](#)* (dec.)).

177. Tačiau akivaizdu, kad valstybė bus atsakinga už savo diplomatinių ar konsulinių atstovų užsienyje veiksmus, be to, dėl **diplomatinių misijų** negali kilti jokių nesuderinamumo *ratione loci* pagrindu klausimų ([X v. the Federal Republic of Germany](#) (dec.); [M. v. Denmark](#) (dec.), § 1, ir joje pateikiamos nuorodos), taip pat dėl veiksmų, atliktų **orlaivyje** arba laive, kuris yra registruotas toje valstybėje arba yra su jos vėliava ([Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States](#) [GC] (dec.), § 73).

178. Galų gale išvada dėl jurisdikcijos neturėjimo *ratione loci* pagrindu neatleidžia Teismo nuo nagrinėjimo, ar pareiškėjai patenka į vienos ar daugiau susitariančiųjų šalių jurisdikciją pagal Konvencijos 1 straipsnį ([Drozd and Janousek v. France and Spain](#), § 90).

Dėl šios priežasties prieštaravimai, kad pareiškėjai nepatenka į valstybės atsakovės jurisdikciją, paprastai pateikiami kaip tvirtinimai, kad peticija yra nesuderinama su Konvencija *ratione personae* pagrindu (žr. vyriausybių atsakovių argumentus, pateiktus [Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States](#) [GC] (dec.), § 35; [Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia](#) [GC], § 300; [Weber and Saravia v. Germany](#) (dec.)).

2. Konkretūs atvejai

179. Kai peticijos susijusios su **priklausomomis teritorijomis**, jeigu susitariančioji šalis nėra pateikusi **pranešimo pagal 56 straipsnį** (buvusį 63 straipsnį), išplečiantį Konvencijos taikymą atitinkamoje teritorijoje, peticija bus nesuderinama *ratione loci* pagrindu ([Gillow v. the United Kingdom](#), §§ 60–62; [Bui Van Thanh and Others v. the United Kingdom](#) (dec.); [Yonghong v. Portugal](#) (dec.). Tai galioja ir Konvencijos protokolams ([Quark Fishing Limited v. the United Kingdom](#) (dec.)).

Jeigu susitariančioji šalis yra pateikusi minėtą pranešimą pagal 56 straipsnį, toks klausimas dėl nesuderinamumo nekyla ([Tyrer v. the United Kingdom](#), § 23).

180. Jeigu **priklausoma teritorija tampa nepriklausoma**, pranešimas savaime nustoja galioti. Vėlesnės peticijos prieš metropolijos valstybę paskelbiamos nesuderinamomis *ratione personae* pagrindu ([Church of X v. the United Kingdom](#) (dec.)).

181. Kai priklausoma teritorija tampa susitariančiosios šalies metropolijos teritorijos dalimi, Konvencija automatiškai taikoma **buvusiai priklausomai teritorijai** (žr. [Hingitaq 53 and Others v. Denmark](#) (dec.)).

C. *Ratione temporis* nesuderinamumas

35 straipsnio 3 dalies a punktas. Priimtimumo sąlygos

3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją, jeigu mano, kad

a) peticija nesuderinama su Konvencijos ir jos protokolų nuostatomis <...>

32 straipsnis. Teismo jurisdikcija

1. Teismo jurisdikcija apima visus šios Konvencijos ir jos protokolų aiškinimo bei taikymo klausimus, kurie jam pateikiami pagal 33, 34, 46 ir 47 straipsnius.

2. Kilus ginčui dėl Teismo jurisdikcijos, jį išsprendžia Teismas.

1. Bendrieji principai

182. Pagal **tarptautinės teisės bendrąsias taisykles (sutarčių negaliojimo atgal principą)** Konvencijos nuostatos nėra privalomos susitariančiajai šaliai dėl veiksmo ar fakto, kuris įvyko, arba situacijos, kuri nustojo egzistuoti iki **Konvencijos įsigaliojimo** toje šalyje **dienos** ([Bléčic v. Croatia](#) [GC], § 70; [Šilih v. Slovenia](#) [GC], § 140; [Varnava and Others v. Turkey](#) [GC], § 130).

183. Jurisdikcija *ratione temporis* apima tik laikotarpį po valstybės atsakovės Konvencijos arba jos protokolų ratifikavimo, tačiau Konvencijoje nėra numatyta jokios konkrečios pareigos susitariančiosioms šalims kompensuoti iki tos dienos padarytas skriaudas ar žalą ([Kopecký v. Slovakia](#) [GC], § 38).

184. Nuo ratifikavimo dienos visi valstybės veiksmai ir neveikimas turi atitikti Konvenciją arba jos protokolus, o vėlesni faktai patenka į Teismo jurisdikciją net ir tuo atveju, kai jie yra tik jau

egzistuojančios situacijos tęsinys (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal*, § 43). Vis dėlto Teismas gali atsižvelgti į prieš ratifikavimą įvykusių faktus tiek, kiek jie gali būti laikomi sukėlę situaciją, besitęsiančią po tos dienos, ir gali būti reikšmingi po to dienos įvykusiems faktams suprasti (*Hutten-Czapska v. Poland* [GC], §§ 147–153).

185. Teismas privalo išnagrinėti savo kompetenciją *ratione temporis* savo iniciatyva ir bet kurioje proceso stadijoje, nes tai yra Teismo jurisdikcijos, o ne priimtimumo siaurąja šio termino prasme klausimas (*Bléčic v. Croatia* [GC], § 67).

2. Šių principų taikymas

a) Konvencijos ratifikavimui arba Konvencijos institucijų jurisdikcijos pripažinimui lemiamą data

186. Iš esmės lemiamą data Teismo jurisdikcijai laiko atžvilgiu nustatyti yra **Konvencijos ir jos protokolų įsigaliojimo** atitinkamoje šalyje diena (pavyzdžiui, žr. *Šilih v. Slovenia* [GC], § 164).

187. Tačiau pagal 1950 metų Konvenciją Komisijos kompetencija nagrinėti individualias peticijas (25 straipsnis) ir Teismo jurisdikcija (46 straipsnis) priklauso nuo konkrečių susitariančiųjų šalių **pranešimų** šiuo klausimu. Tokiems pranešimams gali būti taikomi apribojimai, konkrečiai – laiko apribojimai. Šalims, kurios pateikė tokius pranešimus po Konvencijos ratifikavimo dienos, Komisija ir Teismas patvirtino jų jurisdikcijai taikomus **laiko apribojimus** dėl faktų, įvykusių laikotarpiu tarp **Konvencijos įsigaliojimo ir atitinkamo pranešimo pateikimo** (*X v. Italy* (dec.); *Stamoulakatos v. Greece (no. 1)*, § 32).

188. Jeigu vyriausybės pranešime **nenumatytas toks laiko apribojimas** (žr. 1981 m. spalio 2 d. Prancūzijos pranešimą), Konvencijos institucijos pripažįsta jų jurisdikcijos pripažinimo **galiojimą atgal** (*X v. France* (dec.)).

Minėtuose pranešimuose nustatyti **laiko apribojimai ir toliau galioja** nustatant Teismo jurisdikciją gauti individualias peticijas pagal dabartinį Konvencijos 34 straipsnį remiantis Protokolo Nr. 11 6 straipsniu⁵ (*Bléčic v. Croatia* [GC], § 72). Atsižvelgdamas į ankstesnę sistemą kaip visumą Teismas yra nusprendęs, kad jis turi jurisdikciją nuo pirmojo pranešimo, kuriuo pripažįstama individualios peticijos pateikimo Komisijai teisė, neatsižvelgiant į laiką, praėjusį nuo pranešimo pateikimo iki Teismo jurisdikcijos pripažinimo (*Cankoçak v. Turkey*, § 26; *Yorgiyadis v. Turkey*, § 24; *Varnava and Others v. Turkey* [GC], § 133).

b) Momentiniai faktai, įvykę prieš įsigaliojimą ar pranešimą arba po jo

189. Teismo jurisdikcija laiko atžvilgiu turi būti nustatyta dėl faktų, kurie yra tariamas pažeidimas. Šiuo tikslu kiekvienu konkrečiu atveju būtina nustatyti tikslų tariamo pažeidimo laiką. Jį nustatydamas Teismas privalo atsižvelgti ir į faktus, dėl kurių skundžiasi pareiškėjas, ir į tariamai pažeistos Konvencijoje nustatytos teisės taikymo sritį (*Bléčic v. Croatia* [GC], § 82; *Varnava and Others v. Turkey* [GC], § 131).

190. Taikydamas šį patikrinimą skirtingiems teismų sprendimams, priimtiems iki lemiamos datos ir po jos, Teismas atsižvelgia į **galutinį sprendimą, kuriuo pačiu savaime galėjo būti pažeistos pareiškėjo teisės** (Aukščiausiojo teismo sprendimas, kuriuo buvo nutraukta pareiškėjo nuomos sutartis byloje *Bléčic v. Croatia* [GC], § 85; arba apskrities teismo sprendimas byloje *Mrkić v. Croatia* (dec.)), nepaisant **vėlesnių teisinės gynybos priemonių, dėl kurių pažeidimas tik tęsėsi** (vėlesnis Konstitucinio teismo sprendimas, patvirtinantis Aukščiausiojo teismo sprendimą byloje *Bléčic v. Croatia* [GC], § 85; arba Aukščiausiojo teismo ir Konstitucinio teismo sprendimai byloje *Mrkić v. Croatia* (dec.)).

⁵ Jeigu Aukštoji Susitariančioji Šalis padarė pareiškimą, pripažindama Komisijos kompetenciją ar Teismo jurisdikciją pagal buvusį Konvencijos 25 arba 46 straipsnį dėl po tokio pareiškimo kilusių klausimų ar atsiradusių faktų, toks apribojimas lieka galiojti Teismo jurisdikcijai pagal šį Protokolą.

Dėl nesėkmingo vėlesnio teisinės gynybos priemonių, skirtų tam pažeidimui atitaisyti, panaudojimo jis negali būti priskiriamas Teismo jurisdikcijai laiko atžvilgiu (*Bléčic v. Croatia* [GC], §§ 77–79). Teismas yra pakartojęs, kad vidaus teismai neprivalo taikyti Konvencijos atgal pažeidimams, įvykusiems iki lemiamos datos (*Varnava and Others v. Turkey* [GC], § 130).

191. Bylų pavyzdžiai:

- pažeidimai, įvykę iki lemiamos datos, ir galutiniai teismo sprendimai, priimti po jos (*Meltex Ltd. v. Armenia* (dec.));
- pažeidimai, įvykę po lemiamos datos (*Lepojić v. Serbia*, § 45; *Filipović v. Serbia*, § 33);
- įrodymų, gautų iš netinkamo elgesio iki lemiamos datos, panaudojimas teismo sprendimuose, priimtuose po šios datos (*Harutyunyan v. Armenia*, § 50);
- ieškinys dėl nuosavybės teisės panaikinimo, kuris buvo pateiktas iki lemiamos datos, tačiau išspręstas po jos (*Turgut and Others v. Turkey**, § 73);
- galutinio nuosavybės teisės panaikinimo data (*Fener Rum Patrikliği (Ecumenical Patriarchy) v. Turkey** (dec.)).

192. Taip pat žr.:

- pareiškėjo nuteisimas *in absentia* Graikijos teismuose iki Graikijos pranešimo pagal 25 straipsnį pateikimo, neatsižvelgiant į galiausiai nesėkmingus apeliacinius skundus dėl nuteisimo, pateiktus po tos dienos (*Stamoulakatos v. Greece (no. 1)*, § 33);
- numanomas Centrinės rinkimų komisijos sprendimas, priimtas iki ratifikavimo, kuriuo buvo atmestas pareiškėjo prašymas pasirašyti peticiją, neuždedant antspaudo jo pase, o dėl to iškelta byla buvo nagrinėjama po tos datos (*Kadikis v. Latvia** (dec.));
- pareiškėjo atleidimas iš darbo ir iki ratifikavimo jo pareikštas civilinis ieškinys, dėl kurio buvo priimtas Konstitucinio teismo sprendimas po šios datos (*Jovanović v. Croatia* (dec.));
- ministro įsakymas, pagal kurį pareiškėjų bendrovės valdymas buvo perduotas ūkio ministro paskirtai valdybai, tokiu būdu atimant iš jų teisę kreiptis į teismą, o Aukščiausiojo teismo sprendimas, kuriuo pareiškėjų apeliacinis skundas buvo atmestas, buvo priimtas po lemiamos datos (*Kefalas and Others v. Greece*, § 45);
- pareiškėjo nuteisimas po atitinkamo pranešimo pagal 46 straipsnį pateikimo už pareiškimus žurnalistams iki tos datos (*Zana v. Turkey*, § 42);
- pareiškėjo bendrovės patalpų apieškojimas ir dokumentų konfiskavimas, nors tolesnis procesas vyko po ratifikavimo (*Veeber v. Estonia (no. 1)*, § 55; taip pat žr. *Kikots and Kikota v. Latvia** (dec.)).

193. Tačiau jeigu pareiškėjas pateikia atskirą skundą dėl vėlesnio proceso atitikties tam tikram Konvencijos straipsniui, Teismas gali pareikšti, kad jis turi jurisdikciją *ratione temporis* nagrinėjamiems teisinės gynybos priemonėms (kasacinis skundas Aukščiausiajam teismui dėl pirmosios instancijos teismo įsakymo nutraukti laikraščio leidybą ir platinimą – žr. *Kerimov v. Azerbaijan* (dec.)).

194. Sprendime *Bléčic v. Croatia* [GC] nustatytas patikrinimas ir kriterijai yra bendrojo pobūdžio; taikant šiuos kriterijus būtina atsižvelgti į ypatingą tam tikrų teisių, pavyzdžiui, numatytų Konvencijos 2 ir 3 straipsniuose, pobūdį (*Šilih v. Slovenia* [GC], § 147).

3. Konkrečios situacijos

a) Tęstiniai pažeidimai

195. Konvencijos institucijos pritarė jų jurisdikcijos *ratione temporis* išplėtimui situacijoms, susijusioms su **tęstiniu pažeidimu, kuris atsirado prieš įsigaliojant Konvencijai, tačiau tęsiasi po jos įsigaliojimo** (*De Becker v. Belgium** (dec.)).

196. Teismas laikėsi šio požiūrio keliose bylose, susijusiose su **nuosavybės teise**:

- besitęsiantis neteisėtas karinio jūrų laivyno naudojimas pareiškėjams priklausančia žeme be kompensacijos (*Papamichalopoulos and Others v. Greece*, § 40);

- neleidimas pareiškėjui naudotis nuosavybe, esančia Šiaurės Kipre (*Loizidou v. Turkey*, §§ 46–47);
- galutinės kompensacijos už nacionalizuotą nuosavybę nesumokėjimas (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal*, § 43);
- besitęsianti situacija, kai pareiškėja negali atgauti savo nuosavybės ir gauti titinkamo dydžio nuomos mokesčio už savo namą, kilusi dėl įstatymų, galiojusių prieš Lenkijai ratifikuojant Protokolą Nr. 1 ir po to (*Hutten-Czapka v. Poland* [GC], §§ 152–153).

197. **Apribojimai:** asmens namų ar **nuosavybės atėmimas** pats savaime iš esmės yra **momentinis veiksmas** ir dėl jo neatsiranda besitęsianti atėmimo situacija dėl su tuo susijusių teisių (*Bléčič v. Croatia* [GC], § 86, ir joje pateikiamos nuorodos). Konkrečiu po 1945 m. vykusio nuosavybės atėmimo pagal buvusį režimą atveju žr. nuorodas, cituojamas *Preussische Treuhand GmbH & Co. Kg a. A. v. Poland* (dec.), §§ 55–62.

198. Tęstinis pažeidimo pobūdis taip pat gali būti nustatytas dėl bet kurio kito Konvencijos straipsnio (dėl 2 straipsnio ir prieš lemiamą datą pareiškėjams paskirtos mirties bausmės žr. *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], §§ 406–408).

b) Besitęsianti procesinė pareiga ištirti iki lemiamos datos įvykusius dingimus

199. Dingimas nėra momentinis veiksmas ar įvykis. Priešingai, Teismas dingimą laiko atskiru reiškiniu, apibūdinamu besitęsiančia netikrumo ir nesuprantamumo situacija, kai trūksta informacijos arba ji netgi tyčia slepiama ir klaidinama dėl to, kas įvyko. Be to, dėl tolesnio nesugebėjimo išsiaiškinti dingusio asmens buvimo vietą ir jo likimą kyla besitęsianti situacija. Taigi procesinė tyrimo pareiga potencialiai išlieka tol, kol išsiaiškinamas asmens likimas; besitęsiantis reikalingo tyrimo neatlikimas bus laikomas tęstiniu pažeidimu, net jei ilgainiui gali būti numanoma asmens mirtis (*Varnava and Others v. Turkey* [GC], §§ 148–149). Dėl *Varnava* bylos praktikos taikymo žr. *Palić v. Bosnia and Herzegovina*, § 46.

c) Procesinė pareiga pagal 2 straipsnį ištirti mirtį: procesas, susijęs su faktais, kurie nepriklauso Teismo jurisdikcijai laiko atžvilgiu

200. Teismas skiria pareigą ištirti įtartina mirtį arba nužudymą ir pareigą ištirti įtartina dingimą. Taigi, jo nuomone, **pozityvioji pareiga atlikti veiksmingą tyrimą** pagal Konvencijos 2 straipsnį yra atskira pareiga, privaloma valstybei, net jei mirtis ištiko iki lemiamos datos (*Šilih v. Slovenia* [GC], § 159, – byla, susijusi su mirtimi, kuri ištiko prieš lemiamą datą, tačiau tyrimo trūkumai arba neatlikimas įvyko po tos datos). Laikina Teismo jurisdikcija peržiūrėti, kaip laikomasi tokių įpareigojimų, yra vykdoma pagal tam tikras jo nustatytas ribas, atsižvelgiant į teisinio tikrumo principą (*Šilih v. Slovenia* [GC], §§ 161–163). Pirma, Teismo laikinajai jurisdikcijai priskiriami tik procesiniai veiksmai arba neveikimas, atsiradę po lemiamos datos (§ 162). Antra, Teismas pabrėžia, kad, siekiant procesinių pareigų veiksmingumo, tarp mirties ir Konvencijos įsigaliojimo valstybės atsakovės atžvilgiu turi būti tikras ryšys. Taigi turi būti nustatyta, kad dauguma procesinių veiksmų, įskaitant ne tik veiksmingą asmens mirties tyrimą, bet ir tinkamo proceso nustatant mirties priežastį ir patraukiant kaltus asmenis atsakomybėn pradėjimą, buvo ar turėjo būti atlikti atitinkamai valstybei ratifikavus Konvenciją. Tačiau Teismas neatmeta galimybės, kad tam tikromis aplinkybėmis ryšys gali būti pagrįstas būtinybe užtikrinti, kad Konvencijos garantijos ir pagrindinės vertybės būtų saugomos realiai ir veiksmingai (§ 163). Dėl tolesnio tikro ryšio patikrinimo taikymo žr., pavyzdžiui, *Sandru and Others v. Romania*^{*}, § 57. Dėl *Šilih* sprendimo taikymo žr. *Çakir and Others v. Cyprus* (dec.).

201. Byloje *Tuna v. Turkey*^{*} dėl mirties, susijusios su kankinimais, Teismas taikė principus, nustatytus *Šilih* bylos sprendime, ir nagrinėjo pareiškėjų procesinius skundus pagal 2 ir 3 straipsnius kartu. Teismas pakartojo principus dėl procesinių pareigų atskirumo, tiksliau, du kriterijus, taikytinus nustatant, ar Teismas turi jurisdikciją *ratione temporis*, kai su materialiuoju 2 ir 3 straipsnių aspektu susiję faktai nepatenka į jo jurisdikcijai priklausančią laikotarpį, o su procesiniu aspektu susiję faktai, t. y. vėlesnis bylos nagrinėjimas, bent iš dalies patenka į tą laikotarpį.

d) Atsižvelgimas į ankstesnius faktus

202. Teismas laikosi nuomonės, kad jis gali „atsižvelgti į iki ratifikavimo įvykusius faktus tiek, kiek jie gali būti nulėmę situaciją, besitęsiančią po tos datos arba gali būti reikšmingi po tos datos įvykusiems faktams suprasti“ (*Broniowski v. Poland* [GC] (dec.), § 74).

e) Nesibaigęs procesas arba kalinimas

203. Ypatinga situacija susiklosto skundų dėl **teismo procesų**, kurie buvo pradėti iki ratifikavimo ir tęsiasi po jo, **trukmės** atveju (6 straipsnio 1 dalis). Nors į Teismo jurisdikciją patenka tik laikotarpis po lemiamos datos, orientuodamasis Teismas dažnai atsižvelgia į proceso stadiją iki tos dienos (pavyzdžiui, *Humen v. Poland* [GC], §§ 58–59; *Foti and Others v. Italy*, § 53).

Tas pats principas taikomas byloms dėl **suėmimo iki teismo** (5 straipsnio 3 dalis; *Klyakhin v. Russia*, §§ 58–59) arba **kalinimo sąlygų** (3 straipsnis) (*Kalashnikov v. Russia*, § 36).

204. Dėl **bylos nagrinėjimo teisingumo** – Teismas gali nagrinėti, ar teismo nagrinėjimo trukumus galima kompensuoti procesinėmis garantijomis tyrimo, atlikto iki lemiamos datos, metu (*Barberà, Messegué and Jabardo v. Spain*, §§ 61 ir 84). Tai darydami, Strasbūro teisėjai vertina procesą kaip visumą (taip pat žr. *Kerojärvi v. Finland*, § 41).

205. Procesinis skundas pagal 5 straipsnio 5 dalį negali patekti į Teismo jurisdikciją laiko atžvilgiu, jeigu laisvė buvo atimta iki Konvencijos įsigaliojimo (*Korizno v. Latvia* * (dec.)).

f) Teisė į kompensaciją už neteisingą nuteisimą

206. Teismas yra pareiškęs, kad jis turi jurisdikciją nagrinėti skundą pagal Protokolo Nr. 7 3 straipsnį, jeigu asmuo buvo nuteistas iki lemiamos datos, tačiau vėliau nuosprendis buvo panaikintas (*Matveyev v. Russia*, § 38).

D. Ratione materiae nesuderinamumas

□

35 straipsnio 3 dalies a punktas. Priimtimumo sąlygos

3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją, jeigu mano, kad

a) peticija nesuderinama su Konvencijos ir jos protokolų nuostatomis <...>.

32 straipsnis. Teismo jurisdikcija

1. Teismo jurisdikcija apima visus šios Konvencijos ir jos protokolų aiškinimo bei taikymo klausimus, kurie jam pateikiami pagal 33, 34, 46 ir 47 straipsnius.

2. Kilus ginčui dėl Teismo jurisdikcijos, jį išsprendžia Teismas.

207. Peticijos arba skundo suderinamumas su Konvencija *ratione materiae* pagrindu kyla iš Teismo materialinės jurisdikcijos. Kad skundas būtų suderinamas su Konvencija *ratione materiae* pagrindu, **teisė, kuria remiasi pareiškėjas, turi būti ginama pagal Konvenciją ir jos galiojančius protokolus**. Pavyzdžiui, peticijos yra nepriimtinos, kai jos yra susijusios su teise gauti vairuotojo pažymėjimą (*X v. Federal Republic of Germany* (dec.), apsisprendimo teise (*X v. the Netherlands* (dec.)) ir užsienio piliečių teise atvykti ir gyventi vienoje iš susitariančiųjų šalių (*Peñaftiel Salgado v. Spain* * (dec.)), nes šių teisių nėra tarp tų teisių ir laisvių, kurios užtikrinamos pagal Konvenciją.

208. Nors Teismas nėra kompetentingas nagrinėti tariamus kitais tarptautiniais dokumentais ginamų teisių pažeidimus, apibrėždamas Konvencijos tekste esančių terminų ir sąvokų reikšmę jis gali ir privalo atsižvelgti į **kitus tarptautinės teisės elementus, ne tik į Konvenciją** (*Demir and Baykara v. Turkey* [GC], § 85).

209. Teismas privalo nagrinėti, ar jis turi jurisdikciją *ratione materiae* kiekvienoje bylos nagrinėjimo stadijoje, nepriklausomai nuo to, ar vyriausybė turi galimybę pateikti tokį prieštaravimą ([Tănase v. Moldova](#) [GC], § 131).

210. **Peticijos dėl Konvencijos nuostatos, dėl kurios valstybė atsakovė yra padariusi išlygą**, paskelbiamos nesuderinamomis su Konvencija *ratione materiae* pagrindu (žr., pavyzdžiui, [Kozlova and Smirnova v. Latvia](#) (dec.)), jeigu Teismas laiko išlygą galiojančia pagal Konvencijos 57 straipsnį (dėl negaliojančiu pripažinto aiškinamojo pranešimo žr. [Belilos v. Switzerland](#)).

211. Be to, **Teismas neturi jurisdikcijos *ratione materiae* pagrindu nagrinėti, ar susitariančioji šalis įvykdė viename iš Teismo sprendimų jai nustatytus įpareigojimus**. Jis negali nagrinėti tokio pobūdžio skundų, nesikišdamas į Europos Tarybos Ministrų Komiteto, prižiūrinčio Teismo sprendimų vykdymą pagal Konvencijos 46 straipsnio 2 dalį, įgaliojimus. Tačiau Ministrų Komiteto vaidmuo šioje srityje nereiškia, kad dėl priemonių, kurių valstybė atsakovė ėmėsi Teismo nustatytam pažeidimui ištaisyti, apskritai negali kilti nauja problema, kuri nebuvo išspręsta sprendimu, ir jos negalėtų būti naujos peticijos, kurią galėtų nagrinėti Teismas, dalyku ([Verein gegen Tierfabriken Schweiz \(VgT\) v. Switzerland \(no. 2\)](#) [GC], § 62). Kitaip tariant, Teismas gali nagrinėti skundą, kad dėl teismo proceso atnaujinimo vidaus lygmeniu įgyvendinant vieną iš jo sprendimų buvo padarytas naujas Konvencijos pažeidimas ([Verein gegen Tierfabriken Schweiz \(VgT\) v. Switzerland \(no. 2\)](#) [GC], § 62; [Lyons v. the United Kingdom](#) (dec.)).

212. Tačiau dauguma nutarimų, kuriais peticijos paskelbiamos nepriimtinomis dėl nesuderinamumo *ratione materiae* pagrindu, yra susiję su Konvencijos arba jos protokolų straipsnių, ypač 6 straipsnio (**teisė į teisingą bylos nagrinėjimą**), 8 straipsnio (**teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo slaptumą**) ir Protokolo Nr. 1 1 straipsnio (**nuosavybės apsauga**) taikymo srities apribojimais.

1. Civilinio pobūdžio teisių ir pareigų sąvoka

6 straipsnio 1 dalis. Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą

1. Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> teisingai išnagrinėtų <...> teismas <...>.

a) Bendrieji 6 straipsnio 1 dalies taikymo reikalavimai

213. Civilinio pobūdžio teisių ir pareigų sąvoka negali būti aiškinama vien tik pagal valstybės atsakovės vidaus teisę; tai yra savarankiška sąvoka, kylanti iš Konvencijos. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis taikoma neatsižvelgiant į šalių padėtį, įstatymų, reglamentuojančių, kaip turi būti sprendžiamas ginčas, pobūdį ir valdžios institucijos, šiuo klausimu turinčios jurisdikciją, pobūdį ([Georgiadis v. Greece](#), § 34).

214. Tačiau principas, kad savarankiškos Konvencijoje vartojamos sąvokos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į dabartines sąlygas, nesuteikia Teismui teisės aiškinti 6 straipsnio 1 dalį taip, tartum tekste nebūtų vartojamas būdvardis „civilinis“ (su apribojimais, kurie dėl šio būdvardžio visada taikomi teisių ir pareigų kategorijai, o jai taikomas minėtas straipsnis) ([Ferrazzini v. Italy](#) [GC], § 30).

215. 6 straipsnio 1 dalies taikymas civiliniams klausimams pirmiausia priklauso nuo to, ar yra ginčas. Antra, ginčas turi būti susijęs su teisėmis ir pareigomis, kurios, galima teigti, bent jau tikrai pripažįstamos pagal valstybės vidaus teisę. Galiausiai šios teisės ir pareigos turi būti civilinio pobūdžio pagal Konvenciją, nors 6 straipsnis pats savaime nesuteikia joms jokio konkretaus turinio susitariančiųjų šalių teisės sistemose.

b) Terminas „ginčas“

216. Žodžiui „ginčas“ (pranc. *contestation*) turi būti suteikta reali, o ne formali reikšmė ([Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium](#), § 40). Būtina atsižvelgti ne į akivaizdžius ar

lingvistinius dalykus, o pagal kiekvienos bylos aplinkybes sutelkti dėmesį į realią situaciją (ibid. ir [Gorou v. Greece \(no.2\)](#) [GC], §§ 27 ir 29). 6 straipsnis netaikomas ne ginčo ir vienašališkam procesui, kuriame nedalyvauja priešingos proceso šalys ir kuris įmanomas tik tada, kai nėra ginčo dėl teisių ([Alaverdyan v. Armenia](#) (dec.), § 33).

217. Ginčas turi būti tikras ir rimto pobūdžio ([Sporrong and Lönnroth v. Sweden](#), § 81). Dėl to, pavyzdžiui, civilinis procesas, pradėtas prieš kalėjimo administraciją vien tik dėl to, kad kalėjime yra ŽIV infekuotų kalinių ([Skorobogatykh v. Russia](#) (dec.)), yra atmestinas. Pavyzdžiui, Teismas nusprendė, kad ginčas yra realus byloje dėl prašymo prokurorui pateikti kasacinį skundą, nes jis buvo neatsiejama proceso, į kurį pareiškėjas įsijungė kaip civilinis ieškovas, sudedamoji dalis ([Gorou v. Greece \(no.2\)](#), § 35).

218. Ginčas gali būti susijęs ne tik su faktiniu teisės egzistavimu, bet ir su jos taikymo sritimi ir būdu ([Bentham v. the Netherlands](#), § 32), taip pat su faktinėmis aplinkybėmis.

219. Bylos nagrinėjimo rezultatas turi turėti tiesioginę lemiamą reikšmę ginčijamai teisei (pavyzdžiui, [Ulyanov v. Ukraine](#) (dec.)). Taigi silpno ryšio arba nesunkių padarinių nepakanka, kad būtų taikoma 6 straipsnio 1 dalis. Pavyzdžiui, Teismas nusprendė, kad byla, kurioje ginčijamas atominės elektrinės veiklos licencijos pratęsimo teisėtumas, nepatenka į 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, nes ryšys tarp sprendimo dėl pratęsimo ir teisės į gyvybę, fizinio neliečiamumo ir nuosavybės apsaugą buvo pernelyg silpnas ir tolimas, kadangi pareiškėjai nesugebėjo įrodyti, kad jiems asmeniškai kilo ne tik konkretus, bet ir, svarbiausia, neišvengiamas pavojus ([Balmer-Schafroth and Others v. Switzerland](#), § 40, ir [Athanassoglou and Others v. Switzerland](#) [GC], §§ 46–55; žr. naujausią sprendimą byloje [Sdruzeni Jihoceske Matky v. the Czech Republic](#)* (dec.); dėl bylos, susijusios su triukšmo ribojimu gamykloje, žr. [Zapletal v. the Czech Republic](#)* (dec.); dėl hipotetinio kasybos atliekų apdorojimo įmonės poveikio aplinkai žr. [Ivan Atanasov v. Bulgaria](#), §§ 90–95). Panašiai ir dviejų viešojo sektoriaus darbuotojų, siekusių užginčyti vieno savo kolegos paskyrimą eiti tam tikras pareigas, iškelta byla galėjo turėti tik nedidelį poveikį jų civilinio pobūdžio teisėms (tiksliau, jų pačių teisei būti paskirtiems eiti pareigas – žr. [Revel and Mora v. France](#)* (dec.)).

220. Priešingai, byla dėl užtvankos, dėl kurios būtų buvęs užtvindytas pareiškėjų kaimas, statybos ([Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain](#), § 46) ir byla dėl veiklos leidimo aukso kasyklai, naudojančiai išplovimą cianido tirpalu netoli pareiškėjų kaimų ([Taşkin and Others v. Turkey](#), § 133; taip pat žr. [Zander v. Sweden](#), §§ 24–25) pateko į 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį. Nesenoje byloje dėl vietos gamtos apsaugos asociacijos pateikto apeliacinio skundo dėl statybos leidimo teismo peržiūrėjimo Teismas nusprendė, kad ryšys tarp ginčo ir juridinio asmens reikalaujamos teisės yra pakankamas, ypač atsižvelgiant į asociacijos ir jos įkūrėjų statusą ir į tai, kad jos siekiamas tikslas buvo apribotas erdvės ir turinio atžvilgiu ([L'Erablire A.S.B.L. v. Belgium](#)*, §§ 28–30).

c) Ginčijamos teisės egzistavimas vidaus teisėje

221. 6 straipsnyje nėra numatyta jokio konkretaus teisės turinio susitariančiųjų šalių vidaus teisėje, todėl iš esmės, nustatydamas, ar teisė egzistuoja, Teismas turi vadovautis vidaus teise. Teismas gali nuspręsti, kad teisės, pavyzdžiui, teisė į gyvybę, sveikatą, sveiką aplinką ir nuosavybės gerbimą, yra pripažįstamos valstybės vidaus teisėje ([Athanassoglou and Others v. Switzerland](#) [GC], § 44).

222. Nagrinėjama teisė turi turėti teisinį pagrindą valstybės vidaus teisėje. Teismas, aiškindamas 6 straipsnio 1 dalį, negali sukurti materialinės civilinės teisės, kuri neturi teisinio pagrindo atitinkamoje valstybėje ([Fayed v. the United Kingdom](#), § 65).

223. Tačiau tai, ar asmens reikalavimas nagrinėtinas teisme pagal vidaus teisę, gali priklausyti ne tik nuo nacionalinėje teisėje apibrėžto atitinkamos civilinio pobūdžio teisės turinio, bet ir nuo procesinių apribojimų, kuriais užkertamas kelias ar apribojamos galimybės pateikti galimus reikalavimus teismui. Pastarajai bylų kategorijai gali būti taikoma Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis ([Al-Adsani v. the United Kingdom](#) [GC], §§ 48–49; [Fogarty v. the United Kingdom](#) [GC], §

25), tačiau iš esmės 6 straipsnis negali būti taikomas jokiems pagal vidaus teisę egzistuojančiai teisei taikomiems materialiniams apribojimams (*Roche v. the United Kingdom* [GC], § 119).

224. Sprendžiant, ar yra civilinio pobūdžio teisė ir ar apribojimas laikytinas materialiniu, ar procesiniu, pirmiausia reikia atsižvelgti į atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas ir į tai, kaip jas aiškina nacionaliniai teismai (*Masson and Van Zon v. the Netherlands*, § 49). Būtina vertinti platesniame kontekste, išnagrinėti, kaip valstybės vidaus teisėje klasifikuojamas konkretus apribojimas, ir sutelkti dėmesį į tikrovę (*Van Droogenbroeck v. Belgium*, § 38). Galų gale, galutinis teismo sprendimas nebūtinai retrospektyviai pašalina pareiškėjų skundų ginčytinumą (*Le Calvez v. France*, § 56). Pavyzdžiui, užsienio politikos veiksmo (NATO oro atakos Serbijoje) teismo peržiūrėjimo ribota apimtis negali paversti pareiškėjų reikalavimų valstybei retrospektyviai neginčytiniais, kadangi valstybės vidaus teismai šį klausimą svarstė pirmą kartą (*Markovic and Others v. Italy* [GC], §§ 100–102).

225. Taikydamas skirtumą tarp materialinių apribojimų ir procesinių draudimų bei atsižvelgdamas į šiuos kriterijus Teismas, pavyzdžiui, pripažino, kad civiliniams ieškiniams dėl policijos (*Osman v. the United Kingdom*) arba vietos valdžios institucijų (*Z and Others v. the United Kingdom*) aplaidumo gali būti taikoma 6 straipsnio 1 dalis, ir nagrinėjo, ar konkretus apribojimas (atleidimas nuo baudžiamojo persekiojimo arba atsakomybės netaikymas) yra proporcingas pagal 6 straipsnio 1 dalį. Kita vertus, Teismas nusprendė, kad valstybės suteikiamas ginkluotųjų pajėgų narių atleidimas nuo civilinės atsakomybės kyla iš materialaus apribojimo, todėl valstybės vidaus teisėje nėra pripažįstama teisė pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį (*Roche v. the United Kingdom* [GC], § 124; taip pat žr. *Hotter v. Austria* (dec.), ir *Andronikashvili v. Georgia* (dec.)).

226. Pareiškėjai taip pat privalo turėti logišką reikalavimą dėl valstybės vidaus teisėje pripažįstamų teisių. Teismas yra pripažinęs, kad asociacijoms taip pat gali būti taikoma apsauga pagal 6 straipsnio 1 dalį, jeigu jos siekia, kad būtų pripažintos konkrečios jos narių teisės ir interesai (*Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, § 45) ar net konkrečios teisės, į kurias jos turi reikalavimo teisę kaip juridiniai asmenys (pavyzdžiui, visuomenės teisė į informaciją ir teisė dalyvauti priimant sprendimus dėl aplinkos – žr. *Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox - Collectif Stop Melox et Mox v. France** (dec.), arba kai asociacijos ieškinys negali būti laikomas *actio popularis* (žr. *L'Erabliere A.S.B.L. v. Belgium**).

227. Kai įstatymuose nustatytos priėmimo į tam tikrą darbą ar profesiją sąlygos, jas atitinkantis kandidatas turi teisę būti priimtas į atitinkamą darbą arba profesiją (*De Moor v. Belgium*, § 43). Pavyzdžiui, jeigu pareiškėjas turi įrodymų, kad jis atitinka teisinius gydytojų registravimo reikalavimus, bus taikomas 6 straipsnis (*Chevol v. France*, § 55; žr. priešingą atvejį *Bouilloc v. France** (dec.)). Bet kuriuo atveju, jeigu proceso dėl civilinio pobūdžio teisės teisėtumą galima ginčyti pasinaudojant teismine teisinės gynybos priemone, kuria pareiškėjas pasinaudojo, turi būti nuspręsta, kad yra ginčas dėl civilinio pobūdžio teisės, net ir tuo atveju, kai pagal galutinę išvadą pareiškėjas neatitinka teisinių reikalavimų (dėl teisės tęsti medicininės specializacijos praktiką, kuria pareiškėjas užsiėmė užsienyje, žr. *Kök v. Turkey**, § 37).

d) Civilinis teisės pobūdis

228. Tai, ar pagal Konvenciją teisė laikytina civilinio pobūdžio, turi būti nustatoma pagal atitinkamos valstybės vidaus teisę, remiantis teisės materialiuoju turiniu ir poveikiu, o ne jos teisine klasifikacija. Vykdydamas priežiūros funkcijas, Teismas taip pat privalo atsižvelgti į Konvencijos dalyką ir tikslą bei į kitų susitariančiųjų šalių nacionalines teisės sistemas (*König v. Germany*, § 89).

229. Iš esmės 6 straipsnio 1 dalies taikymas ginčams tarp privačių asmenų, kurie vidaus teisėje priskiriami civiliniams, yra neginčytinas Teisme (dėl teismo išskyrimo žr. *Airey v. Ireland*, § 21).

e) Privatus teisės pobūdis: turtinis aspektas

230. Teismas laikosi požiūrio, kad procesas, pagal valstybės vidaus teisę priskiriamas viešajai teisei, kurio baigtis yra lemiamą privačioms teisėms ir pareigoms, patenka į 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį. Tokie procesai *inter alia* gali būti susiję su leidimu parduoti žemę (*Ringeisen v. Austria*, § 94), vadovavimu privačiai klinikai (*König v. Germany*, §§ 94–95), statybos leidimu (žr. *inter alia Sporrang and Lönnroth v. Sweden*, § 79), religinio pastato nuosavybe ir naudojimu (*Sambăta Bihor Greco-Catholic Parish v. Romania*^{*}, § 65), administraciniu leidimu, susijusiu su reikalavimais profesinei veiklai (*Bentham v. the Netherlands*, § 36), leidimu pardavinėti alkoholinius gėrimus (*Tre Traktörer Aktiebolag v. Sweden*, § 43) arba ginču dėl kompensacijos už su darbu susijusią ligą ar nelaimingą atsitikimą sumokėjimo (*Chaudet v. France*^{*}, § 30).

Tuo pačiu pagrindu 6 straipsnis taikomas drausminiams procesams profesinėse organizacijose, kai sprendžiama dėl teisės verstis tam tikra profesija (*Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*), ieškiniams valstybei dėl aplaidumo (*X v. France*), ieškiniams dėl administracinio sprendimo, pažeidžiančio pareiškėjo teises, panaikinimo (*De Geouffre de la Pradelle v. France*), administraciniam procesui dėl draudimo žvejoti pareiškėjų vandenyse (*Alatukkilä and Others v. Finland*, § 49) ir procesui dėl konkurso, kuriame grėsmė kyla civilinio pobūdžio teisei, pavyzdžiui, teisei nebūti diskriminuojamam dėl religinių įsitikinimų ar politinių pažiūrų teikiant pasiūlymą konkurse dėl viešųjų darbų sutarčių, laimėjimo (*Tinnely & Sons Ltd and Others and McElduff and Others v. the United Kingdom*, § 61; žr. *a contrario I.T.C. Ltd v. Malta* (dec.)).

231. 6 straipsnio 1 dalis taikoma civiliniam ieškiniui baudžiamajame procese (*Perez v. France* [GC], §§ 70–71), išskyrus atvejus, kai civilinis ieškinys pateikiamas tik siekiant privataus keršto arba nubaudimo (*Sigalas v. Greece*^{*}, § 29 ir *Mihova v. Italy*^{*} (dec.)). Konvencijoje nesuteikiama teisė patraukti baudžiamojon atsakomybėn arba nuteisti už baudžiamąjį nusikaltimą trečiasis šalis. Kad tokia teisė patektų į Konvencijos taikymo sritį, ji turi būti neatsiejama nuo aukos pasinaudojimo valstybės vidaus teisėje numatyta savo teise iškelti civilinę bylą, net jeigu ja tik užtikrinamas simbolinis žalos atlyginimas arba ginamos civilinio pobūdžio teisės, pavyzdžiui, teisė į gerą reputaciją (žr. *Perez v. France* [GC], § 70; dėl simbolinės kompensacijos žr. *Gorou v. Greece (no.2)*, § 24). Taigi 6 straipsnis taikomas procesams dėl civilinių ieškovų skundų nuo tada, kai skundą pateikęs asmuo įsitraukė kaip civilinis ieškovas, jeigu jis nėra nedviprasmiškai atsisakęs teisės į žalos atlyginimą.

232. 6 straipsnio 1 dalis taip pat taikoma civiliniam ieškiniui, kuriuo siekiama kompensacijos už tariamą valstybės atstovų netinkamą elgesį (*Aksoy v. Turkey*, § 92).

f) Išplėstinis taikymas kitoms ginčų rūšims

233. Teismas yra nusprendęs, kad 6 straipsnio 1 dalis taikoma ginčams dėl socialinių klausimų, įskaitant bylas, susijusias su darbuotojo atleidimu iš privačios firmos (*Buchholz v. Germany*), socialinio draudimo išmokų (*Feldbrugge v. the Netherlands*) arba socialinės paramos, nebūtinai teikiamos išmokomis, skyrimu (*Salesi v. Italy*), taip pat su bylomis dėl privalomojo socialinio draudimo įmokų (*Schouten and Meldrum v. the Netherlands*). Šiose bylose Teismas laikėsi požiūrio, kad privatinės teisės aspektai nusveria viešosios teisės aspektus. Be to, jis nusprendė, kad yra panašumų tarp teisės gauti socialinę pašalpą ir teisės gauti kompensaciją už nacių persekiojimą pagal privatinę teisę (*Woś v. Poland*, § 76).

234. Ginčai dėl valstybės tarnautojų iš esmės patenka į 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį. Savo sprendime *Pellegrin* byloje (*Pellegrin v. France* [GC], §§ 64–71) Teismas taikė funkcinį kriterijų. Teismas nusprendė taikyti naują požiūrį savo sprendime byloje *Vilho Eskelinen and Others v. Finland* [GC], §§ 50–62. Nuo šiol 6 straipsnis taikomas ir vyriausybė atsakovė privalo įrodyti, kad, pirma, pareiškėjas – valstybės tarnautojas pagal nacionalinę teisę neturi teisės kreiptis į teismą, ir, antra, kad valstybės tarnautojo teisių pagal 6 straipsnį atėmimas yra pagrįstas. Jeigu pareiškėjas pagal nacionalinę teisę turėjo galimybę kreiptis į teismą, taikomas 6 straipsnis (net ir karinę tarnybą atliekantiems pareigūnams ir jų skundams karo teismams, žr. *Pridatchenko and Others v. Russia*, § 47). Pagal antrąjį kriterijų teisių atėmimas turi būti pagrįstas objektyviomis priežastimis – valstybės interesais, o tai įpareigoja valstybę įrodyti, kad nagrinėjamo ginčo dalykas

yra susijęs su valstybės valdžios panaudojimu arba kad buvo ginčijamas ypatingas ryšys tarp valstybės tarnautojo ir valstybės. Taigi iš esmės būtų nepagrįsta netaikyti 6 straipsnio garantijų įprastiems darbo ginčams, pavyzdžiui, susijusiems su darbo užmokesčiu, pašalpomis ar panašiomis teisėmis, remiantis ypatingu santykiu tarp konkretaus valstybės tarnautojo ir atitinkamos valstybės pobūdžiu (žr., pavyzdžiui, ginčą dėl policijos personalo teisės į specialią pašalpą byloje *Vilho Eskelinen and Others v. Finland* [GC]). Neseniai, atsižvelgdama į *Eskelinen* sprendime nustatytus kriterijus, Teismas paskelbė, kad 6 straipsnio 1 dalis taikoma byloms dėl neteisingo atleidimo iš pareigų, kurias iškėlė ambasados darbuotojas (Lenkijos ambasados sekretorė ir telefono operatorė, žr. *Cudak v. Lithuania* [GC], §§ 44–47), vyresnysis policijos pareigūnas (*Sikić v. Croatia*, §§ 18–20) arba karininkas karo teisme (*Vasilchenko v. Russia*, §§ 34–36), byloms dėl teisės eiti parlamento nario padėjėjo pareigas (*Savino and Others v. Italy**), teisėjų drausmės byloms (*Olujić v. Croatia*), prokuroro skundai dėl prezidento dekreto, kuriuo numatytas jo perkėlimas (*Zalli v. Albania* (dec.) ir kitos jame pateikiamos nuorodos), ir procesui dėl muitinės pareigūno profesinės karjeros (teisė kreiptis dėl vidinio paaukštinimo, žr. *Fiume v. Italy**, §§ 33–36).

235. Konstituciniai ginčai taip pat gali patekti į 6 straipsnio taikymo sritį, jeigu konstitucinis procesas turi lemiamą reikšmę ginčo (dėl civilinio pobūdžio teisės) rezultatui paprastuose teismuose (*Ruiz-Mateos v. Spain*). Tai netaikoma ginčams dėl prezidento dekreto, kuriuo išimties tvarka asmeniui suteikta pilietybė, arba nustatant, ar prezidentas pažeidė savo konstitucinę priesaiką, nes toks procesas nesusijęs su civilinėmis teisėmis ir pareigomis (*Paksas v. Lithuania* [GC], §§ 65–66). Dėl 6 straipsnio 1 dalies taikymo laikinajai apsaugos priemonei, kurią paskyrė Konstitucinis Teismas, žr. *Kübler v. Germany*, §§ 47–48.

236. Galiausiai 6 straipsnis taip pat taikomas kitiems, ne griežtai turtiniams klausimams, pavyzdžiui, aplinkos, kai gali kilti ginčai, susiję su teise į gyvybę, sveikatą arba sveiką aplinką (*Taşkin and Others v. Turkey*), vaikų globos (*McMichael v. the United Kingdom*), klausimams dėl vaikų ugdymo priemonių (*Ellès and Others v. Switzerland**, §§ 21–23), teisei nustatyti tėvystę (*Alaverdyan v. Armenia* (dec.), § 33), teisei į laisvę (*Laidin v. France (no. 2)*), kalinimo sąlygoms (pavyzdžiui, ginčams dėl apribojimų, kurie taikomi kaliniams, kai jie perkeliama į sugriežtintos apsaugos skyrių, žr. *Enea v. Italy* [GC], §§ 97–107, arba į sugriežtinto saugumo kamerą (*Stegarescu and Bahrin v. Portugal**), arba drausmės byloms, dėl kurių apribojami pasimatymai su šeimos nariais kalėjime, žr. *Gülmez v. Turkey*, § 30), teisei į gerą reputaciją (*Helmers v. Sweden*, § 27); teisei turėti galimybę susipažinti su administraciniais dokumentais (*Loiseau v. France* (dec.)) arba skundai dėl įrašymo į policijos operatyvinę įskaitą, turinčio įtakos teisei į garbę, teisei į nuosavybę ir galimybei įsidarbinti bei užsidirbti pragyvenimui (*Pocius v. Lithuania*, §§ 38–46, ir *Užukauskas v. Lithuania*, §§ 32–40), teisei būti asociacijos nariu (*Sakellaropoulos v. Greece** (dec.) – panašiai procesas dėl asociacijos registravimo susijęs su asociacijos civilinėmis teisėmis, net jei pagal vidaus teisę asociacijos laisvė priskiriama viešosios teisės sričiai, žr. *APEH Üldözötteinek Szövetsége and Others v. Hungary*, §§ 34–35), ir, galiausiai, teisei tęsti aukštojo mokslo studijas (*Emine Araç v. Turkey*, §§ 18–25), ši pozicija taikoma *a fortiori* pradinio ugdymo atveju (*Oršuš and Others v. Croatia* [GC], § 104). Dėl tokio išplėtimo Teismas gali traktuoti 6 straipsnį kaip civiliniu aspektu apimančią ne tik turtines, bet ir asmeninio pobūdžio individualias teises.

g) Klausimai, kuriems netaikoma 6 straipsnio 1 dalis

237. Vien tik įrodymo, kad ginčas yra turtinio pobūdžio, nepakanka tam, kad būtų taikoma 6 straipsnio 1 dalis civiliniu aspektu (*Ferrazzini v. Italy* [GC], § 25).

238. Vienas iš klausimų, nepatenkančių į 6 straipsnio taikymo sritį, yra mokesčių procesai: mokesčių klausimai vis dar yra pagrindinė valstybės valdžios institucijų prerogatyvų dalis, vyrauja viešasis mokesčių mokėtojo ir bendruomenės santykių pobūdis (*Ferrazzini v. Italy* [GC], § 29). Panašiai į 6 straipsnio taikymo sritį nepatenka ir supaprastinta tvarka nagrinėjamos teismo įsakymų bylos, susijusios su muitais arba rinkliavomis (*Emesa Sugar N.V. v. the Netherlands* (dec.)).

239. Imigracijos srityje tas pats principas taikomas dėl užsieniečių atvykimo, gyvenimo ir išsiuntimo – byloje dėl politinio prieglobsčio suteikimo arba deportavimo (prašymas panaikinti įsakymą dėl deportavimo: *Maaouia v. France* [GC], § 38; ekstradicija: *Peñafiel Salgado v. Spain**

(dec.) ir [Mamatkulov and Askarov v. Turkey](#) [GC], § 81–83; prieglobsčio prašytojo ieškinys dėl žalos, patirtos atsisakius suteikti politinį prieglobstį, atlyginimo: [Panjeheighalehei v. Denmark](#) (dec.), neatsižvelgiant į galimus sunkius padarinius privačiam ar šeimos gyvenimui arba įsidarbinimo galimybėms. Tai taikoma ir užsieniečių įtraukimui į Šengeno informacinę sistemą: žr. [Dalea v. France](#) (dec.)*. Teisė turėti pasą ir teisė į pilietybę nėra civilinio pobūdžio teisės pagal 6 straipsnį ([Smirnov v. Russia](#) (dec.)), tačiau užsieniečio teisė kreiptis dėl darbo leidimo išdavimo gali patekti į 6 straipsnio taikymo sritį ir darbdavio, ir darbuotojo atžvilgiu net ir tuo atveju, kai pagal valstybės vidaus teisę darbuotojas neturi teisės kreiptis dėl minėto leidimo išdavimo, jeigu tai yra susiję tik su procesiniu draudimu, kuris neturi poveikio teisės turiniui ([Jurisic and Collegium Mehrerau v. Austria](#), §§ 54–62).

240. Pagal Teismo sprendimą [Vilho Eskelinen and Others v. Finland](#) [GC] ginčai dėl valstybės tarnautojų nepatenka į 6 straipsnio taikymo sritį, jeigu atitinka du nustatytus kriterijus (žr. šio vadovo 234 punktą). Taip yra tuo atveju, kai dėl drausmės iš tarnybos atleistas kareivis negali ginčyti sprendimo teismuose, kadangi ginčijamas ypatingas ryšys tarp pareiškėjo ir valstybės ([Sukit v. Turkey](#) (dec.)). Tas pats principas taikomas ginčui dėl teisėjo grąžinimo į pareigas po atsistatydinimo ([Apay v. Turkey](#)* (dec.)).

241. Galiausiai politinės teisės, pavyzdžiui, teisė dalyvauti rinkimuose ir išlaikyti savo pareigas (dėl rinkimų ginčo žr. [Pierre-Bloch v. France](#), § 50), buvusio parlamento nario teisė į pensiją ([Papon v. France](#) (dec.)) arba politinės partijos teisė vykdyti savo veiklą (dėl bylos, susijusios su partijos likvidavimu, žr. [Refah Partisi \(The Welfare Party\) and Others v. Turkey](#)* (dec.)), negali būti laikomos civilinio pobūdžio teisėmis pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Panašiai ir byla, kurioje parlamento rinkimus stebėjusiai nevyriausybinei organizacijai nebuvo leista susipažinti su dokumentais, kuriuose nebuvo su pareiškėju susijusios informacijos, nepateko į 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį ([Geraguyn Khorhurd Akumb v. Armenia](#) (dec.)).

Be to, Teismas neseniai patvirtino, kad teisė pranešti apie tai, kas buvo pasakyta viešo teismo proceso metu, nėra civilinė teisė ([Mackay and BBC Scotland v. the United Kingdom](#), §§ 20–22).

h) 6 straipsnio taikymas nepagrindiniam procesui

242. Preliminarūs procesai, pavyzdžiui, susiję su tokios laikinosios apsaugos priemonės, kaip teismo įsakymas, skyrimu, paprastai nebuvo laikomi nustatančiais civilinio pobūdžio teises ir pareigas, tad jiems nebūdavo taikoma apsauga pagal 6 straipsnį (žr. inter alia [Verlagsgruppe News GMBH v. Austria](#) (dec.) ir [Libert v. Belgium](#)* (dec.)). Tačiau neseniai Teismas nukrypo nuo savo ankstesnės praktikos ir pradėjo taikyti naują požiūrį. Sprendime [Micallef v. Malta](#) [GC], §§ 83–86, Teismas nustatė, kad 6 straipsnio taikymas laikinosioms apsaugos priemonėms priklausys nuo to, ar yra įvykdytos tam tikros sąlygos. Pirma, teisė, nagrinėjama ir pagrindiniame, ir teismo įsakymo procese, turėtų būti civilinio pobūdžio pagal Konvenciją. Antra, turėtų būti išnagrinėtas laikinosios apsaugos priemonės pobūdis, objektas ir tikslas bei jos padariniai atitinkamai teisei. Kai laikinąją apsaugos priemonę galima laikyti veiksmingai apibrėžiančia nagrinėjamą civilinio pobūdžio teisę ar pareigą, neatsižvelgiant į jos galiojimo trukmę, bus taikomas 6 straipsnis.

6 straipsnis taikomas procesui dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kuriuo siekiama to paties tikslo kaip ir besitęsiančiame pagrindiniame procese, kuriame laikinoji apsaugos priemonė – teismo įsakymas – yra iškart vykdoma ir turi įtakos priimant sprendimą dėl tos pačios teisės ([RTBF v. Belgium](#)*, §§ 64–65).

243. Kalbant apie nuoseklius baudžiamuosius ir civilinius procesus, jeigu valstybės vidaus teisėje numatyta, kad procesas susideda iš dviejų stadijų – pirmosios, kurioje teismas nusprendžia, ar asmuo turi teisę į žalos atlyginimą, ir antrosios, kurioje jis nustato sumą, – pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį pagrįstai manytina, kad civilinio pobūdžio teisė nėra apibrėžta, kol nėra nuspręsta dėl tikslios sumos: teisės apibrėžimas reiškia sprendimą ne tik dėl teisės egzistavimo, bet ir dėl jos apimties ar pasinaudojimo ja būdo, o tai, savaiame suprantama, apima ir nuostolių įvertinimą ([Torri v. Italy](#), § 19).

244. Dėl teismo sprendimų vykdymo: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis taikoma visoms teisminio proceso, per kurį nustatomos civilinio pobūdžio teisės ir pareigos, stadijoms, taip pat ir

stadijoms po sprendimo dėl bylos esmės priėmimo. Todėl bet kurio teismo priimto sprendimo vykdymas turi būti laikomas neatsiejama bylos nagrinėjimo pagal 6 straipsnį dalimi (žr. [Hornsby v. Greece](#), § 40, ir bylą [Romańczyk v. France](#)^{*}, § 53, susijusią su sprendimo, leidžiančio išieškoti išlaikymo skolas, vykdymu). Nepaisant to, ar 6 straipsnis taikomas pradiniam procesui, vykdomasis dokumentas, kuriuo apibrėžiamos civilinio pobūdžio teisės ir pareigos, nebūtinai turi būti proceso, kuriam 6 straipsnis taikomas, padarinys (žr. [Buj v. Croatia](#), § 19). Užsienio šalies teismo įsakymo dėl konfiskavimo egzekvatūra patenka į 6 straipsnio taikymo sritį tik civiliniu aspektu ([Saccoccia v. Austria](#) (dec.)).

245. Prašymų dėl proceso atnaujinimo atvejais 6 straipsnis netaikomas procesui, kurio metu nagrinėjamas prašymas atnaujinti civilinį procesą, kuris baigiasi priėmus galutinį sprendimą (žr. [Sablon v. Belgium](#)^{*}, § 86). Šis aiškinimas taip pat taikomas prašymams dėl proceso atnaujinimo Teismui nustačius Konvencijos pažeidimą (žr. [Verein gegen Tierfabriken Schweiz \(VgT\) v. Switzerland \(no. 2\)](#) [GC], § 24). Vis dėlto yra ir išimtinių atvejų, kai procesas, vidaus teisės sistemoje įvardijamas kaip kreipimasis dėl proceso atnaujinimo, buvo vienintelė teisinė priemonė siekti žalos atlyginimo dėl civilinio pobūdžio skundų ir todėl jo rezultatas buvo lemiamas pareiškėjo „civilinėms teisėms ir pareigoms“ ([Melis v. Greece](#)^{*}, §§ 19–20).

2. Baudžiamojo kaltinimo sąvoka

6 straipsnis. Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą

1. Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens <...> jam pareikšto **kokio nors baudžiamojo kaltinimo** klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per kuo trumpiausią laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas.
2. Kiekvienas nusikaltimo padarymu kaltinamas asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.

a) Bendrieji principai

246. Baudžiamojo kaltinimo sąvoka turi **savarankišką** reikšmę, nepriklausančią nuo valstybių narių nacionalinėse teisės sistemose naudojamo skirstymo į kategorijas ([Adolf v. Austria](#), § 30).

247. **Kaltinimo** sąvoka turi būti aiškinama pagal Konvenciją. Taigi jį galima apibrėžti kaip „kompetentingos valdžios institucijos asmeniui pateiktą oficialų pranešimą apie įtarimą, kad jis padarė baudžiamąjį nusikaltimą“, o šis apibrėžimas taip pat atitinka patikrinimą, ar „tai turėjo esminį poveikį [įtariamojo] padėčiai“ (žr., pavyzdžiui, [Deweer v. Belgium](#), §§ 42 ir 46, ir [Eckle v. Germany](#), § 73). Taigi, pavyzdžiui, asmens teiginiai, kuriuos jis pateikė patikrinimo kelyje metu, būdamas neinformuotas apie apklausos priežastis ar apie jam pareikšto įtarimo pobūdį ir pagrindą, arba nebūdamas įspėtas, kad jo pareiškimai gali būti panaudoti prieš jį, turėjo esminį poveikį jo padėčiai, nors jis ir nebuvo oficialiai apkaltintas baudžiamojo nusikaltimo padarymu ([Aleksandr Zaichenko v. Russia](#), § 43). Teismas taip pat yra nusprendęs, kad policijos areštiniėje esančiam asmeniui, kuris turi duoti priesaiką prieš apklausiant jį kaip liudytoją, iškart taikomas baudžiamasis kaltinimas ir jis turi teisę neduoti parodymų ([Brusco v. France](#)^{*}, §§ 46–50).

248. Kiek tai susiję su savarankiška sąvoka **baudžiamasis**, Konvencija neprieštarauja, kad susitariančiosios šalys pereitų prie **dekriminalizacijos**. Tačiau savarankiška baudžiamojo nusikaltimo sąvoka gali apimti nusikaltimus, po dekriminalizavimo priskirtus kvazibaudžiamiesiems pažeidimams. Suteikus valstybėms diskrecijos laisvę išskirti tokius nusikaltimus, galimi rezultatai, nesuderinami su Konvencijos objektu ir tikslu (žr. [Öztürk v. Germany](#), § 49).

249. Konvencijos 6 straipsnio baudžiamojo aspekto taikymo vertinimo atskaitos taškas pagrįstas sprendime [Engel and Others v. the Netherlands](#) (§§ 82–83) **nustatytais kriterijais**: 1)

klasifikacija valstybės vidaus teisėje; 2) nusikaltimo pobūdis; 3) konkrečiam asmeniui gresiančios bausmės griežtumas.

250. **Pirmojo kriterijaus** reikšmė yra santykinė ir jis yra tik atskaitos taškas. Jeigu valstybės vidaus teisėje pažeidimas priskiriamas baudžiamajam, tai turės lemiamą reikšmę. Priešingu atveju Teismas nagrinės ne tik nacionalinę klasifikaciją, bet ir atitinkamos procedūros esmę.

251. Vertinant **antrąjį kriterijų**, kuris laikomas svarbesniu (*Jussila v. Finland* [GC], § 38), gali būti atsižvelgiama į šiuos veiksnius:

- ar nagrinėjama teisės norma yra skirta tik tam tikrai grupei, ar yra visuotinai privalomojo pobūdžio (*Bendenoun v. France*, § 47);
- ar byla iškėlė valstybės institucija, turinti vykdomuosius įgaliojimus pagal įstatymą (*Benham v. the United Kingdom* [GC], § 56);
- ar teisės normos paskirtis yra nubaudimas, ar atgrasymas (*Öztürk v. Germany*, § 53; *Bendenoun v. France*, § 47);
- ar bausmės paskyrimas priklauso nuo kaltės nustatymo (*Benham v. the United Kingdom* [GC], § 56);
- kaip panašios procedūros klasifikuojamos kitose Europos Tarybos valstybėse narėse (*Öztürk v. Germany*, § 53);
- tai, kad dėl nusikaltimo neatsiranda teistumas, gali būti reikšminga, tačiau nėra lemiamas dalykas, nes paprastai atspindi nacionalinę klasifikaciją (*Ravnsborg v. Sweden*, § 38).

252. **Trečiasis kriterijus** nustatomas remiantis maksimalia atitinkamame įstatyme numatyta galima bausme (*Campbell and Fell v. the United Kingdom*, § 72; *Demicoli v. Malta*, § 34).

253. Sprendime *Engel and Others v. the Netherlands* nustatyti **antrasis ir trečiasis kriterijai** yra **alternatyvūs ir nebūtinai kumuliacinio pobūdžio**; tam, kad būtų taikomas 6 straipsnis, užtenka, kad nagrinėjamas pažeidimas pagal savo pobūdį būtų laikomas baudžiamuoju pagal Konvenciją arba kad už pažeidimą asmeniui būtų skiriama sankcija, kuri pagal savo pobūdį ir griežtumo laipsnį iš esmės priklauso baudžiamajai sričiai (*Öztürk v. Germany*, § 54; *Lutz v. Germany*, § 55). Tačiau **kumuliacinis principas** gali būti taikomas, jeigu analizuojant kiekvieną kriterijų atskirai neįmanoma padaryti aiškios išvados dėl baudžiamąjį kaltinimo buvimo (*Bendenoun v. France*, § 47).

254. **6 straipsnio trijose dalyse** vartojant sąvokas „baudžiamasis kaltinimas“ ir „kaltinamas nusikaltimo padarymu“, turimos omenyje identiškos situacijos. Todėl 6 straipsnio taikymo baudžiamuoju aspektu patikrinimas bus toks pat visoms trimis dalims.

b) Bendrųjų principų taikymas

Drausmės procesas

255. **Karinės disciplinos pažeidimai**, už kuriuos baudžiama paskyrimu į drausmės dalinį keliems mėnesiams, patenka į Konvencijos 6 straipsnio baudžiamuoju aspektu taikymo sritį (*Engel and Others v. the Netherlands*, § 85). Priešingai, griežtas dviejų dienų areštas laikytas pernelyg trumpos trukmės, kad būtų priskirtas baudžiamosios teisės sričiai (*Engel and Others v. the Netherlands*, § 85).

256. Konvencijos 6 straipsnis neabejotinai taikomas **karo lauko teismų procesams** (*Findlay v. the United Kingdom*, § 69).

257. **Profesinės drausmės procesų** klausimas lieka atviras, kadangi Teismas, padaręs išvadą, kad tokios bylos yra civilinio aspekto, nusprendė, jog šio klausimo spręsti nebūtina (*Albert and Le Compte v. Belgium*, § 30). Jeigu **drausmės procesas** baigiasi priverstiniu **valstybės tarnautojo** pasitraukimu iš pareigų, Teismas yra nusprendęs, kad toks procesas nėra baudžiamasis pagal 6 straipsnį, kadangi valstybės vidaus valdžios institucijoms pavyko neperžengti administracinės srities ribų (*Moulet v. France* (dec.)).

258. Tinkamai atsižvelgiant į kalėjimo kontekstą ir specialų kalėjimo drausmės režimą, 6 straipsnį galima taikyti **kalėjimo drausmės pažeidimams** dėl kaltinimų pobūdžio ir bausmių

pobūdžio bei griežtumo (kaltinimai grasinimu nužudyti lygtinio nuteisimo priežiūros pareigūną ir policijos pareigūno užpuolimu, dėl kurių buvo papildomai skirta, atitinkamai, keturiasdešimt ir septynios dienos arešto, [Ezeh and Connors v. the United Kingdom](#) [GC], § 82; žr. priešingą sprendimą [Štitić v. Croatia](#), §§ 51–63, kuriame buvo nuspręsta, kad 6 straipsnis netaikomas drausmės procesui, kuris baigėsi pareiškėjo įkalinimu vienutėje septynioms dienoms ir judėjimo kalėjime apribojimu trims mėnesiams, tačiau dėl to nepailgėjo jo laisvės atėmimo trukmė).

259. Tačiau procesai, susiję su kalėjimų sistema apskritai, nepatenka į 6 straipsnio taikymo baudžiamuoju aspektu sritį. Taigi, pavyzdžiui, kalinio perkėlimas į sustiprintos priežiūros skyrių nėra susijęs su baudžiamuoju kaltinimu; galimybė kreiptis į teismą ir ginčyti tokią priemonę ir kartu su ja taikomus apribojimus turėtų būti nagrinėjama pagal 6 straipsnio 1 dalies civilinį aspektą ([Enea v. Italy](#) [GC], § 98).

260. Priemonės, kurias teismas skiria pagal viešosios tvarkos pažeidimų teismo nagrinėjimo metu taisyklės (**dėl teismo negerbimo**), laikomos nepatenkančiomis į 6 straipsnio taikymo sritį, nes jos yra panašios į drausminių įgaliojimų panaudojimą ([Ravnsborg v. Sweden](#), § 34; [Putz v. Austria](#), §§ 33–37), tačiau dėl bausmės pobūdžio ir griežtumo 6 straipsnis gali būti taikomas nuteisimui už nepagarbą teismui, valstybės vidaus teisėje priskiriamą baudžiamiesiems nusikaltimams ([Kyprianou v. Cyprus](#) [GC], §§ 61–64, dėl penkių dienų laisvės atėmimo bausmės) arba kvazibaudžiamiesiems pažeidimams ([Zaicevs v. Latvia](#), §§ 31–36, dėl trijų dienų administracinio arešto bausmės).

261. Kalbant apie **teismo tyrimo konfidencialumo pažeidimą**, reikia skirti asmenis, kurie labiau nei kiti privalo išlaikyti tyrimo konfidencialumą, pavyzdžiui, teisėjai, advokatai ir visi kiti su teismų veikla glaudžiai susiję asmenys, nuo proceso šalių, kurios nepatenka į teismo sistemos drausminę sritį ([Weber v. Switzerland](#), §§ 33–34).

262. Dėl **parlamento negerbimo** Teismas skiria įstatymų leidėjo įgaliojimus reglamentuoti savo atskirą procesą jo nariams taikomų privilegijų pažeidimams nagrinėti nuo išplėtos jurisdikcijos bausti asmenis, kurie nėra jo nariai, už kitur atliktus veiksmus. Pirmasis variantas gali būti traktuojamas kaip drausminio pobūdžio, o antrąjį Teismas, atsižvelgdamas į visuotiną galimos bausmės taikymą ir griežtumą, laiko baudžiamuoju (įkalinimas iki šešiasdešimties parų ir bauda byloje [Demicoli v. Malta](#), § 32).

Administracinės, mokesčių, muitų ir konkurencijos teisės procesai

263. Šie **administraciniai pažeidimai** gali būti priskirti 6 straipsnio taikymo sričiai baudžiamuoju aspektu:

- kelių eismo taisyklių pažeidimai, už kuriuos baudžiama baudomis arba vairavimo apribojimais, pavyzdžiui, baudos taškais arba vairuotojo pažymėjimo atėmimu ([Lutz v. Germany](#), § 182; [Schmautzer v. Austria](#); [Malige v. France](#));
- smulkūs viešosios tvarkos pažeidimai ([Lauko v. Slovakia](#));
- socialinės apsaugos įstatymų pažeidimai (darbovietės nedeklaravimas, neatsižvelgiant į paskirtos bausmės švelnumą, [Hüseyn Turan v. Turkey](#)^{*}, §§ 18–21).

264. Vis dėlto Teismas mano, kad 6 straipsnis netaikomas tokioms prevencinėms priemonėms, kaip skubus vairuotojo pažymėjimo atėmimas ([Escoubet v. Belgium](#) [GC]).

265. Nuspręsta, kad 6 straipsnis taikomas **procesams dėl mokesčių priemokos** remiantis šiais veiksniais: 1) kad įstatymas, kuriame numatytos baudos, taikomas visiems piliečiams – mokesčių mokėtojams; 2) kad priemoka paskirta ne kaip pinigine kompensacija už žalą, bet iš esmės kaip bausmė, siekiant atgrasyti nuo pakartotinio pažeidimo; 3) kad ji paskirta pagal bendrąją normą, kurios paskirtis yra ir prevencija, ir nubaudimas; 4) kad priemoka buvo didelė ([Bendenoun v. France](#)). Tais atvejais, kai pažeidimas yra baudžiamojamo pobūdžio, 6 straipsnis taikomas ir tada, kai mokesčių priemokos suma yra nedidelė (10 proc. nuo perskaičiuotos mokesčių prievolės byloje [Jussila v. Finland](#) [GC], § 38).

266. Tačiau 6 straipsnis neapima „grynų“ **apmokestinimo procesų** arba procesų, susijusių su **delspinigiais**, kadangi jie labiau skirti atlyginti mokesčių institucijoms padarytą žalą pinigine kompensacija, o ne atgrasyti nuo pakartotinio pažeidimo ([Mieg de Boofzheim v. France](#) (dec.)).

267. Nuspręsta, kad 6 straipsnis baudžiamuoju aspektu taikomas **mutų teisei** ([Salabiaku v. France](#)), **konkurencijos teisei** ([Société Stenuit v. France](#)) ir baudoms, paskirtoms teismo, turinčio jurisdikciją nagrinėti **finansines bylas** ([Guisset v. France](#)).

Politiniai klausimai

268. **Rinkimų sankcijos**, pavyzdžiui, neleidimas dalyvauti rinkimuose ir įpareigojimas sumokėti į valstybės išdą sumą, kuria buvo viršytos rinkimų išlaidos, nepatenka į 6 straipsnio taikymo baudžiamuoju aspektu sritį ([Pierre-Bloch v. France](#), §§ 53–60).

269. **Procesai dėl politinių partijų likvidavimo** yra susiję su politinėmis teisėmis, todėl nepatenka į 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį ([Refah Partisi \(The Welfare Party\) and Others v. Turkey](#)* (dec.)).

270. Nuspręsta, kad 6 straipsnis netaikomas **parlamento įsteigtoms tyrimo komisijoms**, nes šios institucijos tiria bendrojo ir viešojo intereso klausimus ([Montera v. Italy](#)*, (dec.)).

271. Dėl **liustracijos proceso** Teismas neseniai nusprendė, kad dėl vyraujančių baudžiamųjų atspalvį turinčių aspektų (pažeidimo pobūdis – melagingas paskelbimas apie liustraciją, ir bausmės pobūdis bei griežtumas – ilgalaikis draudimas verstis tam tikra profesija) toks procesas gali būti priskirtas Konvencijos 6 straipsnio taikymo baudžiamuoju aspektu sričiai ([Matyjek v. Poland](#) (dec.)); dėl priešingo sprendimo žr. [Sidabras and Džiautas v. Lithuania](#) (dec.)).

272. Nuspręsta, kad 6 straipsnis baudžiamuoju aspektu netaikomas valstybės prezidento apkaltos procesui dėl šiurkštaus Konstitucijos pažeidimo ([Paksas v. Lithuania](#) [GC], §§ 66–67).

Išsiuntimas ir ekstradicija

273. **Užsieniečių išsiuntimo** procedūros nepatenka į 6 straipsnio taikymo baudžiamuoju aspektu sritį nepaisant to, kad jos gali būti pradėtos baudžiamąjo proceso kontekste ([Maaouia v. France](#) [GC], § 39). Tas pats išskirtinis principas taikomas **ekstradicijos procesams** ([Peñafiel Salgado v. Spain](#)* (dec.) arba procesams, susijusiems su Europos arešto orderiu ([Monedero Angora v. Spain](#)* (dec.)).

274. Tačiau, priešingai, laisvės atėmimo bausmės pakeitimas deportavimu ir ištrėmimu iš šalies teritorijos dešimčiai metų, kai asmeniui nebuvo suteikta galimybė pateikti savo argumentus ir nebuvo atsižvelgta į jokiais aplinkybes, išskyrus pusiau automatinį naujos baudžiamosios teisės nuostatos taikymą, turi būti laikomas bausme, paskirta tuo pačiu pagrindu, kaip paskirtoji pirminio nuteisimo metu ([Gurguchiani v. Spain](#)*, §§ 40 ir 47–48).

Įvairios baudžiamąjo proceso stadijos, pagalbinis procesas ir tolesnės teisinės gynybos priemonės

275. 6 straipsnyje numatytos garantijos neapima priemonių, pritaikytų siekiant **užkirsti kelią pažeidimams arba nusikaltimams** (speciali policijos priežiūra – [Raimondo v. Italy](#), § 43; policijos įspėjimas nepilnamečiui, nepadoriai užpuolusiam mergaites iš savo mokyklos, – [R v. the United Kingdom](#) (dec.)).

276. 6 straipsnis gali būti taikomas priverstinio parodymų davimo atvejais net ir tada, kai nėra jokių kitų procesų arba kai pareiškėjas išteisinamas pagrindinėje byloje (pavyzdžiui, kai asmeniui, registruotam transporto priemonės savininku, skiriama bauda už atsisakymą pateikti informaciją apie vairuotoją, kuris įtariamas padaręs kelių eismo taisyklių pažeidimą, tapatybę, nors pagrindinis procesas nebuvo pradėtas, žr. [O'Halloran and Francis v. the United Kingdom](#) [GC], § 35).

277. 6 straipsnio 1 dalies baudžiamasis aspektas iš esmės netaikomas bylose dėl **teisinės pagalbos** prašymų ([Gutfreund v. France](#), §§ 36–37).

278. Iš esmės **konfiskavimo priemonės**, turinčios neigiamą poveikį trečiųjų šalių nuosavybės teisėms, jeigu nekyla grėsmė, kad dėl jų bus pradėtas baudžiamasis procesas, neprilygsta baudžiamąjo kaltinimo pareiškimui (lėktuvo konfiskavimas byloje [Air Canada v. the United Kingdom](#), § 54; auksinių monetų konfiskavimas byloje [AGOSI v. the United Kingdom](#), §§ 65–66). Tačiau administracinis įspėjimas ir leidinio (kurstančio etninę neapykantą)

konfiskavimas, atsižvelgiant į jų atgrasančią ir nubaudimo paskirtį bei į bausmės griežtumą, priskiriamas baudžiamajai sričiai (*Balsytė-Lideikienė v. Lithuania*, § 61).

279. Kalbant apie **ikiteisminę stadiją (apklausą, tyrimą)**, Teismas nagrinėja baudžiamąjį procesą kaip visumą, todėl kai kurie 6 straipsnio reikalavimai, pavyzdžiui, kuo trumpiausio laiko arba teisės į gynybą, taip pat gali būti reikšmingi šioje proceso stadijoje, nes, jeigu jie nebus įvykdyti iš pradžių, tikėtina, kad tai rimtai pakenks bylos nagrinėjimo teisingumui (*Imbrioscia v. Switzerland*, § 36). Tačiau tai, kaip šios garantijos bus taikomos parengtinio tyrimo metu, priklauso nuo proceso ypatumų ir bylos aplinkybių (*John Murray v. the United Kingdom*, § 62).

280. Nors ikiteisminio tyrimo teisėjai nepareiškia baudžiamojo kaltinimo, jų atliekami procesiniai veiksmai turi tiesioginę įtaką tolesnio proceso, įskaitant patį bylos nagrinėjimą, eigai ir teisingumui. Taigi gali būti pripažinta, kad 6 straipsnio 1 dalis taikoma ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamam tyrimui, nors kai kurios 6 straipsnio 1 dalyje numatytos procesinės apsaugos priemonės gali būti netaikomos (*Vera Fernández-Huidobro v. Spain**, §§ 108–114).

281. Kalbant apie baudžiamojo proceso sustabdymą dėl parlamento nario imuniteto, nors Konvencijos 6 straipsnyje nėra numatyta teisė į konkretų baudžiamojo proceso rezultatą arba oficialų nuteisimą ar išteisinimą po kaltinimų pateikimo, jame neginčijamai nustatyta asmens teisė į bylos išnagrinėjimą teisme per kuo trumpiausią laiką, kai yra pradėtas teisminis procesas. Todėl parlamento nario neturėjimas galimybės panaikinti savo parlamentinio imuniteto tam, kad galėtų apsiginti baudžiamojoje byloje, kurios nagrinėjimas buvo sustabdytas iki jo kadencijos pabaigos, patenka į 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį (*Kart v. Turkey* [GC], §§ 67–70).

282. 6 straipsnio 1 dalis taikoma proceso, kuriame sprendžiami baudžiamojo kaltinimo klausimai, visumai, taip pat ir **bausmės skyrimo procesui** (pavyzdžiui, **konfiskavimo procesui**, kurio metu nacionaliniai teismai įvertina, kokios sumos konfiskavimo orderis turėtų būti išduotas, – *Phillips v. the United Kingdom*, § 39). 6 straipsnis baudžiamuoju aspektu taip pat gali būti taikomas procesui, kuris baigiasi namo, pastatyto neturint statybos leidimo, nugriovimu, kadangi nugriovimas gali būti laikomas bausme (*Hamer v. Belgium**, § 60; plg. su 7 straipsniu, žr. žemės konfiskavimą dėl neteisėtų statybų pajūrio zonoje byloje *Sud Fondi Srl and Others v. Italy** (dec.)). Tačiau 6 straipsnis netaikomas procesams, kurių metu siekiama pradinę bausmę suderinti su palankesnėmis naujo baudžiamojo kodekso nuostatomis (*Nurmagomedov v. Russia*, § 50).

283. Procesai, susiję su **bausmių vykdymu**, pavyzdžiui, procesas dėl amnestijos taikymo (*Montcornet de Caumont v. France* (dec.)), procesas dėl lygtinio paleidimo (*Aldrian v. Austria* (dec.)), perkėlimo procesas pagal Konvenciją dėl nuteistųjų asmenų perkėlimo (*Szabó v. Sweden*, (dec.) (žr. priešingą sprendimą byloje *Buijen v. Germany*, §§ 40–45, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes), egzekvatūros procesas, susijęs su užsienio valstybės teismo išduoto konfiskavimo orderio vykdymu (*Saccoccia v. Austria* (dec.)), nepatenka į 6 straipsnio taikymo baudžiamuoju aspektu sritį.

284. Iš esmės 6 straipsnio garantijos taikomos **kasaciniais skundams** (*Meftah and Others v. France* [GC], § 40) ir **procesams konstituciniuose teismuose** (*Gast and Popp v. Germany*, §§ 65–66; *Caldas Ramírez de Arrellano v. Spain* (dec.)), kai tokie procesai yra tolesnė atitinkamo baudžiamojo proceso stadija ir jų rezultatai gali turėti lemiamos įtakos nuteistiesiems.

285. Galiausiai 6 straipsnis netaikomas **procesams dėl bylos atnaujinimo**, nes asmuo, kuriam priimtas nuosprendis įsigaliojo ir kuris kreipiasi dėl bylos atnaujinimo, nėra kaltinamas nusikaltimo padarymu pagal šį straipsnį (*Fischer v. Austria* (dec.)). Tik naujas procesas, vykstantis patenkinus prašymą atnaujinti bylą, gali būti laikomas susijusiu su baudžiamojo kaltinimo pareiškimu (*Löffler v. Austria*, §§ 18–19). Panašiai 6 straipsnis netaikomas reikalavimui atnaujinti baudžiamąjį procesą, nes Teismas nustatė pažeidimą (*Öcalan v. Turkey** (dec.)). Tačiau sprendimų peržiūrėjimo procesai, kurie baigiasi galutinio teismo nuosprendžio pakeitimu, patenka į 6 straipsnio taikymo sritį baudžiamuoju aspektu (*Vanyan v. Russia*, § 58).

c) Ryšys su kitais Konvencijos arba jos protokolų straipsniais

286. Pagal 5 straipsnio 1 dalies c punktą laisvė gali būti atimta tik dėl baudžiamojo proceso. Tai akivaizdu iš jo formuluotės, kuri turi būti aiškinama kartu su a punktu ir 3 dalimi,

sudarančiais vieną visumą (*Ciulla v. Italy*, § 38). Taigi baudžiamojo kaltinimo sąvoka taip pat yra reikšminga taikant 5 straipsnio 1 dalies a ir c punktų ir 3 dalies garantijas (žr., pavyzdžiui, *Steel and Others v. the United Kingdom*, § 49). Darytina išvada, kad procesas, susijęs su kaliniu tik vienu iš kituose 5 straipsnio 1 dalies punktuose išvardytų pagrindų, pavyzdžiui, psichiškai nesveiko asmens sulaikymu (e punktas), nepatenka į 6 straipsnio taikymo baudžiamuoju aspektu sritį (*Aerts v. Belgium*, § 59).

287. Nors baudžiamojo proceso srityje tarp 5 straipsnio 4 dalies ir 6 straipsnio 1 dalies yra glaudus ryšys, reikia nepamiršti, kad šie du straipsniai turi skirtingą tikslą, todėl 6 straipsnio baudžiamasis aspektas netaikomas kalinimo teisėtumo priežiūros procesui pagal 5 straipsnio 4 dalį, kuri yra *lex specialis* 6 straipsnio atžvilgiu (*Reinprecht v. Austria*, §§ 36, 39, 48 ir 55).

288. Bausmės sąvoka pagal Konvencijos 7 straipsnį taip pat yra savarankiška (*Welch v. the United Kingdom*, § 27). Vertindamas bausmės egzistavimą, Teismas atskaitos tašku laiko klausimą, ar nagrinėjama priemonė buvo paskirta dėl nuteisimo už nusikaltimą. Šiuo atžvilgiu turi būti taikomas byloje *Engel and Others* nustatytas trigubas patikrinimas (*Brown v. the United Kingdom* (dec.)).

289. Galiausiai nusikaltimo ir bausmės sąvokos taip pat gali būti reikšmingos taikant Protokolo Nr. 7 2 ir 4 straipsnius (*Greco v. Romania**, § 81; *Sergey Zolotukhin v. Russia* [GC], §§ 52–57).

3. Privataus gyvenimo ir šeimos gyvenimo sąvokos

8 straipsnis. Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą

1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.
2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus ir kai tai būna demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

a) 8 straipsnio taikymo sritis

290. Nors 8 straipsniu siekiama apsaugoti keturias asmeninės nepriklausomybės sritis – privatų gyvenimą, šeimos gyvenimą, būstą ir asmens susirašinėjimą, šios sritys nėra tarpusavyje nesusijusios, ir tam tikra priemone tuo pat metu gali būti ribojamas ir privatus, ir šeimos gyvenimas (*Mentes and Others v. Turkey*, § 73; *Stjerna v. Finland*, § 37; *López Ostra v. Spain*, § 51; *Burghartz v. Switzerland*, § 24; *Płoski v. Poland*, § 32).

b) Privataus gyvenimo sritis

291. Išsamaus privataus gyvenimo apibrėžimo nėra (*Niemietz v. Germany*, § 29), tačiau tai yra **plati sąvoka** (*Peck v. the United Kingdom*, § 57; *Pretty v. the United Kingdom*, § 61), apimanti šias sritis:

- asmens **fizinį, psichologinį ar moralinį neliečiamumą** (*X and Y v. the Netherlands*, § 22), įskaitant **medicininį gydymą ir psichiatrijos ekspertizę** (*Glass v. the United Kingdom*, §§ 70–72; *Y.F. v. Turkey*, § 33, dėl priverstinio ginekologinio tyrimo; *Matter v. Slovakia*, § 64; *Worwa v. Poland*, § 80) bei **psichikos sveikatą** (*Bensaid v. the United Kingdom*, § 47), **fizinį nėščios moters neliečiamumą abortų kontekste** (*Tysiqc v. Poland*, §§ 107 ir 110, ir *A, B and C v. Ireland* [GC], §§ 244–246); bei **fizinį ir psichologinį smurto šeimoje aukų neliečiamumą** (*Hajduová v. Slovakia*, § 46);

- asmens **fizinės ir socialinės tapatybės** aspektus (pavyzdžiui, teisė gauti informaciją asmens kilmei ir tėvų tapatybei nustatyti – [Mikulić v. Croatia](#), § 53; [Odièvre v. France](#) [GC], § 29), dėl dokumentų, reikalingų asmens tapatybei įrodyti, konfiskavimo žr. [Smirnova v. Russia](#), §§ 95–97;
- **asmens vardą ir pavardę** ([Mentzen v. Latvia](#) (dec.); [Burghartz v. Switzerland](#), § 24; [Guillot v. France](#), §§ 21–22; [Güzel Erdagöz v. Turkey](#)*, § 43, ir [Losonci Rose and Rose v. Switzerland](#)*, § 26);
- asmens šeiminių padėčių kaip jo asmeninės ir socialinės tapatybės neatsiejamą dalį ([Dadouch v. Malta](#), § 48);
- teisės normų, reglamentuojančių santykius tarp tėvo ir jo numanomo vaiko, nustatymą (pavyzdžiui, tėvystės ginčijimo procese, [Rasmussen v. Denmark](#), § 33, ir [Yildirim v. Austria](#) (dec.));
- **teisę į atvaizdą ir asmens fotografijas** ([Von Hannover v. Germany](#), §§ 50–53; [Sciacca v. Italy](#), § 29; [Reklos and Davourlis v. Greece](#), § 40);
- asmens **reputaciją** ([Chauvy and Others v. France](#), § 70; [Pfeifer v. Austria](#), § 35; [Petrina v. Romania](#)*, § 28, ir [Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain](#)*, § 40) ir **garbę** ([A. v. Norway](#), § 64);
- **lyties tapatybę** ([B. v. France](#), §§ 43–63), įskaitant teisę į teisinį transseksualų, kuriems buvo atlikta operacija, pripažinimą ([Christine Goodwin v. the United Kingdom](#) [GC], § 77);
- **seksualinę orientaciją** ([Dudgeon v. the United Kingdom](#), § 41);
- **seksualinį gyvenimą** ([Dudgeon v. the United Kingdom](#), § 41; [Laskey, Jaggard and Brown v. the United Kingdom](#), § 36; [A.D.T. v. the United Kingdom](#), §§ 21–26);
- teisę užmegzti ir plėtoti **santykius su kitais žmonėmis** ir išoriniu pasauliu ([Niemietz v. Germany](#), § 29);
- **socialinius ryšius tarp įsikūrusių migrantų ir bendruomenės**, kurioje jie gyvena, neatsižvelgiant į šeimos gyvenimo egzistavimą ar kita ([Üner v. the Netherlands](#) [GC], § 59);
- **dviejų tos pačios lyties asmenų emocinius santykius** ([Mata Estevez v. Spain](#) (dec.));
- **teisę į asmeninį tobulėjimą ir asmeninę nepriklausomybę** ([Pretty v. the United Kingdom](#), §§ 61 ir 67, dėl asmens pasirinkimo išvengti to, kas būtų neori ir kankinama jo gyvenimo pabaiga), tačiau tai neapima kiekvienos viešos veiklos, kurioje asmuo gali siekti dalyvauti kartu su kitais asmenimis (pavyzdžiui, laukinių žinduolių medžioklė su skalikais byloje [Friend and Countryside Alliance and Others v. the United Kingdom](#) (dec.), §§ 40–43);
- asmens teisę nuspręsti, kaip ir kada jo (jos) gyvenimas turi pasibaigti, kai jis šiuo požiūriu įgalus veikti savo laisva valia ([Haas v. Switzerland](#)*, § 51);
- **teisę gerbti pasirinkimą būti ar nebūti tėvu / motina** genetiniu požiūriu ([Evans v. the United Kingdom](#) [GC], § 71), įskaitant **teisę pasirinkti, kokiomis aplinkybėmis tapti tėvais** ([Ternovszky v. Hungary](#), § 22, dėl gimdymo namuose). Tačiau Teismas paliko klausimą, ar teisė įsivaikinti turėtų patekti į 8 straipsnio taikymo sritį atskirai, atvirą, kartu pripažindamas, kad vienišų asmenų teisė kreiptis dėl leidimo įsivaikinti pagal nacionalinius įstatymus patenka į 8 straipsnio taikymo sritį ([E.B. v. France](#) [GC], §§ 46 ir 49; taip pat dėl teisės įsivaikinti užtikrinimo žr. [Schwizgebel v. Switzerland](#)*, § 73). Konvencija negarantuoja vaiką įsivaikinusiam asmeniui teisės nutraukti įsivaikinimą ([Gotia v. Romania](#)* (dec.));
- **profesinio ar verslo pobūdžio veiklą** ([Niemietz v. Germany](#), § 29; [Halford v. the United Kingdom](#), § 44 ir [Özpınar v. Turkey](#) §46) *,ir apribojimus verstis tam tikromis profesijomis arba įsidarbinimo galimybėms ([Sidabras and Džiautas v. Lithuania](#), §§ 47–50; [Bigaeva v. Greece](#)*, §§ 22–25);
- **asmeninio ar viešo pobūdžio laikmenas arba duomenis** (pavyzdžiui, informaciją apie asmens politinę veiklą), surinktus ir saugomus saugumo tarnybų arba kitų valstybės valdžios institucijų ([Rotaru v. Romania](#) [GC], §§ 43–44; [Amann v. Switzerland](#) [GC], §§ 65–67; [Leander v. Sweden](#), § 48; dėl DNR profilių, ląstelių mėginių ir pirštų antspaudų žr. [S. and](#)

Marper v. the United Kingdom, §§ 68–86; dėl įtraukimo į nacionalinę seksualinių nusikaltėlių duomenų bazę žr. *Gardel v. France*^{*}, § 58);

- **informaciją apie asmens sveikatą** (pavyzdžiui, informaciją apie ŽIV infekciją, *Z. v. Finland*, § 71, ir *C.C. v. Spain*^{*}, § 33, arba vaisingumą, *K.H. and Others v. Slovakia*, § 44) ir **informaciją apie pavojų asmens sveikatai** (*McGinley and Egan v. the United Kingdom*, § 97; *Guerra and Others v. Italy*, § 60);

- **etninę tapatybę** (*S. and Marper v. the United Kingdom* [GC], § 66; *Ciubotaru v. Moldova*, § 53) ir **tautinių mažumų narių teisę išlaikyti savo tapatybę** ir gyventi asmeninį bei šeimos gyvenimą pagal savo tradicijas (*Chapman v. the United Kingdom* [GC], § 73);

- **informaciją apie asmens religinius ir filosofinius įsitikinimus** (*Folgerø and Others v. Norway* [GC], § 98);

- tam tikras **neįgalių asmenų teises**: nuspręsta, kad 8 straipsnis taikomas reikalavimui asmeniui sumokėti atleidimo nuo karinės tarnybos mokesčių, nepaisant to, kad jis buvo pripažintas netinkamu tarnybai (*Glor v. Switzerland*^{*}, § 54), tačiau netaikomas neįgalaus asmens teisei per atostogas patekti į paplūdimį ir prie jūros (*Botta v. Italy*, § 35);

292. Galimos teisės į privataus gyvenimo gerbimą apribojimo formos apima:

- **kratas ir konfiskavimus** (*McLeod v. the United Kingdom*, § 36; *Funke v. France*, § 48);

- **asmens sustabdymą ir apieškojimą** viešoje vietoje (*Gillan and Quinton v. the United Kingdom*, §§ 61–65);

- **komunikacijų** ir telefoninių pokalbių **sekimą** (*Halford v. the United Kingdom*, § 44; *Weber and Saravia v. Germany* (dec.), §§ 76–79), tačiau nebūtinai apima **slaptųjų agentų** panaudojimą (*Lüdi v. Switzerland*, § 40);

- **viešųjų vietų stebėjimą vaizdo kameromis**, kai vaizdo duomenys yra įrašomi, saugomi ir viešai skelbiami (*Peck v. the United Kingdom*, §§ 57–63);

- **asmens sekimą naudojant GPS sistemą** ir tokiu būdu gautos informacijos apdorojimą bei naudojimą (*Uzun v. Germany*^{*}, § 52);

- **darbdavio vykdomą darbuotojo stebėjimą vaizdo kameromis** (*Köpke v. Germany* (dec.), dėl prekybos centro kasininkės, įtartos vagyste);

- **didelį aplinkos užterštumą**, kuris gali turėti poveikį asmenų gerovei ir neleisti jiems gyventi savo namuose, neigiamai veikdamas jų privatų ir šeimos gyvenimą (*López Ostra v. Spain*, § 51; *Tătar v. Romania*^{*}, § 97), taip pat ir nemalonus kvapus, sklindančius iš atliekų sąvartyno prie kalėjimo, pasiekiančius kalinio kamara, kuri laikoma vienintele jo gyvenamąja vieta kelerius metus (*Brândușe v. Romania*^{*}, §§ 64–67), ir **triukšmo taršą** (*Deés v. Hungary*, §§ 21–24, dėl kelių eismo keliamo triukšmo, *Mileva and Others v. Bulgaria*, § 97, dėl viešosios tvarkos trikdymo, sukkelto daugiabutyje įsikūrusio kompiuterių klubo);

- **klausimus dėl šeimos narių laidojimo**, kai taikomas ir 8 straipsnis, kartais Teismui nepateikiant paaiškinimo, ar ribojimas susijęs su privataus, ar šeimos gyvenimo sąvoka: pernelyg ilgas valdžios institucijų delsimas grąžinti vaiko kūną po autopsijos (*Pannullo and Forte v. France*, § 36), atsisakymas leisti perduoti urną su pareiškėjos vyro pelenais (*Elli Poluhas Dödsbo v. Sweden*, § 24), motinos teisė dalyvauti gimusio negyvo vaiko laidotuvėse, galbūt su apeigomis, ir pervežti vaiko kūną tinkama transporto priemone (*Hadri-Vionnet v. Switzerland*^{*}, § 52);

- **aborto uždraudimą** tuo atveju, kai jį norėta atlikti dėl sveikatos ir (ar) gerovės, nors 8 straipsnis negali būti aiškinamas kaip suteikiantis teisę į abortą (*A, B and C v. Ireland* [GC], §§ 214 ir 216);

- **savavališką atsisakymą suteikti pilietybę** tam tikromis aplinkybėmis, nors Konvencijoje savaime negarantuojama teisė tapti konkrečios valstybės piliečiu (*Karashev and family v. Finland* (dec.)).

293. Nors 8 straipsnyje užtikrinama sritis, kurioje asmenys gali laisvai siekti asmenybės tobulėjimo ir poreikių patenkinimo (*Brüggemann and Scheuten v. Germany* (dec.), § 55), jame neapsiribojama priemonėmis, turinčiomis poveikį asmenims jų namuose arba privačiose patalpose: net ir visuomenės kontekste yra asmens bendravimo su kitais asmenimis zona, kuri gali patekti į privataus gyvenimo sritį (*P.G. and J.H. v. the United Kingdom*, §§ 56 ir 57).

294. Ne kiekvienas neigiamą poveikį fiziniam arba moraliniam neliačiamumui turintis veiksmas pažeidžia teisę į privataus gyvenimo gerbimą. Tačiau elgesys, nepasiekiantis 3 straipsnyje nustatytos sunkumo ribos, gali pažeisti 8 straipsnį privataus gyvenimo aspektu, jeigu poveikis fiziniam ir moraliniam neliečiamumui yra pakankamai neigiamas (žr. *Costello-Roberts v. the United Kingdom*, § 36). Tam tikromis aplinkybėmis 3 straipsnyje nustatyto sunkumo laipsnio nesiekiančių kalinimo sąlygų atžvilgiu gali būti taikoma apsauga pagal 8 straipsnį (*Raninen v. Finland*, § 63).

c) Šeimos gyvenimo sritis

295. Šeimos gyvenimo sąvoka yra savarankiška (Teismo sprendimas *Marckx v. Belgium*, § 31; *Marckx v. Belgium**, Komisijos ataskaita, § 69), todėl tai, ar šeimos gyvenimas egzistuoja, ar ne, iš esmės yra fakto klausimas, priklausantis nuo realaus glaudžių asmeninių ryšių egzistavimo praktikoje (*K. v. the United Kingdom* (dec.)). Taigi Teismas nagrinės *de facto* šeiminius ryšius, pavyzdžiui, pareiškėjų gyvenimą kartu, jeigu nėra teisiškai pripažįstamo šeimos gyvenimo (*Johnston and Others v. Ireland*, § 56). Prie kitų veiksnių priskiriama santykių trukmė ir tai, ar asmenys įrodė savo įsipareigojimą vienas kitam kartu turėdami vaikų (porų atveju) (*X, Y and Z v. the United Kingdom*, § 36). Nors nėra išsamaus šeimos gyvenimo srities apibrėžimo, remiantis Teismo praktika, į ją patenka:

Teisė tapti tėvu / motina

296. Kaip ir privataus gyvenimo sąvoka, šeimos gyvenimas apima teisę į sprendimų tapti genetiniais tėvais gerbimą (*Dickson v. the United Kingdom* [GC], § 66). Taigi poros teisė pasinaudoti pagalbinio apvaisinimu patenka į 8 straipsnio taikymo sritį kaip privataus ir šeimos gyvenimo išraiška (*S.H. and Others v. Austria*, § 60). Vis dėlto 8 straipsnio nuostatose atskirai negarantuojama nei teisė sukurti šeimą, nei teisė įsivaikinti (*E.B. v. France* [GC]).

Vaikai

297. Dėl natūralaus ryšio tarp **motinos** ir **vaiko** žr. *Marckx v. Belgium*, § 31; *Kearns v. France*, § 72.

298. Vaikas, gimęs **santuokoje**, *ipso jure* yra tų santykių dalis; taigi nuo vaiko gimimo momento ir vien tik dėl šio fakto tarp vaiko ir tėvų egzistuoja ryšys, prilygstantis šeimos gyvenimui, kurio vėlesni įvykiai negali nutraukti, išskyrus išskirtines aplinkybes (*Ahmut v. the Netherlands*, § 60; *Gül v. Switzerland*, § 32; *Berrehab v. the Netherlands*, § 21; *Hokkanen v. Finland*, § 54).

299. Biologinio **tėvo** ir vaiko, gimusio ne santuokoje, atveju reikšmingi veiksniai gali būti gyvenimas kartu, santykių tarp tėvų pobūdis ir tėvo domėjimasis vaiku (*Keegan v. Ireland*, §§ 42–45; *M.B. v. the United Kingdom* (dec.); *Nylund v. Finland* (dec.); *L v. the Netherlands*, §§ 37–40; *Shavdarov v. Bulgaria**, § 40).

300. Tačiau apskritai **gyvenimas kartu** nėra šeimos gyvenimo tarp tėvų ir vaikų *sine qua non* (*Berrehab v. the Netherlands*, § 21).

301. Dėl **įvaikintų vaikų** ir jų įtėvių žr. *X v. France* (dec.); *X v. Belgium and the Netherlands* (dec.) ir *Pini and Others v. Romania*, §§ 139–140 ir 143–148. Teisėtas ir tikras įvaikinimas gali būti laikomas šeimos gyvenimu net ir tais atvejais, kai nėra gyvenimo kartu arba realių ryšių tarp įvaikinto vaiko ir jo įtėvių (ibid., §§ 143–148).

302. Teismas, atsižvelgdamas į kartu praleistą laiką, santykių kokybę ir suaugusiojo vaidmenį bendraujant su vaiku, gali pripažinti, kad tarp **globėjų ir jų globojamo vaiko** yra *de facto* šeimos gyvenimas (*Moretti and Benedetti v. Italy**, §§ 48–52).

303. Dėl ryšių tarp vaiko ir **artimųjų giminaičių**, pavyzdžiui, senelių ir anūkų (nes tokių giminaičių vaidmuo šeimos gyvenime gali būti svarbus), žr. [Price v. the United Kingdom](#) (dec.) ir [Bronda v. Italy](#), § 51.

304. Šeimos gyvenimas nesibaigia paėmus vaiką globoti ([Johansen v. Norway](#), § 52) arba tėvams išsiskyrus ([Mustafa and Armağan Akin v. Turkey](#), § 19).

305. **Imigracijos** atvejais nėra laikoma, kad tarp tėvų ir suaugusių vaikų yra šeimos gyvenimas, nebent jie gali įrodyti, kad, be įprastų emocinių ryšių, egzistuoja papildomi priklausomybės elementai ([Slivenko v. Latvia](#) [GC], § 97; [Kwaky-Nti and Dufie v. the Netherlands](#)* (dec.)). Tačiau į tokius ryšius galima atsižvelgti privataus gyvenimo aspektu ([Slivenko v. Latvia](#) [GC], § 97). Daugelyje bylų, susijusių su jaunais suaugusiaisiais, kurie dar nėra sukūrę savo šeimos, Teismas pripažino, kad jų santykiai su tėvais ir kitais artimais šeimos nariais taip pat laikytini šeimos gyvenimu ([Maslov v. Austria](#) [GC], § 62).

Poros

306. 8 straipsnyje vartojama šeimos sąvoka reiškia ne tik santuoka grįstus santykius ir gali apimti kitus *de facto* šeiminius ryšius, kai šalys gyvena kartu nesusituokę ([Johnston and Others v. Ireland](#), § 56).

307. Net ir negyvenant kartu gali egzistuoti ryšiai, kurie būtų laikomi šeimos gyvenimu ([Kroon and Others v. the Netherlands](#), § 30).

308. Santuokos, sudarytos ne pagal nacionalinę teisę, nėra kliūtis šeimos gyvenimui ([Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom](#), § 63). Pora, sudariusi grynai religinę santuoką, kuri nėra pripažįstama pagal vidaus teisę, gali patekti į šeimos gyvenimo sritį pagal 8 straipsnį. Tačiau 8 straipsnis negali būti aiškinamas kaip įpareigojantis valstybę pripažinti religinę santuoką, pavyzdžiui, paveldėjimo teisių ir maitintojo netekimo pašalpų atžvilgiu ([Şerife Yiğit v. Turkey](#) [GC], §§ 97–98 ir 102).

309. Susižadėjimas pats savaime nesukuria šeimos gyvenimo ([Wakefield v. the United Kingdom](#) (dec.)).

310. Tos pačios lyties asmenų poros palaikomi pastovūs santykiai patenka į šeimos gyvenimo sąvoką lygiai taip pat, kaip ir skirtingų lyčių asmenų poros santykiai ([Schalk and Kopf v. Austria](#), §§ 92–94, ir [P.B. and J.S. v. Austria](#), § 30).

Kiti santykiai

311. Šeimos gyvenimas gali egzistuoti ir tarp **brolių ir seserų** ([Moustaquim v. Belgium](#), § 36; [Mustafa and Armağan Akin v. Turkey](#), § 19) bei tetų / dėdžių ir **sūnėnų / dukterėčių** ([Boyle v. the United Kingdom](#), §§ 41–47). Tačiau pagal tradicinį požiūrį, jeigu artimų santykių neapima šeimos gyvenimas, jie paprastai patenka į privataus gyvenimo taikymo sritį ([Znamenskaya v. Russia](#), § 27, ir joje pateikiamos nuorodos).

Turtiniai interesai

312. Šeimos gyvenimas apima ne tik socialinius, moralinius arba kultūrinius santykius, bet ir turtinio pobūdžio interesus, kaip, be kita ko, matyti iš išlaikymo pareigos nustatymo ir iš to, kokią reikšmę daugumos susitariančiųjų šalių nacionalinėse teisės sistemose turi privalomosios paveldimo turto dalies nustatymo (pranc. *réserve héréditaire*) institutas. Taigi Teismas pripažįsta, kad paveldėjimo teisė tarp vaikų ir tėvų bei anūkų ir senelių yra taip glaudžiai susijusi su šeimos gyvenimu, kad patenka į 8 straipsnio taikymo sritį ([Marckx v. Belgium](#), § 52; ir [Pla and Puncernau v. Andorra](#), § 26). Vis dėlto pagal 8 straipsnį nereikalaujama, kad vaikas turėtų teisę būti pripažintas mirusio asmens įpėdiniu paveldėjimo tikslais ([Haas v. the Netherlands](#), § 43).

313. Teismas yra nustatęs, kad suteikdamos šeimos pašalpas valstybės turi galimybę parodyti pagarbą šeimos gyvenimui pagal Konvencijos 8 straipsnį, todėl pašalpos patenka į šios nuostatos taikymo sritį ([Fawsie v. Greece](#)*, § 28).

314. Šeimos gyvenimo sąvoka netaikoma trečiajai šaliai pateiktam reikalavimui atlyginti nuostolius po pareiškėjo sužadėtinio mirties (*Hofmann v. Germany*, (dec.)).

4. *Būsto ir susirašinėjimo sąvokos*

8 straipsnis. Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą

1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus ir kai tai būna demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės saugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

a) 8 straipsnio taikymo sritis

315. Nors 8 straipsniu siekiama apsaugoti keturias asmeninės nepriklausomybės sritis – privatų gyvenimą, šeimos gyvenimą, būstą ir asmens susirašinėjimą, šios sritys nėra tarpusavyje nesusijusios, ir tam tikra priemone tuo pat metu gali būti ribojamas ir privatus, ir šeimos gyvenimas (*Menteş and Others v. Turkey*, § 73; *Klass and Others v. Germany*, § 41; *López Ostra v. Spain*, § 51; *Margareta and Roger Andersson v. Sweden*, § 72).

b) Būsto sąvokos apimtis

316. Būstas yra savarankiška sąvoka, todėl tai, ar konkreti gyvenamoji vieta yra būstas, saugomas pagal 8 straipsnio 1 dalį, priklauso nuo faktinių aplinkybių, t. y. pakankamų ir nuolatinių ryšių su konkrečia vieta buvimo (*Prokopovich v. Russia*, § 36; *Gillow v. the United Kingdom*, § 46; *McKay-Kopecka v. Poland* (dec.)). Be to, sąvoka „būstas“ pagal 8 straipsnio angliškąjį variantą negali būti aiškinama siaurai, atsižvelgiant į tai, kad jos atitikmuo prancūzų kalboje – *domicile* – turi platesnę reikšmę (*Niemietz v. Germany*, § 30). Ši sąvoka:

- apima laikiną apsigyvenimą **kitam asmeniui priklausančiame** name, jeigu tai vyksta kasmet ir trunka ilgai (*Menteş and Others v. Turkey*, § 73). Pagal 8 straipsnį pareiškėjas neprivalo būti būsto savininkas;
- reiškia ne tik teisėtai įkurtas gyvenamąsias vietas (*Buckley v. the United Kingdom*, § 54; *Prokopovich v. Russia*, § 36);
- gali būti taikoma socialiniam būstui, kuriame pareiškėjas gyvena kaip nuomininkas, net jeigu teisė jame gyventi yra pasibaigusi pagal valstybės vidaus teisę (*McCann v. the United Kingdom*, § 46);
- reiškia ne tik tradicines gyvenamąsias vietas, todėl ji apima ir, pavyzdžiui, **priekabinius namelius ir kitas nenuolatinės gyvenamąsias vietas** (*Buckley v. the United Kingdom* (Komisijos ataskaita), § 64; *Chapman v. the United Kingdom* [GC], §§ 71–74);
- gali apimti ir **antruosius namus** arba **vasarnamius** (*Demades v. Turkey*, §§ 32–34);
- gali būti taikoma **komercinėms patalpoms**, jeigu nėra aiškaus skirtumo tarp asmens biuro ir privačios gyvenamosios vietos arba tarp privačios ir komercinės veiklos (*Niemietz v. Germany*, §§ 29–31);
- taip pat taikoma bendrovės registruotam biurui, padaliniams arba kitoms komercinėms patalpoms (*Société Colas Est and Others v. France*, § 41);
- neapima ketinimo statyti namą žemės sklype arba asmens šaknų konkrečioje vietoje turėjimo (*Loizidou v. Turkey*, § 66);
- netaikoma skalbyklai, kuri priklauso visiems daugiabučio namo butų bendraturčiams ir yra skirta naudotis retkarčiais (*Chelu v. Romania**, § 45), artisto persirengimo kambariui (*Hartung v. France**, (dec.)) arba žemei, kurioje savininkai užsiima arba leidžia užsiimti

sportu (pavyzdžiui, medžiokle (*Friend and Countryside Alliance and Others v. the United Kingdom* (dec.), § 45).

Tačiau tais atvejais, kai būstu reikalaujama laikyti nuosavybę, kurioje pareiškėjas niekada arba beveik niekada nevykdė jokios veiklos arba kurioje veikla nebuvo vykdyta ilgą laiką, gali būti, kad sąsajos su ta nuosavybe yra taip susilpnėjusios, kad nebekyla jokio arba nebekyla atskiro klausimo pagal 8 straipsnį (žr., pavyzdžiui, *Andreou Papi v. Turkey*, § 54). Tokios nuosavybės paveldėjimo galimybė nėra pakankamai konkretus ryšys, kad ji būtų laikoma būstu (*Demopoulos and Others v. Turkey* [GC] (dec.), §§ 136–137).

c) Pažeidimų pavyzdžiai

317. Teisės į asmens būsto gerbimą galimų pažeidimų pavyzdžiai yra šie:

- tyčinis būsto **sunaikinimas** (*Selçuk and Asker v. Turkey*, § 86);
- atsisakymas leisti **perkeltiems asmenims grįžti** į savo namus (*Cyprus v. Turkey* [GC], §§ 165–177);
- **kratos** (*Murray v. the United Kingdom*, § 88; *Chappell v. the United Kingdom*, §§ 50 ir 51; *Funke v. France*, § 48) ir **kiti policijos veiksmai** (*Evcen v. the Netherlands* (dec.); *Kanthak v. Germany* (dec.));
- **sprendimai dėl statybų** (*Buckley v. the United Kingdom*, § 60) ir **privalomieji pirkimo užsakymai** (*Howard v. the United Kingdom* (dec.));
- **aplinkosaugos problemos** (*López Ostra v. Spain*, § 51; *Powell and Rayner v. the United Kingdom*, § 40, ir *Deés v. Hungary*, §§ 21–24);
- **telefono pasiklausymas** (*Klass and Others v. Germany*, § 41);
- **asmeninių daiktų**, esančių būsto dalimi, neapsaugojimas (*Novoseletskiy v. Ukraine*).

318. Tačiau kai kurios su naudojimusi būstu susijusios priemonės turėtų būti nagrinėjamos pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį. Tai gali būti:

- standartiniai **turto nusavinimo** atvejai (*Mehmet Salih and Abdülsamet Çakmak v. Turkey**, § 22; *Mutlu v. Turkey*, § 23);
- tam tikri **nuomos** aspektai, pavyzdžiui, nuomos kainų lygis (*Langborger v. Sweden*, § 39).

319. Atitinkamai dėl to, kad tam tikros priemonės prilygsta 8 straipsnio pažeidimui, nebūtinai bus nustatytas Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimas (*Surugiu v. Romania**).

320. Kalbant apie **pozityviasias pareigas**, dėl būsto gerbimo iš valdžios institucijų gali būti reikalaujama sukurti šios teisės gynimo priemones net ir santykių tarp asmenų srityje, pavyzdžiui, draudžiant įeiti į pareiškėjo būstą ir padaryti jam žalos (*Surugiu v. Romania**, § 59, ir joje pateikiamos nuorodos, *Novoseletskiy v. Ukraine**, § 68).

d) Susirašinėjimo sąvokos apimtis

321. Teisė į asmens susirašinėjimo gerbimą yra skirta privataus bendravimo konfidencialumui apsaugoti (*B.C. v. Switzerland* (dec.)). Išaiškinta, kad ji apima šias sritis:

- asmenų **laiškus**, net jeigu siuntėjas arba gavėjas yra kalinys (*Silver and Others v. the United Kingdom*, § 84, ir *Mehmet Nuri Özen and Others v. Turkey**, § 41), tarp jų ir **muitinės pareigūnų** konfiskuotus siuntinius (*X v. the United Kingdom* (dec.));
- **pokalbius telefonu** (*Klass and Others v. Germany*, §§ 21 ir 41; *Malone v. the United Kingdom*, § 64; *Margareta and Roger Andersson v. Sweden*, § 72), taip pat su jais susijusią informaciją, pavyzdžiui, datą, trukmę ir rinktus numerius (*P.G. and J.H. v. the United Kingdom*, § 42);
- **pranešimų gavikliais perduodamus pranešimus** (*Taylor-Sabori v. the United Kingdom*);
- senesnes elektroninės komunikacijos formas, pavyzdžiui, **teleksus** (*Christie v. the United Kingdom* (dec.));

- **elektroninius pranešimus (elektroninius laiškus)** ir informaciją, gautą stebint asmens naudojimąsi internetu ([Copland v. the United Kingdom](#), §§ 41–42);
- **privatų radiją** ([X and Y v. Belgium](#) (dec.)), išskyrus atvejus, kai jis veikia viešaisiais radijo dažniais ir yra prieinamas kitiems ([B.C. v. Switzerland](#) (dec.));
- susirašinėjimą, perimtą vykdant **komercinę veiklą** arba iš komercinių patalpų ([Kopp v. Switzerland](#), § 50; [Halford v. the United Kingdom](#), §§ 44–46);
- **elektroninius duomenis**, konfiskuotuos apieškojus advokatų kontorą ([Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria](#), § 45).

322. Nagrinėjant pažeidimo klausimą susirašinėjimo **turinys** yra **nesvarbus** ([A v. France](#), §§ 35–37; [Frérot v. France](#), § 54).

323. Pažeidimams netaikomas *de minimis* principas: užtenka atplėšti vieną laišką ([Narinen v. Finland](#), § 32).

324. Kol kas Teismas yra nustatęs šias **pozityviasias pareigas**, susijusias konkrečiai su susirašinėjimu:

- pareigą užkirsti kelią atskleisti privačius pokalbius viešojoje erdvėje ([Craxi v. Italy \(no. 2\)](#), §§ 68–76);
- pareigą padėti kaliniams rašyti, aprūpinant juos tam reikalingais reikmenimis ([Cotlet v. Romania](#)*, §§ 60–65).

5. Nuosavybės sąvoka

Protokolo Nr. 1 1 straipsnis. Nuosavybės apsauga

Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe.<...>

a) Saugoma nuosavybė

325. Pareiškėjas gali teigti, kad buvo pažeistas Protokolo Nr. 1 1 straipsnis tik tada, kai ginčijami sprendimai yra susiję su jo nuosavybe pagal šią nuostatą. Nuosavybė gali būti egzistuojanti nuosavybė arba turtas, įskaitant reikalavimus, dėl kurių pareiškėjas gali teigti, kad jis bent jau turi teisėtą lūkestį veiksmingai pasinaudoti nuosavybės teise ([J.A. Pye \(Oxford\) Ltd and J.A. Pye \(Oxford\) Land Ltd v. the United Kingdom](#) [GC], § 61; [Maltzan and Others v. Germany](#) [GC] (dec.), § 74 c); [Kopecký v. Slovakia](#) [GC], § 35 c)).

Lūkestis yra teisėtas, jei jis grindžiamas teisės norma arba teisės aktu, turinčiu įtakos nagrinėjamam nuosavybės interesui ([Saghinadze and Others v. Georgia](#), § 103).

b) Savarankiška reikšmė

326. Nuosavybės sąvoka, vartojama Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pirmojoje dalyje, turi savarankišką reikšmę, kuri neapsiriboja fizinių daiktų nuosavybe ir nepriklauso nuo oficialios klasifikacijos pagal valstybės vidaus teisę: tam tikros kitos teisės ir interesai, sudarantys turtą, taip pat gali būti laikomi nuosavybės teisėmis, taigi ir nuosavybe pagal šią nuostatą. Kiekvienu atveju reikia iširti, ar pagal bylos aplinkybes, nagrinėjamas kaip visuma, pareiškėjas turėjo teisę į materialinį interesą, saugomą pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį ([Depalle v. France](#) [GC], § 62; [Anheuser-Busch Inc. v. Portugal](#) [GC], § 63; [Öneryildiz v. Turkey](#) [GC], § 124; [Broniowski v. Poland](#) [GC], § 129; [Beyeler v. Italy](#) [GC], § 100; [Iatridis v. Greece](#) [GC], § 54).

Nefizinio turto atveju Teismas ypač atsižvelgia į tai, ar dėl nagrinėjamos teisinės padėties atsirado finansinės teisės ir interesai ir dėl to ji turėjo ekonominę vertę ([Paeffgen GmbH v. Germany](#) (dec.)).

c) Egzistuojanti nuosavybė

327. Protokolo Nr. 1 1 straipsnis taikomas tik asmens egzistuojančiai nuosavybei (*Marckx v. Belgium*, § 50; *Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* [GC], § 64). Jame negarantuojama teisė įgyti nuosavybę (*Slivenko and Others v. Latvia* [GC] (dec.), § 121; *Kopecný v. Slovakia* [GC], § 35(b)).

328. Dėl nuosavybės teisės pažeidimo besiskundžiantis asmuo pirmiausia privalo įrodyti, kad tokia teisė egzistavo (*Pištárová v. the Czech Republic*, § 38; *Des Fours Walderode v. the Czech Republic* (dec.); *Zhigalev v. Russia*, § 131).

329. Kai kyla ginčas dėl to, ar pareiškėjas turi turtinį interesą, kuriam taikoma apsauga pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį, Teismas privalo nustatyti pareiškėjo teisinę padėtį (*J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. the United Kingdom* [GC], § 61).

d) Reikalavimai ir skolos

330. Jeigu nuosavybės interesus yra reikalavimo pobūdžio, jis gali būti laikomas turtu tik tada, kai tam yra pakankamas pagrindas pagal nacionalinę teisę, pavyzdžiui, jeigu yra nusistovėjusi tą patvirtinanti vidaus teismų praktika (*Plechanow v. Poland*, § 83; *Vilho Eskelinen and Others v. Finland* [GC], § 94; *Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* [GC], § 65; *Kopecný v. Slovakia* [GC], § 52; *Draon v. France* [GC], § 68).

331. Teismo sprendimas dėl skolos, kuri yra pakankamai įrodyta, kad ją būtų galima vykdyti, yra nuosavybė (*Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece*, § 59; *Burdov v. Russia*, § 40).

332. Teismo praktikoje realaus ginčo arba įrodomo reikalavimo buvimas nelaikomas kriterijumi, pagal kurį nustatoma, ar yra pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį ginamas teisėtas lūkestis (*Kopecný v. Slovakia* [GC], § 52; *Vilho Eskelinen and Others v. Finland* [GC], § 94).

333. Negalima teigti, kad atsirado teisėti lūkesčiai, jeigu ginčas kyla dėl teisingo valstybės vidaus teisės aiškinimo ir taikymo, o nacionaliniai teismai vėliau atmeta pareiškėjo teiginius (*Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* [GC], § 65; *Kopecný v. Slovakia* [GC], § 50).

e) Nuosavybės gražinimas

334. Protokolo Nr. 1 1 straipsnis negali būti aiškinamas kaip nustatantis susitariančiosioms šalims bendrąją pareigą gražinti nuosavybę, kuri joms buvo perduota iki Konvencijos ratifikavimo. Protokolo Nr. 1 1 straipsniu taip pat neapribojama susitariančiųjų šalių laisvė nustatyti nuosavybės gražinimo apimtį ir pasirinkti sąlygas, kuriomis jos sutinka atkurti buvusių savininkų nuosavybės teises.

335. Konkrečiai susitariančiosioms šalims suteikta plati vertinimo laisvė tam tikroms buvusių savininkų kategorijoms nesuteikiant tokios teisės. Jeigu tam tikroms savininkų kategorijoms tokia teisė nesuteikiama, kaip minėta pirmiau, jų reikalavimai dėl nuosavybės gražinimo nesukuria pagrindo teisėtiems lūkesčiams, kuriems taikoma apsauga pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį.

336. Kita vertus, kai Konvenciją kartu su Protokolu Nr. 1 ratifikavusi susitariančioji šalis priima įstatymą, kuriame numatytas pagal ankstesnį režimą konfiskuotos nuosavybės visiškas ar dalinis gražinimas, tokį įstatymą galima laikyti sukuriančiu asmenims, atitinkantiems šiai teisei gauti nustatytus reikalavimus, naują nuosavybės teisę, saugomą pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį. Tas pats principas gali būti taikomas iki ratifikavimo galiojusiuose įstatymuose numatytai nuosavybės teisių gražinimo arba kompensacijų skyrimo tvarkai, jeigu tokie įstatymai lieka galioti susitariančiajai šaliai ratifikavus Protokolą Nr. 1 (*Maltzan and Others v. Germany* [GC] (dec.), § 74 d; *Kopecný v. Slovakia* [GC], § 35 d).

337. Tikėjimasis, kad nuosavybės teisė, kuria nebuvo įmanoma veiksmingai pasinaudoti, bus pripažinta, negali būti laikomas nuosavybe pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį, kaip ir sąlyginis reikalavimas, kuris netenka galios neįvykdžius sąlygos (*Malhous v. the Czech Republic* [GC] (dec.); *Kopecný v. Slovakia* [GC], § 35 c)).

338. Tikėjimas, kad pirmiau galiojęs įstatymas bus pakeistas pareiškėjo naudai, negali būti laikomas teisėtų lūkesčių forma pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį. Viltis, kad nuosavybė bus gražinta, kad ir kokia suprantama ji būtų, skiriasi nuo teisėto lūkesčio, kuris turi būti konkretnesnio pobūdžio negu vien tik viltis ir pagrįstas teisine nuostata arba teisės aktu, pavyzdžiui, teismo sprendimu ([Gratzinger and Gratzingerova v. the Czech Republic](#) [GC] (dec.), § 73; [Maltzan and Others v. Germany](#) [GC] (dec.), § 112).

f) Būsimos pajamos

339. Būsimos pajamos yra nuosavybė tik tuo atveju, kai jos yra uždirbtos, arba jeigu jų atžvilgiu egzistuoja įvykdomas reikalavimas ([Ian Edgar \(Liverpool\) Ltd v. the United Kingdom](#) (dec.); [Wendenburg v. Germany](#) (dec.); [Levänen and Others v. Finland](#) (dec.); [Anheuser-Busch Inc. v. Portugal](#) [GC], § 64).

g) Profesinė klientūra

340. Protokolo Nr. 1 1 straipsnio taikymas apima profesinę praktiką ir jos klientūrą, nes šie subjektai turi tam tikrą vertę ir daugeliu atžvilgių yra privatinės teisės pobūdžio, taigi laikomi turto ir nuosavybe pagal 1 straipsnio pirmąjį sakinį ([Lederer v. Germany](#) (dec.); [Buzescu v. Romania](#), § 81; [Wendenburg and Others v. Germany](#) (dec.); [Olbertz v. Germany](#) (dec.); [Döring v. Germany](#) (dec.); [Van Marle and Others v. the Netherlands](#), § 41).

h) Verslo licencijos

341. Leidimas užsiimti verslu yra nuosavybė; jo panaikinimas yra Protokolo Nr. 1 1 straipsnyje garantuojamos teisės apribojimas ([Megadat.com SRL v. Moldova](#), §§ 62–63; [Bimer S.A. v. Moldova](#), § 49; [Rosenzweig and Bonded Warehouses Ltd v. Poland](#), § 49; [Capital Bank AD v. Bulgaria](#), § 130; [Tre Traktörer Aktiebolag v. Sweden](#), § 53).

i) Infliacija

342. Pagal Protokolo Nr. 1 1 straipsnį valstybėms nenustatyta bendroji pareiga išlaikyti finansinėse institucijose laikomų sumų perkamąją galią, sistemiškai indeksuojant santaupas ([Rudzińska v. Poland](#) (dec.); [Gayduk and Others v. Ukraine](#) (dec.); [Ryabykh v. Russia](#), § 63).

Taip pat valstybės neįpareigojamos išlaikyti reikalavimų vertę arba taikyti su infliacija suderintą palūkanų normą privatiems reikalavimams ([Todorov v. Bulgaria](#) (dec.)).

j) Intelektinė nuosavybė

343. Protokolo Nr. 1 1 straipsnis taikomas intelektinei nuosavybei ([Anheuser-Busch Inc. v. Portugal](#) [GC], § 72).

344. Jis taikomas prašymams registruoti prekės ženklą (ibid., § 78).

k) Įmonių akcijos

345. Ekonominę vertę turinti įmonės akcija gali būti laikoma nuosavybe ([Olczak v. Poland](#) (dec.) § 60; [Sovtransavto Holding v. Ukraine](#), § 91).

l) Socialinio draudimo išmokos

346. Taikant Protokolo Nr. 1 1 straipsnį nėra pagrindo skirti pinigines socialinio draudimo išmokas nuo nepiniginų.

347. Nors Protokolo Nr. 1 1 straipsnyje nenumatyta teisė gauti kokių nors socialinio draudimo išmokų, jeigu susitariančiojoje šalyje galioja įstatymas, kuriame numatytos išmokos kaip teisė į pašalpą, nesvarbu, ar ji priklauso nuo ankstesnio įmokų mokėjimo, tas įstatymas turi būti laikomas jo reikalavimus atitinkantiems asmenims sukuriančiu nuosavybės interesą, patenkančią į Protokolo Nr. 1 1 straipsnio taikymo sritį ([Stec and Others v. the United Kingdom](#) [GC] (dec.), §§ 53–55; [Andrejeva v. Latvia](#) [GC], § 77; [Moskal v. Poland](#), § 38).

III. NEPRIIMTINUMAS DĖL BYLOS ESMĖS

A. Aiškiai nepagrįsta peticija

35 straipsnio 3 dalies a punktas. Individualios peticijos

3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją, jeigu mano, kad:

a) peticija nesuderinama su Konvencijos ir jos protokolų nuostatomis, yra **aiškiai nepagrįsta** arba pateikta piktnaudžiaujant individualios peticijos teise <...>.

1. Bendrasis įvadas

348. Net ir tais atvejais, kai peticija yra suderinama su Konvencija ir atitinka visas formalias priimtumo sąlygas, Teismas vis tiek gali pripažinti ją nepriimtina dėl priežasčių, susijusių su jos nagrinėjimu iš esmės. Dažniausia priežastis yra ta, kad peticija laikoma aiškiai nepagrįsta. Tiesa, dėl termino „aiškiai“ vartojimo 35 straipsnio 3 dalies a punkte gali kilti tam tikra painiava: aiškinant pažodžiui, gali būti suprantama, kad peticija pripažįstama nepriimtina šiuo pagrindu tik tuo atveju, kai eiliniam skaitytojui iš karto tampa akivaizdu, kad peticija yra nereali ir nepakankamai pagrįsta. Tačiau iš nusistovėjusios ir gausios Konvencijos institucijų (t. y. Teismo ir iki 1998 m. lapkričio 1 d. – Europos žmogaus teisių komisijos) praktikos yra aišku, kad šį pasakymą reikia aiškinti plačiau, atsižvelgiant į galutinį bylos rezultatą. Faktiškai bet kuri peticija laikoma aiškiai nepagrįsta, jeigu **preliminariai išnagrinėjus jos esmę neatskleidžiami jokie Konvencijoje užtikrintų teisių pažeidimo požymiai ir dėl to ji gali būti iš karto paskelbta nepriimtina, formaliai nenagrinėjant jos iš esmės** (o tai paprastai baigtąsi sprendimo priėmimu).

349. Kad Teismas galėtų padaryti išvadą, jog peticija yra aiškiai nepagrįsta, jam kartais reikia prašyti šalių pateikti savo pastabas ir savo sprendime pateikti ilgus ir išsamius motyvus, bet dėl to nepasikeičia aiškiai nepagrįstas peticijos pobūdis (*Mentzen v. Latvia* (dec.)).

350. Daugumą aiškiai nepagrįstų peticijų nepriimtinomis *de plano* pripažįsta vienas teisėjas arba trijų teisėjų komitetas (Konvencijos 27 ir 28 straipsniai). Tačiau kai kurias šios rūšies peticijas nagrinėja kolegija arba išskirtiniais atvejais net ir Didžioji kolegija (*Gratzinger and Gratzingerova v. the Czech Republic* [GC] (dec.) ir *Demopoulos and Others v. Turkey* [GC] (dec.)).

351. Terminas „aiškiai nepagrįsta“ gali būti taikomas visai peticijai arba konkrečiam skundai platesniame bylos kontekste. Taigi kai kuriais atvejais dalis peticijos gali būti atmesta kaip ketvirtosios instancijos pobūdžio, o likusi jos dalis gali būti pripažinta priimtina ir net gali būti nustatytas Konvencijos pažeidimas, todėl tiksliau būtų vadinti „aiškiai nepagrįsti skundai“.

352. Siekiant suprasti sąvokos „aiškiai nepagrįstas“ reikšmę ir taikymo sritį, svarbu nepamiršti, kad vienas pagrindinių principų, kuriais grindžiama visa Konvencijos sistema, yra **subsidiarumo** principas. Konkrečiame Europos Žmogaus Teisių Teismo kontekste tai reiškia, kad įgyvendinti Konvencijoje įtvirtintas teises ir užtikrinti pagarbą joms pirmiausia yra susitariančiųjų šalių valdžios institucijų, o ne Teismo užduotis. Teismas gali įsikišti tik tais atvejais, kai vidaus valdžios institucijos nevykdo savo įsipareigojimų (*Scordino v. Italy (no. 1)* [GC], § 140). Todėl geriausia, kai bylos faktai ištiriami ir klausimai išnagrinėjami kuo išsamiau nacionaliniu lygmeniu, kad valstybių vidaus institucijos, kurios, tiesiogiai ir nuolat palaikydamos ryšius su svarbiausiomis savo šalies jėgomis, gali geriausiai tai padaryti, galėtų imtis veiksmų, skirtų tariamiems Konvencijos pažeidimams ištaisyti (*Varnava and Others v. Turkey* [GC], § 164).

353. Aiškiai nepagrįstus skundus galima suskirstyti į keturias kategorijas: „ketvirtosios instancijos“ skundai, skundai, kuriuose aiškiai arba akivaizdžiai nėra pažeidimo, nepagrįsti skundai ir, galiausiai, painūs arba nerealūs skundai.

2. „Ketvirtoji instancija“

354. Viena konkreči Teismui pateikiamų skundų kategorija apima skundus, paprastai vadinamus „ketvirtosios instancijos“ skundais. Šis terminas, kurio nėra Konvencijos tekste ir kuris nusistovėjo Konvencijos institucijų praktikoje (*Kemmache v. France (no. 3)*, § 44), yra šiek tiek paradoksalus, nes akcentuoja tai, kuo Teismas nėra: jis nėra apeliacinis teismas arba teismas, galintis panaikinti valstybių, Konvencijos narių, teismų sprendimus ar iš naujo išnagrinėti jų nagrinėtas bylas, jis taip pat negali iš naujo išnagrinėti bylų kaip aukščiausiasis teismas. Taigi ketvirtosios instancijos peticijos kyla iš **pareiškėjų klaidingo supratimo** apie Teismo vaidmenį ir Konvencijoje nustatyto teismo mechanizmo pobūdį.

355. Nepaisant Konvencijos išskirtinumo, ji lieka tarptautine sutartimi, kuriai taikomos tos pačios taisyklės, kaip ir kitoms tarpvalstybinėms sutartims, pirmiausia, numatytos Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės (*Demir and Baykara v. Turkey* [GC], § 65), todėl Teismas negali peržengti susitariančiųjų šalių suverenia valia jam perduotų bendrųjų įgaliojimų ribų. Šios ribos apibrėžtos Konvencijos 19 straipsnyje, kuriame numatyta:

„Siekiant užtikrinti, kad būtų **laikomasi įsipareigojimų**, kuriuos Aukštosios Susitariančiosios Šalys **prisiėmė pagal šią Konvenciją ir jos protokolus**, įsteigiamas Europos Žmogaus Teisių Teismas <...>.“

356. Atitinkamai Teismo įgaliojimai apsiriboja su žmogaus teisėmis susijusių susitariančiųjų šalių įsipareigojimų, kuriuos jos prisiėmė pagal Konvenciją (ir jos protokolus), laikymosi patikrinimu. Be to, kadangi Teismas neturi įgaliojimų tiesiogiai kištis į susitariančiųjų šalių teises sistemas, jis privalo gerbti šių teisių sistemų savarankiškumą. Tai reiškia, kad spręsti tariamai nacionalinio teismo padarytas faktų ar teisės klaidas nėra Teismo užduotis, išskyrus tuos atvejus ir tokia apimtimi, kuria dėl jų galėjo būti pažeistos Konvencijos saugomos teisės ir laisvės. Teismas negali nagrinėti faktų, kuriais remdamasis nacionalinis teismas priėmė vienoki, o ne kitoki sprendimą. Priešingu atveju Teismas veiktų kaip trečiosios ar ketvirtosios instancijos teismas, o tai reikštų jo veiksmams taikomų ribų nepaisymą (*García Ruiz v. Spain* [GC], § 28, ir *Perlala v. Greece*^{*}, § 25).

357. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytas aplinkybes Teismas paprastai negali abejoti vidaus teismų sprendimais ir išvadomis, susijusiomis su:

- a) bylos faktų nustatymu;
- b) valstybės vidaus teisės aiškinimu ir taikymu;
- c) teismo proceso metu pateiktų įrodymų leistinumą ir vertinimą;
- d) civilinio ginčo rezultato teisingumu iš esmės;
- e) kaltinamojo baudžiamojame byloje kalte arba nekaltumu.

358. Vienintelė aplinkybė, laikoma šios taisyklės išimtimi, kuriai esant Teismas gali abejoti nagrinėjama sprendimais ir išvadomis, yra tie atvejai, kai pastarieji yra akivaizdžiai ir aiškiai savavališki, pateikti prieštaraujančiu teisingumui ir sveikam protui būdu, kuris pats savaime yra Konvencijos pažeidimas (*Sisojeva and Others v. Latvia* [GC], § 89).

359. „Ketvirtosios instancijos“ skundai gali būti pateikiami pagal bet kurią Konvencijos materialinę nuostatą neatsižvelgiant į teisės sritį, kuriai byla priskirtina vidaus lygmeniu. Ketvirtosios instancijos doktrina taikoma, pavyzdžiui, šiose bylose:

- a) civilinėse bylose (*García Ruiz v. Spain* [GC], § 28, ir *Pla and Puncernau v. Andorra*, § 26);
- b) baudžiamosiose bylose (*Perlala v. Greece*^{*}, § 25, ir *Khan v. the United Kingdom*, § 34);

- c) mokesčių bylose (*Dukmedjian v. France*^{*}, § 71);
- d) bylose dėl socialinių klausimų (*Marion v. France*^{*}, § 22);
- e) administracinėse bylose (*Agathos and Others v. Greece*^{*}, § 26);
- f) bylose dėl balsavimo teisių (*Adamsons v. Latvia*^{*}, § 118);
- g) bylose dėl užsieniečių įvažiavimo, gyvenimo ir išskeldinimo (*Sisojeva and Others v. Latvia* [GC]).

360. Tačiau daugiausia ketvirtosios instancijos skundų pateikiama pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį dėl teisės į teisingą nagrinėjimą civilinėse ir baudžiamosiose bylose. Kadangi tai labai dažnas pareiškėjų neteisingo supratimo šaltinis, reikėtų turėti omenyje, kad pagal 6 straipsnio 1 dalį reikalaujamas teisingumas yra ne materialinis teisingumas (iš dalies teisinė, iš dalies etinė sąvoka, kurią gali taikyti tik byla nagrinėjantis teisėjas), o procesinis teisingumas. Praktiškai tai reiškia rungimosi procesą, kurio metu išklausomi ir teismui vienodomis sąlygomis pateikiami šalių pareiškimai (*Star Cate Epilekta Gevmata and Others v. Greece*^{*} (dec.)).

361. Atitinkamai Teismas atmes pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį pateiktą ketvirtosios instancijos skundą remdamasis tuo, kad pareiškėjas pasinaudojo rungimosi procesu; tuo, kad įvairiose to proceso stadijose jis galėjo pateikti, jo nuomone, bylai reikšmingus argumentus ir įrodymus; kad turėjo galimybę veiksmingai ginčyti priešingos šalies pateiktus argumentus ir įrodymus; kad visi jo argumentai, kurie, objektyviai vertinant, buvo reikšmingi sprendžiant bylą, buvo tinkamai teismų išklaustyti ir išnagrinėti; kad ginčijamo sprendimo faktiniai ir teisiniai motyvai buvo išsamiai išdėstyti; ir tuo, kad dėl to teismo procesas, vertinant jį kaip visumą, buvo teisingas (*García Ruiz v. Spain* [GC], ir *Khan v. the United Kingdom*).

3. Aiškus arba akivaizdus pažeidimo nebuvimas

362. Pareiškėjo skundas taip pat paskelbiamas aiškiai nepagrįstu, jeigu, nepaisant to, kad jis atitinka visas formalias priimtinumą sąlygas, yra suderinamas su Konvencija ir nėra ketvirtosios instancijos skundas, jame nėra jokių Konvencijoje garantuojamų teisių pažeidimo požymių. Tokiais atvejais Teismas nagrinėja skundo esmę, nusprendžia, kad nėra jokių pažeidimo požymių ir paskelbia skundą nepriimtinu be tolesnio nagrinėjimo. Galima išskirti trijų rūšių skundus, kuriems taikomas šis principas.

a) Nėra savavališkumo arba neteisingumo

363. Pagal subsidiarumo principą užtikrinti, kad būtų laikomasi Konvencijoje įtvirtintų pagrindinių teisių, pirmiausia privalo valstybės vidaus institucijos. Todėl paprastai klausimus dėl bylos faktų nustatymo ir nacionalinės teisės aiškinimo sprendžia valstybės vidaus teismai ir kitos valdžios institucijos, kurių sprendimai ir išvados šiuo atžvilgiu yra privalomi Teismui. Tačiau visai Konvencijos sistemai būdingas teisių veiksmingumo principas reiškia, kad Teismas gali ir turi įsitikinti, jog sprendimo priėmimo procesas, kurio rezultatas buvo pareiškėjo skundžiamas veiksmas, buvo teisingas ir nebuvo savavališkas (nagrinėjamas procesas gali būti administracinis arba teisminis, arba ir toks ir toks, priklausomai nuo bylos).

364. Taigi Teismas gali pripažinti aiškiai nepagrįstu skundą, kurį kompetentingi nacionaliniai teismai išnagrinėjo iš esmės ir procesas *a priori* atitiko toliau išdėstytas sąlygas (jeigu nėra tai paneigiančių įrodymų):

- a) bylą nagrinėjo institucijos, pagal valstybės vidaus teisės nuostatas turinčios atitinkamus įgaliojimus;
- b) procesas vyko pagal valstybės vidaus teisės procesinius reikalavimus;
- c) suinteresuota šalis turėjo galimybę pateikti savo argumentus ir įrodymus, kuriuos tinkamai išnagrinėjo atitinkama institucija;
- d) kompetentingos institucijos išnagrinėjo ir atsižvelgė į visus faktinius ir teisinius veiksnius, kurie, objektyviai vertinant, buvo reikšmingi teisingam bylos išsprendimui;

e) procesas baigėsi pakankamai motyvuotu sprendimu.

b) Išlaikytas tikslų ir priemonių proporcingumas

365. Jeigu Konvencijoje įtvirtinta teisė, kuria remiamasi, nėra absoliuti arba jai taikomi aiškūs (aiškiai įtvirtinti Konvencijoje) ar numanomi (apibrėžti Teismo praktikoje) apribojimai, Teismo dažnai prašoma įvertinti, ar pažeidimas, dėl kurio skundžiamasi, buvo proporcingas.

366. Nuostatų, kuriose aiškiai išdėstyti leidžiami apribojimai, grupėje galima išskirti savotišką keturių straipsnių pogrupį: 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), 9 straipsnis (minties, sąžinės ir religijos laisvė), 10 straipsnis (saviraiškos laisvė) ir 11 straipsnis (susirinkimų ir asociacijos laisvė). Visų šių straipsnių struktūra vienoda: pirmojoje pastraipoje išdėstyta atitinkama pagrindinė teisė, o antrojoje pastraipoje apibrėžiamos aplinkybės, kuriomis valstybė gali apriboti naudojimąsi ta teise. Antrosios pastraipos formuluotės nėra visiškai identiškos kiekvienu atveju, tačiau jų struktūra vienoda. Pavyzdžiui, teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą atžvilgiu 8 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus **įstatymo nustatytus atvejus** ir kai tai **būtina demokratinėje visuomenėje** valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

Protokolo Nr. 4 2 straipsnis (judėjimo laisvė) taip pat priklauso šiai kategorijai, nes jo trečioji dalis suformuluota pagal tą patį modelį.

367. Kai Teismo prašoma išnagrinėti valstybės institucijų trukdymą pasinaudoti viena iš pirmiau minėtų teisių, jis visada analizuoja šį klausimą trimis etapais. Jeigu valstybė iš tikrųjų riboja [naudojimąsi atitinkama teise] (o tai yra atskiras klausimas, į kurį reikia atsakyti pirmiausia, nes atsakymas ne visada yra akivaizdus), Teismas siekia paeiliui atsakyti į tris klausimus:

- a) ar šis ribojimas buvo nustatytas pakankamai prieinamo ir numatomo įstatymo?
- b) jeigu taip, ar juo buvo siekiama bent vieno iš išsamiai išvardytų teisėtų tikslų (jų sąrašas šiek tiek skiriasi atsižvelgiant į straipsnį)?
- c) jeigu taip, ar toks ribojimas buvo būtinas demokratinėje visuomenėje tam tikslui pasiekti? Kitaip tariant, ar santykis tarp tikslo ir nagrinėjamo apribojimo buvo proporcingas?

368. Tik tuo atveju, jeigu į kiekvieną iš šių trijų klausimų atsakoma teigiamai, apribojimas laikomas suderinamu su Konvencija. Jeigu taip nėra, nustatomas pažeidimas. Nagrinėdamas trečiąjį klausimą Teismas privalo atsižvelgti į valstybės vertinimo laisvę, kurios ribos gali labai skirtis priklausomai nuo aplinkybių, ginamos teisės pobūdžio ir paties ribojimo pobūdžio ([Stoll v. Switzerland](#) [GC], § 105; [Demir and Baykara v. Turkey](#) [GC], § 119; [S. and Marper v. the United Kingdom](#) [GC], § 102; [Mentzen v. Latvia](#) (dec.)).

369. Tas pats principas taikomas ne tik pirmiau minėtiems straipsniams, bet ir daugumai kitų Konvencijos nuostatų bei numanomiems apribojimams, kurie nėra išdėstyti atitinkamame straipsnyje. Pavyzdžiui, Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje užtikrinta teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti ir jai gali būti taikomi apribojimai; leidimas juos taikyti yra numanomas, nes vien jau dėl teisės kreiptis į teismą pobūdžio yra reikalingas valstybės reguliavimas. Šiuo atžvilgiu susitariančiosios šalys turi tam tikrą vertinimo laisvę, nors galutinį sprendimą dėl Konvencijos reikalavimų laikymosi priima Teismas. Turi būti užtikrinta, kad dėl taikomų apribojimų nesuvaržoma ar nesumažinama asmeniui palikta galimybė kreiptis tokiu būdu ar tokia apimtimi, kad dėl to pažeidžiama pati teisės esmė. Be to, teisės kreiptis į teismą apribojimas yra nesuderinamas su 6 straipsnio 1 dalimi, jeigu juo nesiekama teisėto tikslo ir jeigu santykis tarp panaudotų priemonių ir siekiamo tikslo nėra pagrįstai proporcingas ([Cudak v. Lithuania](#) [GC], § 55).

370. Jeigu preliminariai išnagrinėjęs peticiją Teismas įsitikina, kad pirmiau nurodytos sąlygos yra įvykdytos, ir, atsižvelgiant į visas reikšmingas bylos aplinkybes, buvo išlaikytas

proporcingumas tarp valstybės ribojimu siekiamų tikslų ir panaudotų priemonių, jis pripažįsta nagrinėjamą skundą nepriimtiniu dėl to, kad jis yra aiškiai nepagrįstas. Tokiu atveju nurodytos nepriimtimumo priežastys bus tokios pat arba panašios į tas, kurias Teismas nurodytų sprendime dėl bylos esmės, padarydamas išvadą, kad pažeidimo nėra ([Mentzen v. Latvia](#) (dec.)).

c) Kiti palyginti paprasti materialiniai klausimai

371. Be pirmiau apibūdintų situacijų, Teismas pripažįsta skundą aiškiai nepagrįstu, jeigu įsitikina, kad dėl su bylos esme susijusių priežasčių nėra Konvencijos nuostatos, kuria remiamasi, pažeidimo požymių. Yra dvi grupės aplinkybių, kuriomis tai įvyksta:

a) kai yra nusistovėjusi ir gausi Teismo praktika identiškose arba panašiose bylose, kuria remdamasis Teismas gali padaryti išvadą, kad jo nagrinėjamoje byloje Konvencijos pažeidimo nėra ([Galev and Others v. Bulgaria](#) (dec.));

b) kai, nors ir nėra ankstesnių Teismo sprendimų, kuriuose šis klausimas būtų tiesiogiai ir konkrečiai spręstas, Teismas, remdamasis egzistuojančia praktika, gali padaryti išvadą, kad Konvencijos pažeidimo požymių nėra ([Hartung v. France](#) * (dec.)).

372. Bet kuriomis pirmiau minėtomis aplinkybėmis Teismo gali būti prašoma išsamiai ir detalai išnagrinėti bylos faktus ir visus kitus reikšmingus faktinius elementus ([Collins and Akaziebie v. Sweden](#) (dec.)).

4. Nepagrįsti skundai: įrodymų trūkumas

373. Teismo procesas yra rungimosi pobūdžio, todėl pagrįsti savo faktinius argumentus (pateikdamos Teismui reikalingus faktinius įrodymus) ir teisinius argumentus (paaiškindamos, kodėl, jų nuomone, Konvencijos nuostata, kuria remiamasi, buvo ar nebuvo pažeista) privalo pačios šalys, t. y. pareiškėjas ir vyriausybė.

374. Atitinkamose Teismo reglamento 47 taisyklės dalyse, kuriose reglamentuojamas individualių peticijų turinys, numatyta:

„1. Kiekviena pagal Konvencijos 34 straipsnį pateikta peticija yra išdėstoma pareiškimo formuliare, kuris išduodamas kanceliarijoje, nebent atitinkamo skyriaus pirmininkas nuspręstų kitaip. Peticijoje turi būti nurodyta:

<...>

d) glausta faktų santrauka;

e) glaustas tariamo (-ų) Konvencijos pažeidimo (-ų) apibūdinimas ir aitinkami argumentai;

<...>

g) peticijos tikslas

ir pridėtos

h) reikšmingų dokumentų kopijos, pirmiausia teisminių ir kitų su peticijos tikslu susijusių sprendimų.

<...>

4. Jeigu nesilaikoma [1 <...> dalyje] nurodytų reikalavimų, Teismas gali atsisakyti nagrinėti peticiją.“

375. Be to, Teismo reglamento 44C taisyklės 1 dalyje numatyta:

„Jeigu šalis nepateikia įrodymų arba Teismo prašomos informacijos ar neatskleidžia reikšmingos informacijos savo iniciatyva, ar kitokiu būdu veiksmingai nedalyvauja procese, Teismas gali padaryti tokias išvadas, kokios jam atrodys tinkamos.“

376. Jeigu minėtos sąlygos neįvykdomos, Teismas paskelbia peticiją nepriimtina dėl to, kad ji yra aiškiai nepagrįsta. Yra dvi aplinkybių grupės, kuriomis tai gali įvykti:

a) kai pareiškėjas tiesiog cituoja vieną ar kelias Konvencijos nuostatas, nepaaiškindamas, kokių būdu jos buvo pažeistos, nebent tai būtų akivaizdu iš bylos faktų ([Trofimchuk v. Ukraine](#) * (dec.); [Baillard v. France](#) * (dec.));

b) kai pareiškėjas nepateikia arba atsisako pateikti dokumentus, patvirtinančius jo teiginius (ypač teismų ar kitų valstybės vidaus institucijų sprendimus), nebent jis to negali padaryti dėl nuo jo valios nepriklausančių išskirtinių aplinkybių (pavyzdžiui, jeigu kalėjimo administracija atsisako išsiųsti Teismui dokumentus iš kalinio bylos).

5. *Painūs arba nerealūs skundai*

377. Teismas atmeta kaip aiškiai nepagrįstus skundus, kurie yra tokie painūs, kad objektyviai neįmanoma suprasti faktų, dėl kurių pareiškėjas skundžiasi, ir skundų, kuriuos jis nori pateikti Teismui. Tas pats principas taikomas nerealiesiems skundams, t. y. skundams dėl faktų, kurie yra objektyviai neįmanomi, aiškiai pramanyti arba prieštaraujantys sveikam protui. Tokiais atvejais tai, kad nėra Konvencijos pažeidimo požymių, bus akivaizdu net ir teisinio išsilavinimo neturinčiam eiliniam stebėtojiui.

B. Didelės žalos nebuvimas

35 straipsnio 3 dalies b punktas. Priimtimumo sąlygos

3. Teismas paskelbia nepriimtina kiekvieną pagal 34 straipsnį pateiktą individualią peticiją, jeigu mano, kad:

<...>

b. pareiškėjas nepatyrė didelės žalos, išskyrus atvejus, kai iš pagarbos žmogaus teisėms pagal Konvenciją ir jos protokolus peticiją reikia nagrinėti iš esmės, ir jokia byla negali būti atmesta šiuo pagrindu, jeigu jos tinkamai neišnagrinėjo valstybės teismas.

1. *Naujojo kriterijaus nustatymo prielaidos*

378. 2010 m. birželio 1 d. įsigaliojus Protokolui Nr. 14, 35 straipsnyje nustatyti kriterijai buvo papildyti nauju priimtimumo kriterijumi. Pagal šio Protokolo 20 straipsnį naujoji nuostata taikoma visoms Teisme nagrinėjamosioms peticijoms, išskyrus tas, kurios yra pripažintos priimtimumomis. Iki šiol Teismas naująjį kriterijų taikė devyniuose nutarimuose dėl priimtimumo, būtent: [Ionescu v. Romania](#) (dec.), §§ 28–41; [Korolev v. Russia](#) (dec.); [Vasilchenko v. Russia](#), §§ 49–51; [Rinck v. France](#)* (dec.); [Holub v. the Czech Republic](#)* (dec.); [Bratři Zátkové, A.S. v. the Czech Republic](#)* (dec.); [Gaftoniuc v. Romania](#) (dec.); [Matoušek v. the Czech Republic](#)* (dec.); [Čavajda v. the Czech Republic](#) (dec.).

Be to, dviejuose sprendimuose Teismas atmetė vyriausybės pateiktą prieštaravimą dėl nepriimtimumo pagal naująjį kriterijų ([Gaglione and Others v. Italy](#)*, §§ 14–19, ir [Sancho Cruz and 14 other “Agrarian Reform” cases v. Portugal](#)*, §§ 22–36).

Nustatyti šį kriterijų buvo būtina, atsižvelgiant į nuolat didėjančią Teismo bylų skaičių. Jis yra papildoma Teismo priemonė, padėsianti sutelkti dėmesį į bylas, kurias reikia nagrinėti iš esmės. Kitaip tariant, šis kriterijus suteikia Teismui galimybę atmesti antraeilėmis laikomas bylas remiantis principu, pagal kurį teisėjai neturėtų nagrinėti tokių bylų („*De minimis non curat praetor*“).

379. Nors *de minimis* sąvoka iki 2010 m. birželio 1 d. oficialiai nebuvo įtraukta į Europos žmogaus teisių konvenciją, ji buvo pavartota keliuose skirtinguose Komisijos (žr. [Eyoun-Priso v. France](#)* (dec.); [H.F.K.-F. v. Germany](#) (dec.); [Lechesne v. France](#)* (dec.)) ir Teismo sprendimuose (žr., pavyzdžiui, [Dudgeon v. the United Kingdom](#); [O’Halloran and Francis v. the United Kingdom](#) [GC]; [Micallef v. Malta](#) [GC]) bei vyriausybių pastabose Teismui (žr., pavyzdžiui, [Koumoutsea and Others v. Greece](#)* (dec.)).

2. *Taikymo sritis*

380. 35 straipsnio 3 dalies b punktas yra sudarytas iš trijų atskirų elementų. Pirmiausia, paties priimtino kriterijaus: Teismas gali paskelbti nepriimtina kiekvieną individualią peticiją, jeigu pareiškėjas nepatyrė didelės žalos. Toliau numatytos dvi apsaugos išlygos. Pirma, Teismas negali pripažinti nepriimtina tokios peticijos, kai iš pagarbos žmogaus teisėms peticiją reikia nagrinėti iš esmės. Antra, nė viena byla negali būti atmesta pagal šį kriterijų, jeigu jos tinkamai neišnagrinėjo valstybės institucija.

381. Vien tik Teismas yra kompetentingas aškinti naują priimtino kriterijų ir nuspręsti dėl jo taikymo. Pirmuosius dvejus metus po šio kriterijaus įsigaliojimo jį taikyti galės tik kolegijos ir Didžioji kolegija (Protokolo Nr. 14 20 straipsnio 2 dalis), kurios nustatys aiškius jo taikymo konkrečiose situacijose praktikos principus.

3. *Nustatymas, ar pareiškėjas patyrė didelę žalą*

382. Terminą „didelė žala“ galima ir būtina aiškinti nustatant objektyvius kriterijus palaipsniui besivystant Teismo praktikai. Šis terminas suteikia Teismui tam tikro papildomo lankstumo, be jau suteiktojo pagal kitus nustatytus priimtino kriterijus (žr. Protokolo Nr. 14 Aiškinamąją ataskaitą, CETS Nr. 194, §§ 78 ir 80). Naujasis kriterijus pagrįstas idėja, jog teisės pažeidimas, kad ir koks jis būtų realus, vertinant vien tik iš teisinės pusės, turėtų atitikti minimalų sunkumo lygį, kad būtų nagrinėtinas tarptautiniame teisme (*Korolev v. Russia* (dec.)).

383. Šio kriterijaus formuluotėje atsižvelgiama į pareiškėjo jau patirtą žalą nacionaliniu lygmeniu. Veiksniai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti, yra finansinis poveikis pareiškėjui, nors ne vien tik jis (dėl naujausio bylos, paskelbos nepriimtina dėl ginčijamos sumos nereikšmingumo, pavyzdžio žr. *Bock v. Germany* (dec.)). Byloje *Ionescu v. Romania* (dec.) Teismas laikėsi nuomonės, kad pareiškėjo patirta finansinė žala buvo nedidelė, t. y. 90 eurų, taip pat nebuvo jokios informacijos, įrodančios, kad šios sumos praradimas būtų turėjęs svarbių padarinių pareiškėjo asmeniniam gyvenimui. Byloje *Korolev v. Russia* (dec.) pareiškėjo skundai aiškiai apsiribojo institucijos atsakovės nesumokėta jam nacionalinio teismo priteista mažesne nei vienas euras suma. Byloje *Vasilchenko v. Russia* pareiškėjas skundėsi dėl to, kad valdžios institucijos neįvykdė sprendimo, kuriuo buvo priteista 12 eurų. Byloje *Rinck v. France** (dec.) nagrinėjama suma buvo 150 eurų ir 22 eurai teismo išlaidų, byloje nebuvo įrodymų, kad suma būtų turėjusi reikšmingų padarinių pareiškėjo asmeniniam gyvenimui. Byloje *Gaftoniuc v. Romania* (dec.) suma, kurią turėjo gauti pareiškėjas, buvo 25 eurai. Nepaisant to, Teismo supratimu, turtinių nuostolių poveikio negalima vertinti abstrakčiai; net ir menkiausias turtinis nuostolis gali būti reikšmingas, atsižvelgiant į konkrečią pareiškėjo padėtį ir ekonominę padėtį šalyje arba regione, kuriame jis gyvena.

384. Vis dėlto Teismas atsižvelgia ir į tai, kad turtinis interesas nėra vienintelis veiksnys, pagal kurį nustatoma, ar pareiškėjas patyrė didelę žalą. Iš tiesų Konvencijos pažeidimas gali būti susijęs su svarbiais principiniais klausimais ir padaryti didelės žalos be poveikio turtiniam interesui (žr. *Korolev v. Russia* (dec.)). Paties pareiškėjo subjektyvūs jausmai dėl tariamo pažeidimo poveikio turi būti pagrįsti objektyviomis priežastimis. Tokia situacija buvo byloje *Rinck v. France** (dec.), kurioje Teismas nustatė, kad vieno pareiškėjo vairuotojo pažymėjimo taško netekimas nesuteikė pagrindo padaryti išvadą, kad šis įvykis turėjo reikšmingo poveikio jo asmeninei padėčiai, nors, pareiškėjo nuomone, tai buvo principo klausimas.

Bylose *Holub v. the Czech Republic** (dec.), *Bratři Zátkové, A.S. v. the Czech Republic** (dec.); *Gaftoniuc v. Romania* (dec.); *Matoušek v. the Czech Republic** (dec.) ir *Čavajda v. the Czech Republic* Teismas savo nutarimus grindė tuo, kad neperduotose kitų bylos šalių pastabose nebuvo nieko naujo ar reikšmingo bylai ir kad kiekvienoje byloje Konstitucinio Teismo sprendimai nebuvo jomis paremti, taigi pareiškėjai nepatyrė didelės žalos pagal 35 straipsnio 3 dalies b punktą.

Priešingai, byloje *Gaglione and Others v. Italy** Teismas nesutiko su vyriausybės teiginiu, kad pareiškėjai nepatyrė didelės žalos, nes byla buvo susijusi su mažiausiai devyniolikos mėnesių

delsimu sumokėti kompensacijas 65 proc. pareiškimų. Panašiai byloje [Sancho Cruz and 14 other “Agrarian Reform” cases v. Portugal](#)* Teismas nustatė, kad dvejose peticijose, kuriose vyriausybė pareiškė prieštaravimą pagal naująjį kriterijų, pareiškėjai patyrė didelės žalos, nes peticijose buvo didelės kompensacijų sumos.

4. Dvi apsaugos išlygos

a) Nustatymas, ar iš pagarbos žmogaus teisėms byla reikia nagrinėti iš esmės

385. Antrasis elementas yra apsaugos išlyga (žr. Protokolo Nr. 14 Aiškinamąją ataskaitą, § 81), pagal kurią peticija nepaskelbiama nepriimtina, jeigu dėl pagarbos Konvencijoje arba jos protokoluose įtvirtintoms žmogaus teisėms peticiją reikia nagrinėti iš esmės. Šio elemento formuluotė yra Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies antrajame sakinyje, kuriame ji atlieka panašią funkciją priimant nutarimus, ar išbraukti peticijas iš Teismo bylų sąrašo. Ta pati formuluotė vartojama 39 straipsnio 1 dalyje kaip taikaus šalių susitarimo užtikrinimo pagrindas.

386. Konvencijos institucijos nuosekliai aiškino šias nuostatas kaip įpareigojančias jas tęsti bylos nagrinėjimą, neatsižvelgiant į tai, kad šalys ją išsprendė tarpusavyje, arba į tai, kad yra kitas bylos išbraukimo iš sąrašo pagrindas. Taigi buvo nustatyta, kad, kai byloje keliama bendrojo pobūdžio klausimai dėl Konvencijos laikymosi, ją reikia nagrinėti toliau (žr. [Tyrer v. the United Kingdom](#), § 2).

387. Tokie bendrojo pobūdžio klausimai kyla, pavyzdžiui, tais atvejais, kai reikia paaiškinti valstybių įsipareigojimus pagal Konvenciją arba paskatinti valstybę atsakovę išspręsti struktūrinį trūkumą, turintį poveikį kitiems asmenims, esantiems tokioje pat situacijoje, kaip ir pareiškėjas. Taigi Teismui dažnai tenka pagal ankstesnius 37 ir 38 straipsnius⁵ patikrinti, ar byloje keliama bendrojo pobūdžio problema nebuvo išspręsta arba nėra sprendžiama ir ar panašių teisinių klausimų Teismas nespėdė kitose bylose (žr. tarp daugelio kitų – [Can v. Austria](#), §§ 15–18, [Léger v. France](#) [GC] (išbraukimas), § 51). Pavyzdžiui, jeigu Teismas jau turėjo galimybę priimti sprendimą dėl valstybės vidaus institucijų procesinių taisyklių taikymo ir skundas turi tik istorinę reikšmę, dėl pagarbos žmogaus teisėms toliau nagrinėti to paties skundo nebereikia (žr. [Ionescu v. Romania](#) (dec.)). Byloje [Holub v. the Czech Republic](#)* (dec.) keltas klausimas – tai, kad byla nagrinėjant Konstituciniame Teisme pareiškėjas negavo kitų bylos šalių pastabų, – jau buvo aptartas ankstesnėje Teismo praktikoje (žr., pavyzdžiui, [Milatová and Others v. the Czech Republic](#); [Mareš v. the Czech Republic](#)*; [Vokoun v. the Czech Republic](#)*). Byloje [Korolev v. Russia](#) (dec.) Teismas neįžvelgė jokios įtikinamos su viešąja tvarka susijusios priežasties, dėl kurios ją būtų reikėję nagrinėti iš esmės; visų pirma dėl to, kad Teismas daugybę kartų sprendė klausimus, analogiškus iškeltajam šioje byloje, o antra, ir Teismas, ir Ministrų komitetas nagrinėjo sisteminę vidaus teismų priimtų sprendimų nevykdymo Rusijos Federacijoje problemą.

b) Nustatymas, ar byla tinkamai išnagrinėjo valstybės vidaus teismas

388. Teismas negali atmesti peticijos dėl jos mažareikšmiškumo, jeigu bylos tinkamai neišnagrinėjo valstybės vidaus teismas. Ši išlyga atspindi subsidiarumo principą, pirmiausia įtvirtintą Konvencijos 13 straipsnyje, pagal kurį reikalaujama, kad nacionaliniu lygmeniu būtų prieinama veiksminga teisinės gynybos priemonė pažeidimams ([Korolev v. Russia](#) (dec.)). Byloje [Holub v. the Czech Republic](#)* (dec.) Teismas išaiškino, kad vidaus teismai turi tinkamai išnagrinėti būtent byla (pranc. *l'affaire*) bendrąja prasme, o ne peticiją (pranc. *la requête*) Strasbūro Teismui.

389. Dėl žodžio „tinkamai“ aiškinimo pasakytina, kad naujasis kriterijus nėra aiškinamas taip griežtai, kaip teisingo bylos nagrinėjimo reikalavimai pagal Konvencijos 6 straipsnį (žr. [Ionescu v. Romania](#) (dec.)).

⁵ Konvencijos tekstas iki Protokolo Nr. 14 įsigaliojimo.

SPRENDIMŲ IR NUTARIMŲ RODYKLĖ

(skaičiai atitinka puslapių numerius)

Teismas sprendimus ir nutarimus priima dviem oficialiomis savo kalbomis – anglų ir (ar) prancūzų. Vadove esančios nuorodos į bylas yra susietos su originaliu sprendimo ar nutarimo tekstu. Teismo sprendimus ir nutarimus galima rasti HUDOC duomenų bazėje Teismo interneto svetainėje (www.echr.coe.int). HUDOC duomenų bazėje taip pat skelbiami daugelio svarbių bylų vertimai į maždaug dvidešimt neoficialių kalbų ir nuorodos į apie šimtą trečiųjų šalių sudarytų internetinių praktikos rinkinių.

–A–

<i>A v. France</i> , 23 November 1993, Series A no. 277-B.....	68
<i>A, B and C v. Ireland</i> [GC], no. 25579/05, ECHR 2010.....	17, 22, 60, 63
<i>A. v. Norway</i> , no. 28070/06, 9 April 2009.....	61
<i>A. v. the United Kingdom</i> , 23 September 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998-VI.....	10
<i>A.D.T. v. the United Kingdom</i> , no. 35765/97, ECHR 2000-IX.....	61
<i>Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom</i> , 28 May 1985, Series A no. 94.....	64
<i>Ada Rossi and Others v. Italy</i> (dec.), nos. 55185/08 and others, 16 December 2008.....	14
<i>Adam and Others v. Germany</i> (dec.), no. 290/03, 1 September 2005.....	27
<i>Ādamsons v. Latvia</i> , no. 3669/03, 24 June 2008.....	74
<i>Adesina v. France</i> (dec.), no. 31398/96, 13 September 1996.....	30
<i>Adolf v. Austria</i> , 26 March 1982, Series A no. 49.....	54
<i>Aerts v. Belgium</i> , 30 July 1998, Reports 1998-V.....	59
<i>Agathos and Others v. Greece</i> , no. 19841/02, 23 September 2004.....	74
<i>Agbovi v. Germany</i> (dec.), no. 71759/01, 25 September 2006.....	18
<i>AGOSI v. the United Kingdom</i> , 24 October 1986, Series A no. 108.....	58
<i>Agrotexim and Others v. Greece</i> , , 24 October 1995, Series A no. 330-A.....	14
<i>Ahmet Sadik v. Greece</i> , 15 November 1996, Reports 1996-V.....	19
<i>Ahmud v. the Netherlands</i> , 28 November 1996, Reports 1996-VI.....	64
<i>Ahtinen v. Finland</i> (dec.), no. 48907/99, 31 May 2005.....	25
<i>Air Canada v. the United Kingdom</i> , 5 May 1995, Series A no. 316-A.....	58
<i>Airey v. Ireland</i> , 9 October 1979, Series A no. 32.....	50
<i>Ayuntamiento de Mula v. Spain</i> (dec.), no. 55346/00, ECHR 2001-I.....	10
<i>Akdivar and Others v. Turkey</i> [GC], 16 September 1996, Reports 1996-IV.....	11, 20, 21
<i>Aksoy v. Turkey</i> , 18 December 1996, Reports 1996-VI.....	20, 51
<i>Al Moayad v. Germany</i> (dec.), no. 35865/03, 20 February 2007.....	12
<i>Al-Adsani v. the United Kingdom</i> [GC], no. 35763/97, ECHR 2001-XI.....	49
<i>Alatulkkila and Others v. Finland</i> , no. 33538/96, 28 July 2005.....	50
<i>Alaverdyan v. Armenia</i> (dec.), no. 4523/04, 24 August 2010.....	48, 52
<i>Albert and Le Compte v. Belgium</i> , 10 February 1983, Series A no. 58.....	56
<i>Aldrian v. Austria</i> (dec.), no. 16266/90, Commission decision of 7 May 1990, Decisions and Reports 65.....	59
<i>Aleksandr Zaichenko v. Russia</i> , no. 39660/02, 18 February 2010.....	54
<i>Aleksanyan v. Russia</i> , no. 46468/06, 22 December 2008.....	34
<i>Ali Şahmo v. Turkey</i> (dec.), no. 37415/97, 1 April 2003.....	25
<i>Aliev v. Georgi^a</i> , no. 522/04, 13 January 2009.....	10
<i>Allan v. the United Kingdom</i> (dec.), no. 48539/99, 28 August 2001.....	27
<i>Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal</i> , nos. 29813/96 and 30229/96, ECHR 2000-I.....	42, 44
<i>Al-Nashif v. Bulgaria</i> a, no. 50963/99, 20 June 2002.....	34
<i>Al-Saadoon and Mufdhi v. the United Kingdom</i> , no. 61498/08, ECHR 2010.....	12
<i>Amann v. Switzerland</i> [GC], no. 27798/95, ECHR 2000-II.....	62
<i>Amuur v. France</i> , 25 June 1996, Reports 1996-III.....	13
<i>An and Others v. Cyprus</i> , no. 18270/91, Commission decision of 8 October 1991.....	38
<i>Andrášik and Others v. Slovakia</i> (dec.), nos. 57984/00 and others, ECHR 2002-IX.....	17, 21, 22
<i>Andrejeva v. Latvia</i> [GC], no. 55707/00, ECHR 2009.....	71
<i>Andreou Papi v. Turkey</i> , no. 16094/90, 22 September 2009.....	66
<i>Andronikashvili v. Georgia</i> (dec.), no. 9297/08, 22 June 2010.....	49
<i>Anheuser-Busch Inc. v. Portugal</i> [GC], no. 73049/01, ECHR 2007-I.....	69, 70, 71
<i>Anunziata v. Italy</i> , no. 24423/03, 7 July 2009.....	31

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Apay v. Turkey(dec.)</i> , no. 3964/05, 11 December 2007	53
<i>APEH Üldözötteinek Szövetsége and Others v. Hungary</i> , no. 32367/96, ECHR 2000-X.....	52
<i>Aquilina v. Malta [GC]</i> , no. 25642/94, ECHR 1999-III.....	18
<i>Arat v. Turkey</i> , no. 10309/03, 10 November 2009.....	15
<i>Arslan v. Turkey(dec.)</i> , no. 36747/02, ECHR 2002-X.....	26
<i>Assanidze v. Georgia [GC]</i> , no. 71503/01, ECHR 2004-II.....	37
<i>Association Les témoins de Jéhovah v. France (dec.)</i> , no. 8916/05, 21 September 2010.....	19
<i>Athanassoglou and Others v. Switzerland[GC]</i> , no. 27644/95, ECHR 2000-IV.....	48, 49
<i>Azinas v. Cyprus[GC]</i> , no. 56679/00, ECHR 2004-III.....	19

–B–

<i>B. v. France</i> , 25 March 1992, Series A no. 232-C.....	61
<i>B.C. v. Switzerland (dec.)</i> , no. 21353/93, Commission decision of 27 February 1995.....	67, 68
<i>Bagheri and Maliki v. the Netherlands (dec.)</i> , no. 30164/06, 15 May 2007.....	34
<i>Baillard v. France (dec.)</i> , no. 6032/04, 25 September 2008.....	77
<i>Balmer-Schafroth and Others v. Switzerland</i> , 26 August 1997, Reports 1997-IV.....	48
<i>Balsytė-Lideikienė v. Lithuania</i> , no. 72596/01, 4 November 2008.....	58
<i>Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States(dec.) [GC]</i> , no. 52207/99, ECHR 2001-XII.....	37, 41
<i>Barberà, Messegué and Jabardo v. Spain</i> , 6 December 1988, Series A no. 146.....	46
<i>Baumann v. France</i> , no. 33592/96, ECHR 2001-V.....	22
<i>Bazorkina v. Russia</i> , no. 69481/01, 27 July 2006.....	12
<i>Beer and Regan v. Germany[GC]</i> , no. 28934/95, 18 February 1999.....	39
<i>Beganović v. Croatia</i> , no. 46423/06, 25 June 2009.....	38
<i>Behrami and Behrami v. France and Saramati v. France, Germany and Norway (dec.) [GC]</i> , nos. 71412/01 and 78166/01, 2 May 2007.....	39
<i>Beyeler v. Italy [GC]</i> , no. 33202/96, ECHR 2000-I.....	69
<i>Beygo v. 46 Member States of the Council of Europe(dec.)</i> , no. 36099/06, 16 June 2009.....	39
<i>Belaousof and Others v. Greece</i> , no. 66296/01, 27 May 2004.....	24
<i>Belilos v. Switzerland</i> , 29 April 1988, Series A no. 132.....	47
<i>Ben Salah Adraoui and Dhaima v. Spain(dec.)</i> , no. 45023/98, ECHR 2000-IV.....	18
<i>Bendenoun v. France</i> , 24 February 1994, Series A no. 284.....	55, 57
<i>Benet Praha, spol. s r.o., v. the Czech Republic(dec.)</i> , no. 38354/06, 28 September 2010.....	26
<i>Benham v. the United Kingdom[GC]</i> , 10 June 1996, Reports 1996-III.....	55
<i>Bensaid v. the United Kingdom</i> , no. 44599/98, ECHR 2001-I.....	60
<i>Bentham v. the Netherlands</i> , 23 October 1985, Series A no. 97.....	48, 50
<i>Berdzenishvili v. Russia (dec.)</i> , no. 31697/03, ECHR 2004-II.....	25
<i>Berić and Others v. Bosnia and Herzegovina (dec.)</i> , nos. 36357/04 and others, 16 October 2007.....	38, 39
<i>Bernadet v. France (dec.)</i> , no. 31406/96, 27 November 1996.....	30
<i>Berrehab v. the Netherlands</i> , 21 June 1988, Series A no. 138.....	64
<i>Bigaeva v. Greece</i> , no. 26713/05, 28 May 2009.....	62
<i>Bijelić v. Montenegro and Serbia</i> , no. 11890/05, 28 April 2009.....	36
<i>Bimer S.A. v. Moldova</i> , no. 15084/03, 10 July 2007.....	71
<i>Blagojević v. the Netherlands (dec.)</i> , no. 49032/07, 9 June 2009.....	38, 39
<i>Blčić v. Croatia[GC]</i> , no. 59532/00, ECHR 2006-III.....	42, 43, 44, 45
<i>Blondje“ v. the Netherlands (dec.)</i> , no. 7245/09, ECHR 2009.....	28
<i>Bock v. Germany(dec.)</i> , no. 22051/07, 19 January 2010.....	35, 78
<i>Boicenco v. Moldova</i> , no. 41088/05, 11 July 2006.....	11, 12
<i>Boivin v. 34 Member States of the Council of Europe (dec.)</i> , no. 73250/01, ECHR 2008.....	39
<i>Boyle v. the United Kingdom</i> , 28 February 1994, opinion of the Commission, Series A no. 282-B.....	65
<i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland[GC]</i> , no. 45036/98, ECHR 2005-VI.....	39, 40
<i>Botta v. Italy</i> , 24 February 1998, Reports 1998-I.....	62
<i>Bottaro v. Italy (dec.)</i> , no. 56298/00, 23 May 2002.....	22
<i>Bouglame v. Belgium (dec.)</i> , no. 16147/08, 2 March 2010.....	15
<i>Bouilloc v. France (dec.)</i> , no. 34489/03, 28 November 2006.....	50
<i>Bowman v. the United Kingdom</i> , 19 February 1998, Reports 1998-I.....	14
<i>Božinovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia (dec.)</i> , no. 68368/01, 1 February 2005.....	27
<i>Brândușe v. Romania</i> , no. 6586/03, 7 April 2009.....	63
<i>Bratři Zátkové, A.S. v. the Czech Republic(dec.)</i> , no. 20862/06, 8 February 2011.....	77, 79
<i>Bronda v. Italy</i> , 9 June 1998, Reports 1998-IV.....	64
<i>Broniowski v. Poland(dec.) [GC]</i> , no.31443/96, ECHR 2002-X and <i>Broniowski v. Poland [GC]</i> , no. 31443/96, ECHR 2004-V.....	46, 69

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Brown v. the United Kingdom (dec.)</i> , no. 38644/97, 24 November 1998.....	60, 61
<i>Brudnicka and Others v. Poland</i> , no. 54723/00, ECHR 2005-II.....	14
<i>Brüggemann and Scheuten v. Germany</i> , no. 6959/75, Commission report 12 July 1977, DR 10.....	63
<i>Brumarescu v. Romania</i> [GC], no. 28342/95, ECHR 1999-VII.....	13, 15
<i>Brusco v. France</i> , no. 1466/07, 14 October 2010.....	54
<i>Brusco v. Italy (dec.)</i> , no. 69789/01, ECHR 2001-IX.....	21, 22
<i>Buchholz v. Germany</i> , 6 May 1981, Series A no. 42.....	51
<i>Buckley v. the United Kingdom</i> , 25 September 1996, Reports 1996-IV.....	66, 67
<i>Buckley v. the United Kingdom</i> , 25 September 1996, opinion of the Commission, Reports 1996-IV.....	66
<i>Bui Van Thanh and Others v. the United Kingdom (dec.)</i> , no. 16137/90, 12 March 1990.....	41
<i>Buijen v. Germany</i> , no. 27804/05, 1 April 2010.....	59
<i>Büyükdere and Others v. Turkey</i> , nos. 6162/04 and others, 8 June 2010.....	26
<i>Buj v. Croatia</i> , no. 24661/02, 1 June 2006.....	54
<i>Bulinwar OOD and Hrusanov v. Bulgaria</i> , no. 66455/01, 12 April 2007.....	26
<i>Burden v. the United Kingdom</i> [GC], no. 13378/05, ECHR 2008.....	10, 14, 17
<i>Burdov v. Russia</i> (no. 2), no. 33509/04, ECHR 2009.....	16, 23
<i>Burdov v. Russia</i> , no. 59498/00, ECHR 2002-III.....	15, 23, 69
<i>Burghartz v. Switzerland</i> , 22 February 1994, Series A no. 280-B.....	60
<i>Buzescu v. Romania</i> , no. 61302/00, 24 May 2005.....	70

–C–

<i>C.C. v. Spain</i> , no. 1425/06, 6 October 2009.....	62
<i>C.W. v. Finland</i> , no. 17230/90, Commission decision of 9 October 1991.....	33
<i>Çakici v. Turkey</i> [GC], no. 23657/94, ECHR 1999-IV.....	13, 14
<i>Çakir and Others v. Cyprus (dec.)</i> , no. 7864/06, 29 April 2010.....	45
<i>Calcerrada Fornieles et Cabeza Mato v. Spain (dec.)</i> , no. 17512/90, 6 July 1992.....	33
<i>Caldas Ramirez de Arrellano v. Spain (dec.)</i> , no. 68874/01, ECHR 2003-I.....	59
<i>Camberrow MM5 AD v. Bulgaria (dec.)</i> , no. 50357/99, 1 April 2004.....	14
<i>Campbell and Fell v. the United Kingdom</i> , 28 June 1984, Series A no. 80.....	55
<i>Can v. Austria</i> , 30 September 1985, Series A no. 96.....	79
<i>Cankoçak v. Turkey</i> , nos. 25182/94 and 26956/95, 20 February 2001.....	43
<i>Cantoni v. France</i> [GC], 15 November 1996, Reports 1996-V.....	39
<i>Capital Bank AD v. Bulgaria</i> , no. 49429/99, ECHR 2005-XII.....	71
<i>Carson and Others v. the United Kingdom</i> [GC], no. 42184/05, ECHR 2010.....	22
<i>Castells v. Spain</i> , 23 April 1992, Series A no. 236.....	19
<i>Çelik v. Turkey (dec.)</i> , no. 52991/99, ECHR 2004-X.....	25
<i>Celniku v. Greece</i> , no. 21449/04, 5 July 2007.....	29, 31
<i>Cereceda Martín and Others v. Spain</i> , no. 16358/90, Commission decision of 12 October 1992.....	33
<i>Chapman v. the United Kingdom</i> [GC], no. 27238/95, ECHR 2001-I.....	62, 66
<i>Chappell v. the United Kingdom</i> , 30 March 1989, Series A no. 152-A.....	67
<i>Chappex v. Switzerland</i> (dec.), no. 20338/92, 12 October 1994.....	30
<i>Charzyński v. Poland (dec.)</i> , no. 15212/03, ECHR 2005-V.....	22
<i>Chaudet v. France</i> , no. 49037/06, 29 October 2009.....	50
<i>Chauvy and Others v. France</i> , no. 64915/01, ECHR 2004-VI.....	61
<i>Chelu v. Romania</i> , no. 40274/04, 12 January 2010.....	66
<i>Chernitsyn v. Russia</i> , no. 5964/02, 6 April 2006.....	34
<i>Chevrol v. France</i> , no. 49636/99, ECHR 2003-III.....	16, 50
<i>Christie v. the United Kingdom</i> , no. 21482/93, Commission decision of 27 June 1994, DR 78-B.....	68
<i>Christine Goodwin v. the United Kingdom</i> [GC], no. 28957/95, ECHR 2002-VI.....	61
<i>Church of X v. the United Kingdom</i> , no. 3798/68, Commission decision of 17 December 1968, Collection 29.....	41
<i>Çinar v. Turkey</i> (dec.), no. 28602/95, 13 November 2003.....	19
<i>Ciorap v. Moldova</i> (no. 2), no. 7481/06, 20 July 2010.....	16
<i>Ciubotaru v. Moldova</i> , no. 27138/04, 27 April 2010.....	62
<i>Ciulla v. Italy</i> , 22 February 1989, Series A no. 148.....	59
<i>Ciupercescu v. Romania</i> , no. 35555/03, 15 June 2010.....	22
<i>Cyprus v. Turkey</i> [GC], no. 25781/94, ECHR 2001-IV.....	37, 40, 67
<i>Clinique Mozart Sarl v. France (dec.)</i> , no. 46098/99, 1 July 2003.....	30
<i>Cocchiarella v. Italy</i> [GC], no. 64886/01, ECHR 2006-V.....	16, 23
<i>Colibaba v. Moldova</i> , no. 29089/06, 23 October 2007.....	11

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox - Collectif Stop Melox et Mox v. France (dec.)</i> , no. 75218/01, 28 March 2006	49
<i>Collins and Akaziebie v. Sweden (dec.)</i> , no. 23944/05, 8 March 2007.....	76
<i>Confédération française démocratique du travail v. the European Communities (dec.)</i> , no. 8030/77, Commission decision of 10 July 1978, DR 13.....	40
<i>Connolly v. 15 Member States of the European Union (dec.)</i> , no. 73274/01, 9 December 2008	39
<i>Constantinescu v. Romania</i> , no. 28871/95, ECHR 2000-VIII	15
<i>Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. v. the Netherlands(dec.)</i> , no.13645/05, ECHR 2009 ..	40
<i>Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei v. Moldova</i> , no. 39745/02, 3 April 2007	36
<i>Copland v. the United Kingdom</i> , no. 62617/00, ECHR 2007-I.....	68
<i>Coscodar v. Romania(dec.)</i> , no. 36020/06, 9 March 2010.....	30
<i>Costello-Roberts v. the United Kingdom</i> , 25 March 1993, Series A no. 247-C.....	63
<i>Cotleş v. Romania</i> , no. 38565/97, 3 June 2003	11, 68
<i>Craxi v. Italy (no. 2)</i> , no. 25337/94, 17 July 2003.....	68
<i>Cudak v. Lithuania [GC]</i> , no. 15869/02, ECHR 2010	51, 76
<i>Cvetković v. Serbia</i> , no. 17271/04, 10 June 2008.....	23

–Č–

<i>Čavajda v. the Czech Republic (dec.)</i> , no. 17696/07, 29 March 2011	77, 79
---	--------

–D–

<i>D.B. v. Turkey</i> , no. 33526/08, 13 July 2010	12
<i>D.H. and Others v. the Czech Republic[GC]</i> , no. 57325/00, ECHR 2007-IV	18, 20
<i>D.J. and A.-K. R. v. Romania (dec.)</i> , no. 34175/05, 20 October 2009	16
<i>Dadouch v. Malta</i> , no. 38816/07, 20 July 2010	61
<i>Dalban v. Romania[GC]</i> , no. 28114/95, ECHR 1999-VI.....	14, 15
<i>Dalea-v.-France (dec.)</i> , no. 964/07, 2 February 2010	53
<i>Dalia v. France</i> , 19 February 1998, Reports 1998-I.....	20
<i>De Becker v. Belgium (dec.)</i> , no. 214/56, 9 June 1958.....	44
<i>De Geouffre de la Pradelle v. France</i> , 16 December 1992, Series A no. 253-B.....	50
<i>De Moor v. Belgium</i> , 23 June 1994, Series A no. 292-A	50
<i>De Pace v. Italy</i> , no. 22728/03, 17 July 2008.....	32, 33
<i>De Saedeleer v. Belgium</i> , no. 27535/04, 24 July 2007.....	37
<i>De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium</i> , 18 June 1971, Series A no. 12	17
<i>Deés v. Hungary</i> , no. 2345/06, 9 November 2010.....	63, 67
<i>Delle Cave and Corrado v. Italy</i> , no. 14626/03, 5 June 2007	16
<i>Demades v. Turkey</i> , no. 16219/90, 31 July 2003.....	66
<i>Demicoli v. Malta</i> , 27 August 1991, Series A no. 210.....	55, 56
<i>Demir and Baykara v. Turkey[GC]</i> , no. 34503/97, ECHR 2008.....	47, 73, 75
<i>Demirbaş and Others v. Turkey (dec.)</i> , nos. 1093/08 and others, 9 November 2010	10
<i>Demopoulos and Others v. Turkey(dec.) [GC]</i> , nos. 46113/99 and others, ECHR 2010.....	18, 20, 22, 23, 67, 72
<i>Dennis and Others v. the United Kingdom(dec.)</i> , no. 76573/01, 2 July 2002	25
<i>Depalle v. France [GC]</i> , no. 34044/02, ECHR 2010	69
<i>Depauw v. Belgium (dec.)</i> , no. 2115/04, 15 May 2007	23
<i>Des Fours Walderode v. the Czech Republic (dec.)</i> , no. 40057/98, ECHR 2004-V	69
<i>Deweere v. Belgium</i> , 27 February 1980, Series A no. 35	54
<i>Di Giorgio and Others v. Italy(dec.)</i> , no. 35808/03, 29 September 2009.....	24
<i>Di Salvo v. Italy (dec.)</i> , no. 16098/05, 11 January 2007.....	34
<i>Di Sante v. Italy (dec.)</i> , no. 56079/00, 24 June 2004	21
<i>Dickson v. the United Kingdom[GC]</i> , no. 44362/04, ECHR 2007-V	63
<i>Dimitrescu v. Romania</i> , nos. 5629/03 and 3028/04, 3 June 2008	16
<i>Dinç v. Turkey(dec.)</i> , no. 42437/98, 22 November 2001	29
<i>Dink v. Turkey</i> , nos. 2668/07 and others, 14 September 2010	22
<i>Doran v. Ireland</i> , no. 50389/99, ECHR 2003-X.....	21
<i>Döring v. Germany (dec.)</i> , no. 37595/97, ECHR 1999-VIII.....	71
<i>Döşemealtı Belediyesi v. Turkey (dec.)</i> , no. 50108/06, 23 March 2010	10, 36
<i>Draon v. France [GC]</i> , no. 1513/03, 6 October 2005.....	69
<i>Drijfhout v. the Netherlands (dec.)</i> , no. 51721/09, 22 February 2011	34
<i>Drozd and Janousek v. France and Spain</i> , 26 June 1992, Series A no. 240.....	37, 40, 41

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Duclos v. France (dec.)</i> , no. 23661/94, 6 April 1995	29
<i>Dudgeon v. the United Kingdom</i> , 22 October 1981, Series A no. 45	61, 78
<i>Dukmedjian v. France</i> , no. 60495/00, 31 January 2006	73
<i>Duringer and Grunze v. France(dec.)</i> , nos. 61164/00 and 18589/02, ECHR 2003-II	34
<i>Durini v. Italy</i> , no. 19217/91, Commission decision of 12 January 1994, DR 76-B.....	37

–E–

<i>E.B. v. France [GC]</i> , no. 43546/02, 22 January 2008	61, 64
<i>E.S. v. Federal Republic of Germany (dec.)</i> , no. 262/57, Commission decision of 28 August 1957, Yearbook 1	37
<i>Eberhard and M. v. Slovenia</i> , nos. 8673/05 and 9733/05, 1 December 2009	17
<i>Eckle v. Germany</i> , 15 July 1982, Series A no. 51	54
<i>Egmez v. Cyprus</i> , no. 30873/96, ECHR 2000-XII	19
<i>Eyoun-Priso v. France (dec.)</i> , no. 24352/94, 4 September 1996.....	78
<i>El Majjaoui and Stichting Touba Moskee v. the Netherlands (striking out) [GC]</i> , no. 25525/03, 20 December 2007	16
<i>Ellès and Others v. Switzerland</i> , no. 12573/06, 16 December 2010	52
<i>Elli Poluhas Dödsbo v. Sweden</i> , no. 61564/00, ECHR 2006-I.....	63
<i>Emesa Sugar N.V. v. the Netherlands (dec.)</i> , no. 62023/00, 13 January 2005	52
<i>Emine Araç v. Turkey</i> , no. 9907/02, 23 September 2008.....	52
<i>Enea v. Italy[GC]</i> , no. 74912/01, ECHR 2009.....	52, 56
<i>Engel and Others v. the Netherlands</i> , 8 June 1976, Series A no. 22	55, 56
<i>Enukidze and Girgvliani v. Georgia</i> , no. 25091/07, 26 April 2011	13
<i>Epözdemir v. Turkey (dec.)</i> , no. 57039/00, 31 January 2002	22
<i>Escoubet v. Belgium [GC]</i> , no. 26780/95, ECHR 1999-VII.....	57
<i>Evans v. the United Kingdom [GC]</i> , no. 6339/05, ECHR 2007-I.....	61
<i>Evcen v. the Netherlands (dec.)</i> , no. 32603/96, Commission decision of 3 December 1997	67
<i>Ezeh and Connors v. the United Kingdom [GC]</i> , nos. 39665/98 and 40086/98, ECHR 2003-X.....	56

–F–

<i>Fairfield v. the United Kingdom (dec.)</i> , no. 24790/04, ECHR 2005-VI	15
<i>Fayed v. the United Kingdom</i> , 21 September 1994, Series A no. 294-B.....	49
<i>Fakhretdinov and Others v. Russia(dec.)</i> , nos. 26716/09, 67576/09 and 7698/10, 23 September 2010	23
<i>Farcaş v. Romania (dec.)</i> , no. 32596/04, 14 September 2010.....	11
<i>Fawsie v. Greece</i> , no. 40080/07, 28 October 2010	65
<i>Federation of French Medical Trade Unions and the National Federation of Nurses v. France (dec.)</i> , no. 10983/84, Commission decision of 12 May 1986, DR 47	28
<i>Fedotova v. Russia</i> , no. 73225/01, 13 April 2006	11
<i>Feldbrugge v. the Netherlands</i> , 29 May 1986, Series A no. 99	51
<i>Fener Rum Patrikliği (Ecumenical Patriarchy) v. Turkey (dec.)</i> , no. 14340/05, 12 June 2007	43
<i>Fernie v. the United Kingdom (dec.)</i> , no. 14881/04, 5 January 2006	24
<i>Ferrazzini v. Italy [GC]</i> , no. 44759/98, ECHR 2001-VII.....	47, 52
<i>Ferreira Alves v. Portugal (no. 6)</i> , no. 46436/06 and 55676/08, 13 April 2010	20
<i>Filipović v. Serbia</i> , no. 27935/05, 20 November 2007.....	43
<i>Financial Times Ltd and Others v. the United Kingdom</i> , no. 821/03, 15 December 2009	18
<i>Findlay v. the United Kingdom</i> , 25 February 1997, Reports 1997-I.....	56
<i>Fischer v. Austria (dec.)</i> , no. 27569/02, ECHR 2003-VI.....	59
<i>Fiume v. Italy</i> , no. 20774/05, 30 June 2009	52
<i>Fogarty v. the United Kingdom [GC]</i> , no. 37112/97, ECHR 2001-XI	49
<i>Folgerø and Others v. Norway (dec.)</i> , no. 15472/02, 14 February 2006	29
<i>Folgerø and Others v. Norway [GC]</i> , no. 15472/02, ECHR 2007-III.....	62
<i>Foti and Others v. Italy</i> , 10 December 1982, Series A no. 56	46
<i>Freimanis and Lidums v. Latvia</i> , nos. 73443/01 and 74860/01, 9 February 2006.....	15
<i>Frérot v. France</i> , no. 70204/01, 12 June 2007.....	68
<i>Fressoz and Roire v. France [GC]</i> , no. 29183/95, ECHR 1999-I.....	19
<i>Friend and Countryside Alliance and Others v. the United Kingdom(dec.)</i> , nos. 16072/06 and 27809/08, 24 November 2009	61, 66
<i>Funke v. France</i> , 25 February 1993, Series A no. 256-A.....	62, 67

–G–

<i>Gäfgen v. Germany [GC]</i> , no. 22978/05, ECHR 2010.....	16, 18, 19
--	------------

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Gaftoniuc v. Romania (dec.)</i> , no. 30934/05, 22 February 2011.....	77, 78, 79
<i>Gagiu v. Romania</i> , no. 63258/00, 24 February 2009.....	11
<i>Gaglione and Others v. Italy</i> , nos. 45867/07 and others, 21 December 2010.....	20, 77, 79
<i>Gayduk and Others v. Ukraine (dec.)</i> , nos. 45526/99 and others, ECHR 2002-VI.....	71
<i>Gakiyev and Gakiyeva v. Russia</i> , no. 3179/05, 23 April 2009.....	15
<i>Galev and Others v. Bulgaria (dec.)</i> , no. 18324/04, 29 September 2009.....	76
<i>Galić v. the Netherlands (dec.)</i> , no. 22617/07, 9 June 2009.....	38, 39
<i>Gallo v. Italy (dec.)</i> , no. 24406/03, 7 July 2009.....	32
<i>García Ruiz v. Spain [GC]</i> , no. 30544/96, ECHR 1999-I.....	73, 74
<i>Gardel v. France</i> , no. 16428/05, 17 December 2009.....	62
<i>Gas and Dubois v. France (dec.)</i> , no. 25951/07, 31 August 2010.....	21
<i>Gasparini v. Italy and Belgium(dec.)</i> , no. 10750/03, 12 May 2009.....	39
<i>Gast and Popp v. Germany</i> , no. 29357/95, ECHR 2000-II.....	59
<i>Gennari v. Italy (dec.)</i> , no. 46956/99, 5 October 2000.....	30
<i>Genovese v. Italy (dec.)</i> , no. 24407/03, 10 November 2009.....	31
<i>Gentilhomme, Schaff-Benhadj and Zerouki v. France</i> , nos. 48205/99, 48207/99 and 48209/99, 14 May 2002.....	37
<i>Georgiadis v. Greece</i> , 29 May 1997, Reports 1997-III.....	47
<i>Georgian Labour Party v. Georgia</i> , no. 9103/04, ECHR 2008.....	10, 35
<i>Geraguyn Khorhurd Akumb v. Armenia (dec.)</i> , no. 11721/04, 14 April 2009.....	53
<i>Gillan and Quinton v. the United Kingdom</i> , no. 4158/05, ECHR 2010.....	62
<i>Gillow v. the United Kingdom</i> , 24 November 1986, Series A no. 109.....	41, 66
<i>Giummara and Others v. France (dec.)</i> , no. 61166/00, 12 June 2001.....	21
<i>Glass v. the United Kingdom</i> , no. 61827/00, ECHR 2004-II.....	60
<i>Glor v. Switzerland</i> , no. 13444/04, ECHR 2009.....	62
<i>Gorou v. Greece (no.2) [GC]</i> , no. 12686/03, 20 March 2009.....	48, 51
<i>Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain</i> , no. 62543/00, ECHR 2004-III.....	13, 48, 49
<i>Goția v. Romania (dec.)</i> , no. 24315/06, 5 October 2010.....	61
<i>Grădinar v. Moldova</i> , no. 7170/02, 8 April 2008.....	14
<i>Grässer v. Germany (dec.)</i> , no. 66491/01, 16 September 2004.....	21
<i>Gratzinger and Gratzingerova v. the Czech Republic (dec.) [GC]</i> , no. 39794/98, ECHR 2002-VII.....	70, 72
<i>Greco v. Romania</i> , no. 75101/01, 30 November 2006.....	60
<i>Groni v. Albania</i> , no. 25336/04, 7 July 2009.....	12
<i>Grzinčič v. Slovenia</i> , no. 26867/02, 3 May 2007.....	23
<i>Guerra and Others v. Italy</i> , 19 February 1998, Reports 1998-I.....	29, 62
<i>Guillot v. France</i> , 24 October 1996, Reports 1996-V.....	60
<i>Guisset v. France</i> , no. 33933/96, ECHR 2000-IX.....	15, 57
<i>Gül v. Switzerland</i> , 19 February 1996, Reports 1996-I.....	64
<i>Gülmez v. Turkey</i> , no. 16330/02, 20 May 2008.....	52
<i>Gurguchiani v. Spain</i> , no. 16012/06, 15 December 2009.....	58
<i>Gutfreund v. France</i> , no. 45681/99, ECHR 2003-VII.....	58
<i>Güzel Erdagöz v. Turkey</i> , no. 37483/02, 21 October 2008.....	60
<i>Guzzardi v. Italy</i> , 6 November 1980, Series A no. 39.....	9

-H-

<i>H.F.K.-F. v. Germany</i> , no. 25629/94, Commission decision of 16 January 1996.....	78
<i>Haas v. Switzerland</i> , no. 31322/07, 20 January 2011.....	61
<i>Haas v. Switzerland (dec.)</i> , no. 31322/07, 20 May 2010.....	41
<i>Haas v. the Netherlands</i> , no. 36983/97, ECHR 2004-I.....	65
<i>Hadrabová and Others v. the Czech Republic (dec.)</i> , nos. 42165/02 and 466/03, 25 September 2007.....	34, 35
<i>Hadri-Vionnet v. Switzerland</i> , no. 55525/00, 14 February 2008.....	63
<i>Hajduová v. Slovakia</i> , no. 2660/03, 30 November 2010.....	60
<i>Halford v. the United Kingdom</i> , 25 June 1997, Reports 1997-III.....	61, 62, 68
<i>Hamer v. Belgium</i> , no. 21861/03, ECHR 2007-V.....	59
<i>Hartman v. the Czech Republic</i> , no. 53341/99, ECHR 2003-VIII.....	19
<i>Hartung v. France (dec.)</i> , no. 10231/07, 3 November 2009.....	66, 76
<i>Harutyunyan v. Armenia</i> , no. 36549/03, ECHR 2007-III.....	43
<i>Helmers v. Sweden</i> , 29 October 1991, Series A no. 212-A.....	52
<i>Hingitaq 53 and Others v. Denmark(dec.)</i> , no. 18584/04, ECHR 2006-I.....	41
<i>Hofmann v. Germany(dec.)</i> , no. 1289/09, 23 February 2010.....	65
<i>Hokkanen v. Finland</i> , 23 September 1994, Series A no. 299-A.....	64

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Hokkanen v. Finland (dec.)</i> , no. 25159/94, 15 May 1996	30
<i>Holy Monasteries v. Greece</i> , 9 December 1994, Series A no. 301-A	10
<i>Holland v. Sweden (dec.)</i> , no. 27700/08, 9 February 2010	11
<i>Holub v. the Czech Republic (dec.)</i> , no. 24880/05, 14 December 2010	77, 79, 80
<i>Hornsby v. Greece</i> , 19 March 1997, Reports 1997-II	54
<i>Horsham v. the United Kingdom</i> , no. 23390/94, Commission decision of 4 September 1995	37
<i>Horvat v. Croatia</i> , no. 51585/99, ECHR 2001-VIII	19
<i>Hotter v. Austria (dec.)</i> , no. 18206/06, 7 October 2010	49
<i>Houtman and Meeus v. Belgium</i> , no. 22945/07, 17 March 2009	14
<i>Howard v. the United Kingdom</i> , no. 10825/84, Commission decision of 18 October 1985, DR 52	67
<i>Humen v. Poland [GC]</i> , no. 26614/95, 15 October 1999	46
<i>Hüseyin Turan v. Turkey</i> , no. 11529/02, 4 March 2008	57
<i>Hussein v. Albania and 20 Other Contracting States (dec.)</i> , no. 23276/04, 14 March 2006	37
<i>Hutten-Czapska v. Poland [GC]</i> , no. 35014/97, ECHR 2006-VIII	42, 45

–I–

<i>I.T.C.Ltd v. Malta(dec.)</i> , no. 2629/06, 11 December 2007	50
<i>Iambor v. Romania (Nr. 1)</i> , no. 64536/01, 24 June 2008	11
<i>Ian Edgar (Liverpool) Ltd v. the United Kingdom(dec.)</i> , no. 37683/97, ECHR 2000-I	70
<i>Iatridis v. Greece [GC]</i> , no. 31107/96, ECHR 1999-II	69
<i>Içyer v. Turkey (dec.)</i> , no. 18888/02, ECHR 2006-I	22, 23
<i>Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia[GC]</i> , no. 48787/99, ECHR 2004-VII	37, 38, 41, 45
<i>Illiu and Others v. Belgium(dec.)</i> , no. 14301/08, 19 May 2009	29, 32
<i>Imakayeva v. Russia</i> , no. 7615/02, ECHR 2006-XIII	12
<i>Imbrioscia v. Switzerland</i> , 24 November 1993, Series A no. 275	58
<i>Ionescu v. Romania (dec.)</i> , no. 36659/04, 1 June 2010	77, 78, 80
<i>Iordache v. Romania</i> , no. 6817/02, 14 October 2008	26
<i>İpek v. Turkey (dec.)</i> , no. 39706/98, 7 November 2000	24, 26
<i>Ireland v. The United Kingdom</i> , 18 January 1978, Series A no. 25	12
<i>Isaak and Others v. Turkey (dec.)</i> , no. 44587/98, 28 September 2006	37, 38
<i>Islamic Republic of Iran Shipping Lines v. Turkey</i> no. 40998/98, ECHR 2007-V	10
<i>Issa and Others v. Turkey</i> , no. 31821/96, 16 November 2004	38
<i>Ivan Atanasov v. Bulgaria</i> , no. 12853/03, 2 December 2010	48

–Y–

<i>Y.F. v. Turkey</i> , no. 24209/94, ECHR 2003-IX	60
<i>Yagmurdereli v. Turkey (dec.)</i> , no. 29590/96, 13 February 2001	32
<i>Yaşa v. Turkey</i> , 2 September 1998, Reports 1998-VI	14
<i>Yildirim v. Austria (dec.)</i> , no. 34308/96, 19 October 1999	61
<i>Yonghong v. Portugal(dec.)</i> , no. 50887/99, ECHR 1999-IX	41
<i>Yorgiyadis v. Turkey</i> , no. 48057/99, 19 October 2004	43
<i>Yurttas v. Turkey</i> , nos. 25143/94 and 27098/95, 27 May 2004	30

–J–

<i>J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. the United Kingdom[GC]</i> , no. 44302/02, ECHR 2007-III	68, 69
<i>Jasinskis v. Latvia</i> , no. 45744/08, 21 December 2010	19
<i>Jeličić v. Bosnia and Herzegovina (dec.)</i> , no. 41183/02, ECHR 2005-XII	17, 18, 31
<i>Jensen and Rasmussen v. Denmark (dec.)</i> , no. 52620/99, 20 March 2003	16
<i>Jensen v. Denmark (dec.)</i> , no. 48470/99, ECHR 2001-X	15
<i>Jian v. Romania (dec.)</i> , no. 46640/99, 30 March 2004	34
<i>Johansen v. Norway</i> , 7 August 1996, Reports 1996-III	64
<i>John Murray v. the United Kingdom</i> , 8 February 1996, Reports 1996-I	58
<i>Johnston and Others v. Ireland</i> , 18 December 1986, Series A no. 112	14, 63, 64
<i>Johtti Sappelacat Ry and Others v. Finland (dec.)</i> , no. 42969/98, 18 January 2005	21
<i>Jovanović v. Croatia (dec.)</i> , no. 59109/00, ECHR 2002-III	44
<i>Jurisic and Collegium Mehrerau v. Austria</i> , no. 62539/00, 27 July 2006	53
<i>Jussila v. Finland [GC]</i> , no. 73053/01, ECHR 2006-XIII	55, 57

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

–K–

<i>K. v. the United Kingdom, no. 11468/85, Commission decision of 15 October 1986, DR 50</i>	63
<i>K.H. and Others v. Slovakia, no. 32881/04, ECHR 2009</i>	62
<i>K.S. and K.S. AG v. Switzerland, no. 19117/91, Commission decision of 12 January 1994, DR 76-B</i>	19
<i>Kadiķis v. Latvia (dec.), no. 47634/99, 29 June 2000</i>	44
<i>Kaya and Polat v. Turkey (dec.), nos. 2794/05 and 40345/05, 21 October 2008</i>	15
<i>Kalashnikov v. Russia, no. 47095/99, ECHR 2002-VI</i>	46
<i>Kamaliyevy v. Russia, no. 52812/07, 3 June 2010</i>	12
<i>Kanthak v. Germany, no. 12474/86, Commission decision of 11 October 1988, DR 58</i>	67
<i>Karakó v. Hungary, no. 39311/05, 28 April 2009</i>	18
<i>Karapanagiotou and Others v. Greece, no. 1571/08, 28 October 2010</i>	19
<i>Karashev and family v. Finland (dec.), no. 31414/96, 1999 ECHR 1999-II</i>	63
<i>Karner v. Austria, no. 40016/98, ECHR 2003-IX</i>	13, 15
<i>Karoussiotis v. Portugal, no. 23205/08, 1 February 2011</i>	22, 32
<i>Kart v. Turkey[GC], no. 8917/05, 3 December 2009</i>	58
<i>Kearns v. France, no. 35991/04, 10 January 2008</i>	64
<i>Keegan v. Ireland, 26 May 1994, Series A no. 290</i>	64
<i>Kefalas and Others v. Greece, 8 June 1995, Series A no. 318-A</i>	44
<i>Kemevuako v. the Netherlands (dec.), no. 65938/09, 1 June 2010</i>	26, 27
<i>Kemmache v. France (no. 3), 24 November 1994, Series A no. 296-C</i>	73
<i>Kerechashvili v. Georgia (dec.), no. 5667/02, ECHR 2006-V</i>	34
<i>Kerimov v. Azerbaijan (dec.), no. 151/03, 28 September 2006</i>	44
<i>Kerojärvi v. Finland, 19 July 1995, Series A no. 322</i>	46
<i>Khadzhaliyev and Others v. Russia, no. 3013/04, 6 November 2008</i>	35
<i>Khan v. the United Kingdom, no. 35394/97, ECHR 2000-V</i>	73, 74
<i>Khashiyev and Akayeva v. Russia, nos. 57942/00 and 57945/00, 24 February 2005</i>	20
<i>Kiiskinen v. Finland (dec.), no. 26323/95, ECHR 1999-V</i>	19
<i>Kikots and Kikota v. Latvia(dec.), no. 54715/00, 6 June 2002</i>	44
<i>Kipritci v. Turkey, no. 14294/04, 3 June 2008</i>	26
<i>Kyprianou v. Cyprus [GC], no. 73797/01, ECHR 2005-XIII</i>	56
<i>Klass and Others v. Germany, 6 September 1978, Series A no. 28</i>	10, 14, 66, 67, 68
<i>Klyakhin v. Russia, no. 46082/99, 30 November 2004</i>	46
<i>Koç and Tosun v. Turkey(dec.), no. 23852/04, 13 November 2008</i>	25
<i>Kök v. Turkey, no. 1855/02, 19 October 2006</i>	50
<i>König v. Germany, 28 June 1978, Series A no. 27</i>	50
<i>Kopecký v. Slovakia [GC], no. 44912/98, ECHR 2004-IX</i>	42, 68, 69, 70
<i>Kopylov v. Russia, no. 3933/04, 29 July 2010</i>	16
<i>Köpke v. Germany(dec.), no. 420/07, 5 October 2010</i>	62
<i>Kopp v. Switzerland, 25 March 1998, Reports 1998-II</i>	68
<i>Korenjak v. Slovenia (dec.), no. 463/03, 15 May 2007</i>	22
<i>Korizno v. Latvia (dec.), no. 68163/01, 28 September 2006</i>	46
<i>Kornakovs v. Latvia, no. 61005/00, 15 June 2006</i>	10
<i>Korolev v. Russia (dec.), no. 25551/05, 1 July 2010</i>	77, 78, 79, 80
<i>Koumoutsea and Others v. Greece (dec.), no. 56625/00, 13 December 2001</i>	78
<i>Kozacioglu v. Turkey [GC], no. 2334/03, 19 February 2009</i>	18
<i>Kozlova and Smirnova v. Latvia (dec.), no. 57381/00, ECHR 2001-XI</i>	47
<i>Kroon and Others v. the Netherlands, 27 October 1994, Series A no. 297-C</i>	64
<i>Kübler v. Germany, no. 32715/06, 13 January 2011</i>	52
<i>Kudic v. Bosnia and Herzegovina, no. 28971/05, 9 December 2008</i>	16
<i>Kudla v. Poland[GC], no. 30210/96, ECHR 2000-XI</i>	17
<i>Kurt v. Turkey, 25 May 1998, Reports 1998-III</i>	11, 14
<i>Kuznetsova v. Russia (dec.), no. 67579/01, 19 January 2006</i>	28
<i>Kwakye-Nti and Dufie v. the Netherlands (dec.), no. 31519/96, 7 November 2000</i>	64

–L–

<i>L v. the Netherlands, no. 45582/99, ECHR 2004-IV</i>	64
<i>L'Erabliere A.S.B.L. v. Belgium, no. 49230/07, ECHR 2009</i>	49, 50
<i>Laidin v. France (no. 2), no. 39282/98, 7 January 2003</i>	52
<i>Langborger v. Sweden, 22 June 1989, Series A no. 155</i>	67

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Laska and Lika v. Albania, nos. 12315/04 and 17605/04, 20 April 2010</i>	21
<i>Laskey, Jaggard and Brown v. the United Kingdom, 19 February 1997, Reports 1997-I</i>	61
<i>Latak v. Poland (dec.), no. 52070/08, 12 October 2010</i>	23
<i>Lauko v. Slovakia, 2 September 1998, Reports 1998-VI</i>	57
<i>Le Calvez v. France, 29 July 1998, Reports 1998-V</i>	49
<i>Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium, 23 June 1981, Series A no. 43</i>	48, 50
<i>Leander v. Sweden, 26 March 1987, Series A no. 116</i>	62
<i>Lechesne v. France (dec.), no. 20264/92, 4 September 1996</i>	78
<i>Lederer v. Germany (dec.), no. 6213/03, ECHR 2006-VI</i>	70
<i>Léger v. France (striking out) [GC], no. 19324/02, 30 March 2009</i>	15, 79
<i>Lehtinen v. Finland (dec.), no. 39076/97, ECHR 1999-VII</i>	18
<i>Lenzing AG v. Germany (dec.), no. 39025/97, 9 September 1998</i>	40
<i>Lepojić v. Serbia, no. 13909/05, 6 November 2007</i>	43
<i>Les témoins de Jéhovah v. France (dec.), no. 8916/05, 21 September 2010</i>	19
<i>Levänen and Others v. Finland (dec.), no. 34600/03, 11 April 2006</i>	70
<i>Libert v. Belgium (dec.), no. 44734/98, 8 July 2004</i>	53
<i>Lyons v. the United Kingdom (dec.), no. 15227/03, ECHR 2003-IX</i>	47
<i>Löffler v. Austria, no. 30546/96, 3 October 2000</i>	59
<i>Loiseau v. France (dec.), no. 46809/99, ECHR 2003-XII</i>	52
<i>Loizidou v. Turkey (preliminary objections), 23 March 1995, Series A no. 310</i>	9, 37, 41, 44
<i>Loizidou v. Turkey (merits), 18 December 1996, Reports 1996-VI</i>	66
<i>Lopata v. Russia, no. 72250/01, 13 July 2010</i>	11
<i>Lopez Cifuentes v. Spain (dec.), no. 18754/06, 7 July 2009</i>	38, 39
<i>López Ostra v. Spain, 9 December 1994, Series A no. 303-C</i>	60, 62, 66, 67
<i>Losonci Rose and Rose v. Switzerland, no. 664/06, 9 November 2010</i>	61
<i>Lüdi v. Switzerland, 15 June 1992, Series A no. 238</i>	62
<i>Lukanov v. Bulgaria, no. 21915/93, Commission decision of 12 January 1995, DR 80</i>	31
<i>Lukenda v. Slovenia, no. 23032/02, ECHR 2005-X</i>	23
<i>Lutz v. Germany, 25 August 1987, Series A no. 123</i>	55, 56

–M–

<i>M. v. Denmark</i>	41
<i>M. v. the United Kingdom, no. 13284/87, Commission decision of 15 October 1987, DR 54</i>	35
<i>M.B. v. the United Kingdom, no. 22920/93, Commission decision of 6 April 1994, DR 77-B</i>	64
<i>M.S.S. v. Belgium and Greece [GC], no. 30696/09, 21 January 2011</i>	22
<i>Maaouia v. France [GC], no. 39652/98, ECHR 2000-X</i>	52, 57
<i>Mackay and BBC Scotland v. the United Kingdom, no. 10734/05, 7 December 2010</i>	53
<i>Malhous v. the Czech Republic (dec.) [GC], no. 33071/96, ECHR 2000-XII</i>	15, 70
<i>Malige v. France, 23 September 1998, Reports 1998-VII</i>	56
<i>Malone v. the United Kingdom, 2 August 1984, Series A no. 82</i>	68
<i>Malsagova and Others v. Russia (dec.), no. 27244/03, 6 March 2008</i>	32
<i>Maltzan and Others v. Germany (dec.) [GC], nos. 71916/01, 71917/01 and 10260/02, ECHR 2005-V</i>	68, 70
<i>Mamatkulov and Askarov v. Turkey [GC], nos. 46827/99 and 46951/99, ECHR 2005-I</i>	9, 11, 12, 52
<i>Manoilescu and Dobrescu v. Romania and Russia (dec.), no. 60861/00, ECHR 2005-VI</i>	38
<i>Manuel v. Portugal (dec.), no. 62341/00, 31 January 2002</i>	30
<i>Marckx v. Belgium, 13 June 1979, Series A no. 31</i>	63, 64, 65, 69
<i>Marckx v. Belgium, Commission report of 10 December 1977, Series B no. 29</i>	63
<i>Mareš v. the Czech Republic, no. 1414/03, 26 October 2006</i>	80
<i>Margareta and Roger Andersson v. Sweden, 25 February 1992, Series A no. 226-A</i>	66, 68
<i>Marie-Louise Loyen and Bruneel v. France, no. 55929/00, 5 July 2005</i>	14, 15
<i>Marion v. France, no. 30408/02, 20 December 2005</i>	74
<i>Markovic and Others v. Italy [GC], no. 1398/03, ECHR 2006-XIV</i>	37, 49
<i>Maslov v. Austria [GC], no. 1638/03, ECHR 2008</i>	64
<i>Maslova and Nalbandov v. Russia, no. 839/02, 24 January 2008</i>	12
<i>Masson and Van Zon v. the Netherlands, 28 September 1995, Series A no. 327-A</i>	49
<i>Mata Estevez v. Spain (dec.), no. 56501/00, ECHR 2001-VI</i>	61
<i>Matyjek v. Poland (dec.), no. 38184/03, ECHR 2006-VII</i>	57
<i>Matoušek v. the Czech Republic (dec.), no. 9965/08, 29 March 2011</i>	77, 79
<i>Matter v. Slovakia, no. 31534/96, 5 July 1999</i>	60
<i>Matthews v. the United Kingdom [GC], no. 24833/94, ECHR 1999-I</i>	39, 40

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Matveyev v. Russia</i> , no. 26601/02, 3 July 2008.....	46
<i>McCann and Others v. the United Kingdom</i> , 27 September 1995, Series A no. 324.....	14
<i>McCann v. the United Kingdom</i> , no. 19009/04, 13 May 2008.....	66
<i>McElhinney v. Ireland and the United Kingdom [GC] (dec.)</i> , no. 31253/96, 9 February 2000.....	38
<i>McFarlane v. Ireland[GC]</i> , no. 31333/06, 10 September 2010.....	20, 21, 23
<i>McFeeley and Others v. the United Kingdom</i> , no. 8317/78, Commission decision of 15 May 1980, DR 20.....	35
<i>McGinley and Egan v. the United Kingdom</i> , 9 June 1998, Reports 1998-III.....	62
<i>McKay-Kopecka v. Poland (dec.)</i> , no. 45320/99, 19 September 2006.....	66
<i>McLeod v. the United Kingdom</i> , 23 September 1998, Reports 1998-VII.....	62
<i>McMichael v. the United Kingdom</i> , 24 February 1995, Series A no. 307-B.....	52
<i>McShane v. The United Kingdom</i> , no. 43290/98, 28 May 2002.....	11
<i>Medvedyev and Others v. France[GC]</i> , no. 3394/03, ECHR 2010.....	37, 38
<i>Meftah and Others v. France [GC]</i> , nos. 32911/96, 35237/97 and 34595/97, ECHR 2002-VII.....	59
<i>Megadat.com SRL v. Moldova</i> , no. 21151/04, ECHR 2008.....	71
<i>Mehmet Nuri Özen and Others v. Turkey</i> , nos. 15672/08 and others, 11 January 2011.....	67
<i>Mehmet Salih and Abdülsamet Çakmak v. Turkey</i> , no. 45630/99, 29 April 2004.....	67
<i>Melis v. Greece</i> , no 30604/07, 22 July 2010.....	54
<i>Melnik v. Ukraine</i> , no. 72286/01, 28 March 2006.....	34
<i>Meltex Ltd. v. Armenia (dec.)</i> , no. 37780/02, 27 May 2008.....	43
<i>Menteş and Others v. Turkey</i> , 28 November 1997, Reports 1997-VIII.....	60, 66
<i>Mentzen v. Latvia (dec.)</i> , no. 71074/01, ECHR 2004-XII.....	60, 72, 75, 76
<i>Merger and Cros v. France (dec.)</i> , no. 68864/01, 11 March 2004.....	18
<i>Merit v. Ukraine</i> , no. 66561/01, 30 March 2004.....	21
<i>Micallef v. Malta[GC]</i> , no. 17056/06, ECHR 2009.....	15, 18, 53, 78
<i>Michalak v. Poland (dec.)</i> , no. 24549/03, 1 March 2005.....	23
<i>Mieg de Boofzheim v. France (dec.)</i> , no. 52938/99, ECHR 2002-X.....	57
<i>Mihova v. Italy (dec.)</i> , no. 25000/07, 30 March 2010.....	51
<i>Mikolajová v. Slovakia</i> , no. 4479/03, 18 January 2011.....	21
<i>Mikolenko v. Estonia (dec.)</i> , no. 16944/03, 5 January 2006.....	31, 32
<i>Mikulić v. Croatia</i> , no. 53176/99, ECHR 2002-I.....	60
<i>Milatová and Others v. the Czech Republic</i> , no. 61811/00, ECHR 2005-V.....	80
<i>Mileva and Others v. Bulgaria</i> , nos. 43449/02 and 21475/04, 25 November 2010.....	63
<i>Milosević v. the Netherlands(dec.)</i> , no. 77631/01, 19 March 2002.....	22
<i>Mirolubovs and Others v. Latvia</i> , no. 798/05, 15 September 2009.....	10, 33, 34, 35, 36
<i>Miszczyński v. Poland (dec.)</i> , no. 23672/07, 8 February 2011.....	34
<i>Mykhaylenky and Others v. Ukraine</i> , nos. 35091/02 and others, ECHR 2004-XII.....	36
<i>Monedero Angora v. Spain(dec.)</i> , no. 41138/05, ECHR 2008.....	58
<i>Monnat v. Switzerland</i> , no. 73604/01, ECHR 2006-X.....	10, 13
<i>Montcornet de Caumont v. France (dec.)</i> , no. 59290/00, ECHR 2003-VII.....	59
<i>Montera v. Italy, (dec.)</i> , no. 64713/01, 9 July 2002.....	57
<i>Moon v. France</i> , no. 39973/03, 9 July 2009.....	16
<i>Mooren v. Germany[GC]</i> , no. 11364/03, 9 July 2009.....	22
<i>Moreira Barbosa v. Portugal(dec.)</i> , no. 65681/01, ECHR 2004-V.....	18, 24
<i>Moretti and Benedetti v. Italy</i> , no. 16318/07, 27 April 2010.....	36, 64
<i>Moskal v. Poland</i> , no. 10373/05, 15 September 2009.....	71
<i>Moskovets v. Russia</i> , no. 14370/03, 23 April 2009.....	16
<i>Mouillet v. France(dec.)</i> , no. 27521/04, 13 September 2007.....	56
<i>Moustaquim v. Belgium</i> , 18 February 1991, Series A no. 193.....	65
<i>MPP Golub v. Ukraine (dec.)</i> , no. 6778/05, ECHR 2005-XI.....	22
<i>Mrkić v. Croatia(dec.)</i> , no. 7118/03, 8 June 2006.....	43
<i>Municipal Section of Antilly v. France (dec.)</i> , no. 45129/98, ECHR 1999-VIII.....	10, 36
<i>Murray v. the United Kingdom</i> , 28 October 1994, Series A no. 300-A.....	67
<i>Mustafa and Armağan Akin v. Turkey</i> , no. 4694/03, 6 April 2010.....	64, 65
<i>Mutlu v. Turkey</i> , no. 8006/02, 10 October 2006.....	67

–N–

<i>Nagovitsyn and Nalgiyev v. Russia(dec.)</i> , nos. 27451/09 and 60650/09, 23 September 2010.....	23, 24
<i>Naydyon v. Ukraine</i> , no. 16474/03, 14 October 2010.....	11
<i>Narinen v. Finland</i> , no. 45027/98, 1 June 2004.....	68
<i>Nee v. Ireland(dec.)</i> , no. 52787/99, 30 January 2003.....	24

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Niemietz v. Germany</i> , 16 December 1992, Series A no. 251-B.....	60, 61, 66
<i>Nikolova and Velichkova v. Bulgaria</i> , no. 7888/03, 20 December 2007.....	16
<i>Nikula v. Finland (dec.)</i> , no. 31611/96, 30 November 2000.....	19
<i>Nylund v. Finland (dec.)</i> , no. 27110/95, ECHR 1999-VI.....	64
<i>Nogolica v. Croatia (dec.)</i> , no. 77784/01, ECHR 2002-VIII.....	22
<i>Nolan and K. v. Russia</i> , no. 2512/04, 12 February 2009.....	12
<i>Nold v. Germany</i> , no. 27250/02, 29 June 2006.....	34
<i>Nölkenbockhoff v. Germany</i> , 25 August 1987, Series A no. 123.....	14
<i>Norbert Sikorski v. Poland</i> , no. 17599/05, 22 October 2009.....	20
<i>Normann v. Denmark (dec.)</i> , no. 44704/98, 14 June 2001.....	16
<i>Norris v. Ireland</i> , 26 October 1988, Series A no. 142.....	14
<i>Novinskiy v. Russia</i> , no. 11982/02, 10 February 2009.....	11
<i>Novoseletskiy v. Ukraine</i> , no. 47148/99, ECHR 2005-II.....	67
<i>Nurmagomedov v. Russia</i> , no. 30138/02, 7 June 2007.....	11, 59

–O–

<i>O'Halloran and Francis v. the United Kingdom [GC]</i> , nos. 15809/02 and 25624/02, ECHR 2007-III.....	58, 78
<i>O'Loughlin and Others v. the United Kingdom (dec.)</i> , no. 23274/04, 25 August 2005.....	24
<i>Öcalan v. Turkey (dec.)</i> , no. 5980/07, 6 July 2010.....	12, 38, 59
<i>Öcalan v. Turkey [GC]</i> , no. 46221/99, ECHR 2005-IV.....	12
<i>Odièvre v. France [GC]</i> , no. 42326/98, ECHR 2003-III.....	60
<i>Oferta Plus SRL v. Moldova</i> , no. 14385/04, 19 December 2006.....	11
<i>Ohlen v. Denmark (striking out)</i> , no. 63214/00, 24 February 2005.....	16
<i>Olaechea Cahuas v. Spain</i> , no. 24668/03, ECHR 2006-X.....	12
<i>Olbertz v. Germany (dec.)</i> , no. 37592/97, ECHR 1999-V.....	71
<i>Olczak v. Poland (dec.)</i> , no. 30417/96, ECHR 2002-X.....	71
<i>Oleksy v. Poland (dec.)</i> , no. 1379/06, 16 June 2009.....	15
<i>Ölmez v. Turkey (dec.)</i> , no. 39464/98, 1 February 2005.....	25
<i>Olujić v. Croatia</i> , no. 22330/05, 5 February 2009.....	51
<i>Omkarananda and the Divine Light Zentrum v. Switzerland</i> , no. 8118/77, Commission decision of 19 March 1981, DR 25.....	29
<i>Öneryıldız v. Turkey [GC]</i> , no. 48939/99, ECHR 2004-XII.....	69
<i>Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland</i> , 29 October 1992, Series A no. 246-A.....	14
<i>Oršuš and Others v. Croatia [GC]</i> , no. 15766/03, ECHR 2010.....	52
<i>Osman v. the United Kingdom</i> , 28 October 1998, Reports 1998-VIII.....	49
<i>Otto v. Germany (dec.)</i> , no. 21425/06, 10 November 2009.....	26, 27
<i>Özpınar v. Turkey</i> , no. 20999/04, 19 October 2010.....	62
<i>Öztürk v. Germany</i> , 21 February 1984, Series A no. 73.....	55

–P–

<i>P.B. and J.S. v. Austria</i> , no. 18984/02, 22 July 2010.....	65
<i>P.G. and J.H. v. the United Kingdom</i> , no. 44787/98, ECHR 2001-IX.....	63, 68
<i>P.M. v. the United Kingdom (dec.)</i> , no. 6638/03, 24 August 2004.....	24, 27
<i>Paeffgen GmbH v. Germany (dec.)</i> , nos. 25379/04, 21688/05, 21722/05 and 21770/05, 18 September 2007.....	69
<i>Paksas v. Lithuania [GC]</i> , no. 34932/04, 6 January 2011.....	19, 52, 57
<i>Paladi v. Moldova [GC]</i> , no. 39806/05, 10 March 2009.....	12
<i>Palić v. Bosnia and Herzegovina</i> , no. 4704/04, 15 February 2011.....	45
<i>Panjeheighalehei v. Denmark (dec.)</i> , no. 11230/07, 13 October 2009.....	53
<i>Pannullo and Forte v. France</i> , no. 37794/97, ECHR 2001-X.....	63
<i>Papachelas v. Greece [GC]</i> , no. 31423/96, ECHR 1999-II.....	25
<i>Papamichalopoulos and Others v. Greece</i> , , 24 June 1993, Series A no. 260-B.....	44
<i>Papon v. France (dec.)</i> , no. 344/04, ECHR 2005-XI.....	53
<i>Parizov v. "the former Yugoslav Republic of Macedonia"</i> , no. 14258/03, 7 February 2008.....	23
<i>Paşa and Erkan Erol v. Turkey</i> , no. 51358/99, 12 December 2006.....	14
<i>Patera v. the Czech Republic (dec.)</i> , no. 25326/03, 10 January 2006.....	30
<i>Pauger v. Austria</i> , no. 24872/94, Commission decision of 9 January 1995, DR 80-B.....	29, 33
<i>Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom (dec.)</i> , no. 46477/99, 7 June 2001.....	24
<i>Paulino Tomás v. Portugal (dec.)</i> , no. 58698/00, ECHR 2003-VIII.....	21
<i>Peck v. the United Kingdom</i> , no. 44647/98, ECHR 2003-I.....	60, 62
<i>Peers v. Greece</i> , no. 28524/95, ECHR 2001-III.....	10

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Pellegrin v. France</i> [GC], no. 28541/95, ECHR 1999-VIII.....	51
<i>Pellegriti v. Italy</i> (dec.), no. 77363/01, 26 May 2005.....	22
<i>Peñañiel Salgado v. Spain</i> (dec.), no. 65964/01, 16 April 2002.....	46, 52, 57
<i>Peraldi v. France</i> (dec.), no. 2096/05, 7 April 2009.....	17, 31, 32, 33
<i>Perez v. France</i> [GC], no. 47287/99, ECHR 2004-I.....	51
<i>Perlala v. Greece</i> , no. 17721/04, 22 February 2007.....	73
<i>Petra v. Romania</i> , 23 September 1998, Reports 1998-VII.....	11
<i>Petrina v. Romania</i> , no. 78060/01, 14 October 2008.....	61
<i>Pfeifer v. Austria</i> , no. 12556/03, 15 November 2007.....	61
<i>Philis v. Greece</i> , no. 28970/95, Commission decision of 17 October 1996.....	35
<i>Phillips v. the United Kingdom</i> , no. 41087/98, ECHR 2001-VII.....	59
<i>Pierre-Bloch v. France</i> , 21 October 1997, Reports 1997-VI.....	53, 57
<i>Pini and Others v. Romania</i> , nos. 78028/01 and 78030/01, ECHR 2004-V.....	64
<i>Pisano v. Italy</i> (striking out) [GC], no. 36732/97, 24 October 2002.....	16
<i>Pištorová v. the Czech Republic</i> , no. 73578/01, 26 October 2004.....	69
<i>Pla and Puncernau v. Andorra</i> , no. 69498/01, ECHR 2004-VIII.....	65, 73
<i>Plechanow v. Poland</i> , no. 22279/04, 7 July 2009.....	69
<i>Płoski v. Poland</i> , no. 26761/95, 12 November 2002.....	60
<i>Pocius v. Lithuania</i> , no. 35601/04, 6 July 2010.....	52
<i>Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain</i> , no. 34147/06, 21 September 2010.....	61
<i>Popov v. Moldova</i> , no. 74153/01, 18 January 2005.....	34
<i>Post v. the Netherlands</i> (dec.), no. 21727/08, 20 January 2009.....	10
<i>Powell and Rayner v. the United Kingdom</i> , 21 February 1990, Series A no. 172.....	67
<i>Poznanski and Others v. Germany</i> (dec.), no. 25101/05, 3 July 2007.....	34
<i>Predescu v. Romania</i> , no. 21447/03, 2 December 2008.....	34
<i>Predil Anstalt v. Italy</i> (dec.), no. 31993/96, 14 March 2002.....	22
<i>Prencipe v. Monaco</i> , no. 43376/06, 16 July 2009.....	20
<i>Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium</i> , 20 November 1995, Series A no. 332.....	21, 22
<i>Pretty v. the United Kingdom</i> , no. 2346/02, ECHR 2002-III.....	60, 61
<i>Preussische Treuhand GmbH & Co. Kg a. A. v. Poland</i> (dec.), no. 47550/06, 7 October 2008.....	45
<i>Previti v. Italy</i> (dec.), no. 45291/06, 8 December 2009.....	29, 30
<i>Price v. the United Kingdom</i> , no. 12402/86, Commission decision of 9 March 1988, DR 55.....	64
<i>Pridatchenko and Others v. Russia</i> , nos. 2191/03, 3104/03, 16094/03 and 24486/03, 21 June 2007.....	51
<i>Prystavka v. Ukraine</i> (dec.), no. 21287/02, ECHR 2002-X.....	19
<i>Prokopovich v. Russia</i> , no. 58255/00, ECHR 2004-XI.....	66
<i>Puchstein v. Austria</i> , no. 20089/06, 28 January 2010.....	23
<i>Putz v. Austria</i> , 22 February 1996, Reports 1996-I.....	56

–Q–

<i>Quark Fishing Limited v. the United Kingdom</i> (dec.), no. 15305/06, ECHR 2006-XIV.....	41
---	----

–R–

<i>R v. the United Kingdom</i> (dec.), no. 33506/05, 4 January 2007.....	58
<i>Radio France and Others v. France</i> (dec.), no. 53984/00, ECHR 2003-X.....	10, 21
<i>Raimondo v. Italy</i> , 22 February 1994, Series A no. 281-A.....	15, 58
<i>Rambus Inc. v. Germany</i> (dec.) no. 40382/04, 16 June 2009.....	39
<i>Raninen v. Finland</i> , 16 December 1997, Reports 1997-VIII.....	63
<i>Rantsev v. Cyprus and Russia</i> , no. 25965/04, ECHR 2010.....	41
<i>Rasmussen v. Denmark</i> , 28 November 1984, Series A no. 87.....	16, 61
<i>Ravnsborg v. Sweden</i> , 23 March 1994, Series A no. 283-B.....	55, 56
<i>Refah Partisi (The Welfare Party) and Others v. Turkey</i> (dec.), nos. 41340/98, 41342/98, 41343/98 and 41344/98, 3 October 2000.....	53, 57
<i>Řehák v. the Czech Republic</i> (dec.), no. 67208/01, 18 May 2004.....	34
<i>Reinprecht v. Austria</i> , no. 67175/01, ECHR 2005-XII.....	59
<i>Reklos and Davourlis v. Greece</i> , no. 1234/05, 15 January 2009.....	61
<i>Revel and Mora v. France</i> (dec.), no. 171/03, 15 November 2005.....	48
<i>Rezgui v. France</i> (dec.), no. 49859/99, ECHR 2000-XI.....	19
<i>Riad and Idiab v. Belgium</i> , nos. 29787/03 and 29810/03, 24 January 2008.....	18
<i>Rinck v. France</i> (dec.), no. 18774/09, 19 October 2010.....	77, 78, 79

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Ringeisen v. Austria</i> , 16 July 1971, Series A no. 13.....	18
<i>Ryabikh v. Russia</i> , no. 52854/99, ECHR 2003-IX.....	71
<i>Ryabov v. Russia</i> , no. 3896/04, 31 January 2008.....	11
<i>Robert Lesjak v. Slovenia</i> , no. 33946/03, 21 July 2009.....	23
<i>Roche v. the United Kingdom [GC]</i> , no. 32555/96, ECHR 2005-X.....	49
<i>Romańczyk v. France</i> , no. 7618/05, 18 November 2010.....	54
<i>Rosenzweig and Bonded Warehouses Ltd v. Poland</i> , no. 51728/99, 28 July 2005.....	71
<i>Rotaru v. Romania [GC]</i> , no. 28341/95, ECHR 2000-V.....	62
<i>RTBF v. Belgium</i> , no. 50084/06, 29 March 2011.....	53
<i>Rudzińska v. Poland(dec.)</i> , no. 45223/99, ECHR 1999-VI.....	71
<i>Ruiz-Mateos v. Spain</i> , 23 June 1993, Series A no. 262.....	52
<i>Rupa v. Romania(dec.)</i> , no. 37971/02, 23 February 2010.....	30
<i>Růžičková v. the Czech Republic (dec.)</i> , no. 15630/05, 16 September 2008.....	27

–S–

<i>S. and Marper v. the United Kingdom[GC]</i> , nos. 30562/04 and 30566/04, 4 December 2008.....	62, 75
<i>S.H. and Others v. Austria</i> , no. 57813/00, 1 April 2010.....	63
<i>Sablon v. Belgium</i> , no. 36445/97, 10 April 2001.....	54
<i>Saccoccia v. Austria (dec.)</i> , no. 69917/01, 5 July 2007.....	54, 59
<i>Sadak v. Turkey</i> , nos. 25142/94 and 27099/95, 8 April 2004.....	30
<i>Saghinadze and Others v. Georgia</i> , no. 18768/05, 27 May 2010.....	18, 21, 69
<i>Sakellaropoulos v. Greece (dec.)</i> , no. 38110/08, 6 January 2011.....	52
<i>Sakhnovskiy v. Russia[GC]</i> , no. 21272/03, 2 November 2010.....	21
<i>Salabiaku v. France</i> , 7 October 1988, Series A no. 141-A.....	57
<i>Salesi v. Italy</i> , 26 February 1993, Series A no. 257-E.....	51
<i>Sambăta Bihor Greco-Catholic Parish v. Romania</i> , no. 48107/99, 12 January 2010.....	50
<i>Sâmbăta Bihor Greco-Catholic Parish v. Romania(dec.)</i> , no. 48107/99, 25 May 2004.....	27
<i>Sánchez Ramirez v. France</i> , no. 48787/99, Commission decision of 24 June 1996, DR 86-B.....	38
<i>Sancho Cruz and 14 other “Agrarian Reform” cases v. Portugal</i> , nos. 8851/07 and others, 18 January 2011.....	78, 79
<i>Şandru and Others v. Romania</i> , no. 22465/03, 8 December 2009.....	45
<i>Sanles Sanles v. Spain (dec.)</i> , no. 48335/99, ECHR 2000-XI.....	15
<i>Sapeyan v. Armenia</i> , no. 35738/03, 13 January 2009.....	25
<i>Savino and Others v. Italy</i> , nos. 17214/05, 20329/05 and 42113/04, 28 April 2009.....	51
<i>Scavuzzo-Hager and Others v. Switzerland (dec.)</i> , no. 41773/98, 30 November 2004.....	20
<i>Schalk and Kopf v. Austria</i> , no. 30141/04, ECHR 2010.....	65
<i>Scherer v. Switzerland</i> , 25 March 1994, Series A no. 287.....	15
<i>Schmautzer v. Austria</i> , 23 October 1995, Series A no. 328-A.....	56
<i>Schouten and Meldrum v. the Netherlands</i> , 9 December 1994, Series A no. 304.....	51
<i>Schwizgebel v. Switzerland</i> , no. 25762/07, ECHR 2010.....	61
<i>Sciacca v. Italy</i> , no. 50774/99, ECHR 2005-I.....	61
<i>Scoppola v. Italy (no. 2) [GC]</i> , no. 10249/03, 17 September 2009.....	20, 22, 27, 29
<i>Scordino v. Italy (dec.)</i> , no. 36813/97, ECHR 2003-IV.....	21
<i>Scordino v. Italy (no. 1) [GC]</i> , no. 36813/97, ECHR 2006-V.....	13, 15, 16, 21, 23, 72
<i>Scozzari and Giunta v. Italy [GC]</i> , nos. 39221/98 and 41963/98, ECHR 2000-VIII.....	9
<i>Sdruzeni Jihoceske Matky v. the Czech Republic (dec.)</i> , no. 19101/03, 10 July 2006.....	48
<i>Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina [GC]</i> , nos. 27996/06 and 34836/06, CEDH 2009.....	14, 36, 40
<i>Sejdović v. Italy [GC]</i> , no. 56581/00, ECHR 2006-II.....	19, 20, 21
<i>Selçuk and Asker v. Turkey</i> , 24 April 1998, Reports 1998-II.....	67
<i>Selmouni v. France [GC]</i> , no. 25803/94, ECHR 1999-V.....	21
<i>Senator Lines v. EU States (dec.) [GC]</i> , no. 56672/00, ECHR 2004-IV.....	14
<i>Sergey Zolotukhin v. Russia [GC]</i> , no. 14939/03, ECHR 2009.....	16, 60
<i>Şerife Yiğit v. Turkey[GC]</i> , no. 3976/05, 2 November 2010.....	65
<i>Shamayev and Others v. Georgia and Russia</i> , no. 36378/02, ECHR 2005-III.....	13
<i>Shamayev and Others v. Georgia and Russia (dec.)</i> , no. 36378/02, 16 September 2003.....	29
<i>Shavdarov v. Bulgaria</i> , no. 3465/03, 21 December 2010.....	64
<i>Shevanova v. Latvia(striking out) [GC]</i> , no. 58822/00, 7 December 2007.....	16
<i>Shilbergs v. Russia</i> , no. 20075/03, 17 December 2009.....	16
<i>Shtukurov v. Russia</i> , no. 44009/05, 27 March 2008.....	12
<i>Sidabras and Džiautas v. Lithuania</i> , nos. 55480/00 and 59330/00, ECHR 2004-VIII.....	62
<i>Sidabras and Džiautas v. Lithuania (dec.)</i> , nos. 55480/00 and 59330/00, 1 July 2003.....	57

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Sigalas v. Greece</i> , no. 19754/02, 22 September 2005	51
<i>Siliadin v. France</i> , no. 73316/01, ECHR 2005-VII.....	13, 38
<i>Silver and Others v. the United Kingdom</i> , 25 March 1983, Series A no. 61	67
<i>Sisojeva and Others v. Latvia (striking out) [GC]</i> , no. 60654/00, ECHR 2007-I.....	11, 16, 73, 74
<i>Skorobogatykh v. Russia (dec.)</i> , no. 37966/02, 8 June 2006	48
<i>Slavgorodski v. Estonia (dec.)</i> , no. 37043/97, ECHR 1999-II.....	21
<i>Slavicek v. Croatia (dec.)</i> , no. 20862/02, 4 July 2002.....	21
<i>Slivenko and Others v. Latvia (dec.) [GC]</i> , no. 48321/99, ECHR 2002-II.....	69
<i>Slivenko v. Latvia [GC]</i> , no. 48321/99, ECHR 2003-X.....	64
<i>Smirnov v. Russia (dec.)</i> , no. 14085/04, 6 July 2006.....	53
<i>Smirnova v. Russia</i> , nos. 46133/99 and 48183/99, ECHR 2003-IX	60
<i>Société Colas Est and Others v. France</i> , no. 37971/97, ECHR 2002-III.....	66
<i>Société Stenuit v. France</i> , 27 February 1992, Series A no. 232-A	57
<i>Soering v. the United Kingdom</i> , 7 July 1989, Series A no. 161.....	14, 37
<i>Solmaz v. Turkey</i> , no. 27561/02, 16 January 2007.....	28
<i>Sovtransavto Holding v. Ukraine</i> , no. 48553/99, ECHR 2002-VII.....	71
<i>Sporrong and Lönnroth v. Sweden</i> , 23 September 1982, Series A no. 52.....	48, 50
<i>Stamoulakatos v. Greece (no. 1)</i> , 26 October 1993, Series A no. 271	42, 44
<i>Stamoulakatos v. the United Kingdom</i> , no. 27567/95, Commission decision of 9 April 1997.....	34
<i>Star Cate Epilekta Gevmata and Others v. Greece (dec.)</i> , no. 54111/07, 6 July 2010.....	74
<i>Stec and Others v. the United Kingdom (dec.) [GC]</i> , nos. 65731/01 and 65900/01, ECHR 2005-X.....	71
<i>Steel and Others v. the United Kingdom</i> , 23 September 1998, Reports 1998-VII.....	59
<i>Stegarescu and Bahrin v. Portugal</i> , no. 46194/06, 6 April 2010.....	52
<i>Stephens v. Cyprus, Turkey and the United Nations (dec.)</i> , no. 45267/06, 11 December 2008	37, 38
<i>Stephens v. Malta (no. 1)</i> , no. 11956/07, 21 April 2009.....	37, 38
<i>Stjerna v. Finland</i> , 25 November 1994, Series A no. 299-B.....	60
<i>Stojkovic v. the former Yugoslav Republic of Macedonia</i> , no. 14818/02, 8 November 2007.....	15
<i>Stolder v. Italy</i> , no. 24418/03, 1 December 2009.....	31
<i>Stoll v. Switzerland [GC]</i> , no. 69698/01, ECHR 2007-V	75
<i>Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece</i> , 9 December 1994, Series A no. 301-B.....	69
<i>Stukus and Others v. Poland</i> , no. 12534/03, 1 April 2008	13
<i>Sud Fondi Srl and Others v. Italy (dec.)</i> , no. 75909/01, 30 August 2007	59
<i>Suküt v. Turkey (dec.)</i> , no. 59773/00, 11 September 2007	53
<i>Sürmeli v. Germany [GC]</i> , no. 75529/01, ECHR 2006-VII.....	20, 22
<i>Surugiu v. Romania</i> , no. 48995/99, 20 April 2004.....	67
<i>Szabó v. Sweden (dec.)</i> , no. 28578/03, ECHR 2006-VIII	59

–Š–

<i>Šikić v. Croatia</i> , no. 9143/08, 15 July 2010	51
<i>Šilih v. Slovenia [GC]</i> , no. 71463/01, 9 April 2009	42, 44, 45
<i>Štitić v. Croatia</i> , no. 29660/03, 8 November 2007	56

–T–

<i>Taylor-Sabori v. the United Kingdom</i> , no. 47114/99, 22 October 2002.....	68
<i>Tănase v. Moldova [GC]</i> , no. 7/08, ECHR 2010	19, 21, 47
<i>Tanrikulu v. Turkey [GC]</i> , no. 23763/94, ECHR 1999-IV	11
<i>Taşkin and Others v. Turkey</i> , no. 46117/99, ECHR 2004-X.....	48, 52
<i>Tătar v. Romania</i> , no. 67021/01, 27 January 2009.....	62
<i>Ternovszky v. Hungary</i> , no. 67545/09, 14 December 2010.....	61
<i>The Christian Federation of Jehovah's Witnesses in France v. France (dec.)</i> , no. 53430/99, ECHR 2001-XI.....	14
<i>The Georgian Labour Party v. Georgia (dec.)</i> , no. 9103/04, 22 May 2007	10
<i>Thévenon v. France (dec.)</i> , no. 2476/02, ECHR 2006-III	15
<i>Timurtaş v. Turkey</i> , no. 23531/94, ECHR 2000-VI.....	12
<i>Tinnely & Sons Ltd and Others and McElduff and Others v. the United Kingdom</i> , 10 July 1998, Reports 1998-IV	50
<i>Tyrer v. the United Kingdom</i> , 25 April 1978, Series A no. 26.....	41
<i>Tyrer v. the United Kingdom</i> , no. 5856/72, Commission report of 14 December 1976, Series B no. 24.....	79
<i>Tysiāc v. Poland</i> , no. 5410/03, ECHR 2007-I.....	60
<i>Todorov v. Bulgaria (dec.)</i> , no. 65850/01, 13 May 2008	71
<i>Torri v. Italy</i> , 1 July 1997, Reports 1997-IV	54

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>Tre Traktörer Aktiebolag v. Sweden</i> , 7 July 1989, Series A no. 159.....	50, 71
<i>Treska v. Albania and Italy (dec.)</i> , no. 26937/04, ECHR 2006-XI.....	38
<i>Trofimchuk v. Ukraine (dec.)</i> , no. 4241/03, 31 May 2005.....	77
<i>Tucka v. the United Kingdom (no.1) (dec.)</i> , no. 34586/10, 18 January 2011.....	25
<i>Tuna v. Turkey</i> , no. 22339/03, 19 January 2010.....	45
<i>Turgut and Others v. Turkey</i> , no. 1411/03, 8 July 2008.....	43

–U–

<i>Ulyanov v. Ukraine (dec.)</i> , no. 16472/04, 5 October 2010.....	48
<i>Ülke v. Turkey (dec.)</i> , no. 39437/98, 1 June 2004.....	26
<i>Unédic v. France</i> , no. 20153/04, 18 December 2008.....	10
<i>Üner v. the Netherlands [GC]</i> , no. 46410/99, ECHR 2006-XII.....	61
<i>Uzun v. Germany</i> , no. 35623/05, ECHR 2010.....	62
<i>Užukauskas v. Lithuania</i> , no. 16965/04, 6 July 2010.....	52

–V–

<i>Van der Tang v. Spain</i> , 13 July 1995, Series A no. 321.....	9
<i>Van Droogenbroeck v. Belgium</i> , 24 June 1982, Series A no. 50.....	49
<i>Van Marle and Others v. the Netherlands</i> , 26 June 1986, Series A no. 101.....	71
<i>Vanyan v. Russia</i> , no. 53203/99, 15 December 2005.....	59
<i>Varbanov v. Bulgaria</i> , no. 31365/96, ECHR 2000-X.....	34
<i>Varnava and Others v. Turkey (dec.)</i> , nos. 16064/90 and others, 14 April 1998.....	32
<i>Varnava and Others v. Turkey [GC]</i> , nos. 16064/90 and others, ECHR 2009.....	15, 24, 26, 27, 28, 29, 42, 43, 45, 72
<i>Vasilchenko v. Russia</i> , no. 34784/02, 23 September 2010, nos. 16064/90 and others, 14 April 1998.....	51, 77, 78
<i>Vasilkoski and Others v. “the former Yugoslav Republic of Macedonia</i> , no. 28169/08, 28 October 2010.....	21
<i>Vassilios Athanasiou and Others v. Greece</i> , no. 50973/08, 21 December 2010.....	23
<i>Veeber v. Estonia (no. 1)</i> , no. 37571/97, 7 November 2002.....	44
<i>Velikova v. Bulgaria</i> , no. 41488/98, ECHR 2000-VI.....	10
<i>Velikova v. Bulgaria (dec.)</i> , no. 41488/98, ECHR 1999-V.....	15
<i>Vera Fernández-Huidobro v. Spain</i> , no. 74181/01, 6 January 2010.....	58
<i>Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland (no. 2) [GC]</i> , no. 32772/02, ECHR 2009.....	18, 29, 47, 54
<i>Veriter v. France</i> , no. 31508/07, 14 October 2010.....	20, 21
<i>Verlagsgruppe News GMBH v. Austria (dec.)</i> , no. 62763/00, 16 January 2003.....	53
<i>Vernillo v. France</i> , 20 February 1991, Series A no. 198.....	20
<i>Vijayanathan and Pusparajah v. France</i> , 27 August 1992, Series A no. 241-B.....	14
<i>Vilho Eskelinen and Others v. Finland [GC]</i> , no. 63235/00, ECHR 2007-II.....	51, 53, 69
<i>Vladimir Romanov v. Russia</i> , no. 41461/02, 24 July 2008.....	18
<i>Voggenreiter v. Germany</i> , no. 47169/99, ECHR 2004-I.....	18
<i>Vokoun v. the Czech Republic</i> , no. 20728/05, 3 July 2008.....	80
<i>Von Hannover v. Germany</i> , no. 59320/00, ECHR 2004-VI.....	61

–W–

<i>Waite and Kennedy v. Germany [GC]</i> , no. 26083/94, ECHR 1999-I.....	39
<i>Wakefield v. the United Kingdom</i> , no. 15817/89, Commission decision of 1 October 1990, DR 66.....	65
<i>Weber and Saravia v. Germany (dec.)</i> , no. 54934/00, ECHR 2006-XI.....	37, 41, 62
<i>Weber v. Switzerland</i> , 22 May 1990, Series A no. 177.....	56
<i>Welch v. the United Kingdom</i> , 9 February 1995, Series A no. 307-A.....	59
<i>Wendenburg and Others v. Germany (dec.)</i> , no. 71630/01, ECHR 2003-II.....	70
<i>Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria</i> , no. 74336/01, ECHR 2007-IV.....	68
<i>Williams v. the United Kingdom (dec.)</i> , no. 32567/06, 17 February 2009.....	19, 25
<i>Worm v. Austria</i> , 29 August 1997, Reports 1997-V.....	25
<i>Worwa v. Poland</i> , no. 26624/95, ECHR 2003-XI.....	60
<i>Woś v. Poland</i> , no. 22860/02, ECHR 2006-VII.....	51

–X–

<i>X and Y v. Belgium</i> , no. 8962/80, Commission decision of 13 May 1982, DR 28.....	68
<i>X and Y v. the Netherlands</i> , 26 March 1985, Series A no. 91.....	60

PRAKTINIS PRIIMTINUMO KRITERIJŲ VADOVAS

<i>X v. Belgium and the Netherlands, no. 6482/74, Commission decision of 10 July 1975, DR 7</i>	64
<i>X v. Federal Republic of Germany (dec.), no. 7462/76, Commission decision of 7 March 1977, DR 9</i>	46
<i>X v. Federal Republic of Germany, no. 1860/63, Commission decision of 15 December 1965, Collection 18</i>	29
<i>X v. Federal Republic of Germany, no. 2606/65, Commission decision of 1 April 1968, Collection 26</i>	30
<i>X v. France, 31 March 1992, Series A no. 234-C</i>	15, 50
<i>X v. France, no. 9587/81, Commission decision of 13 December 1982, DR 29</i>	64
<i>X v. France, no. 9993/82, Commission decision of 5 October 1982, DR 31</i>	43
<i>X v. Italy, no. 6323/73, Commission decision of 4 March 1976, DR 3</i>	42
<i>X v. the Federal Republic of Germany, no. 1611/62, Commission decision of 25 September 1965</i>	41
<i>X v. the Netherlands, no. 7230/75, Commission decision of 4 October 1976, DR 7</i>	46
<i>X v. the United Kingdom(dec.), no. 6956/75, Commission decision of 10 December 1976, DR 8</i>	37
<i>X v. the United Kingdom (dec.) , no. 7308/75, Commission decision of 12 October 1978, DR 16</i>	67
<i>X, Y and Z v. the United Kingdom[GJC], 22 April 1997, Reports 1997-II</i>	63
<i>Xenides-Arestis v. Turkey, no. 46347/99, 22 December 2005</i>	23

-Z-

<i>Z and Others v. the United Kingdom [GC], no. 29392/95, ECHR 2001-V</i>	49
<i>Z. v. Finland, 25 February 1997, Reports 1997-I</i>	62
<i>Zagaria v. Italy (dec.), no. 24408/03, 3 June 2008</i>	31, 32, 33
<i>Zaicevs v. Latvia, no. 65022/01, 31 July 2007</i>	56
<i>Zalli v. Albania (dec.), no. 52531/07, 8 February 2011</i>	52
<i>Zana v. Turkey, 25 November 1997, Reports 1997-VII</i>	44
<i>Zander v. Sweden, 25 November 1993, serie A no. 279-B</i>	48
<i>Zapletal v. the Czech Republic (dec.), no. 12720/06, 30 November 2010</i>	48
<i>Zehentner v. Austria, no. 20082/02, 16 July 2009</i>	10
<i>Zhigalev v. Russia, no. 54891/00, 6 July 2006</i>	69
<i>Zietal v. Poland, no. 64972/01, 12 May 2009</i>	13
<i>Znamenskaya v. Russia, no. 77785/01, 2 June 2005</i>	65